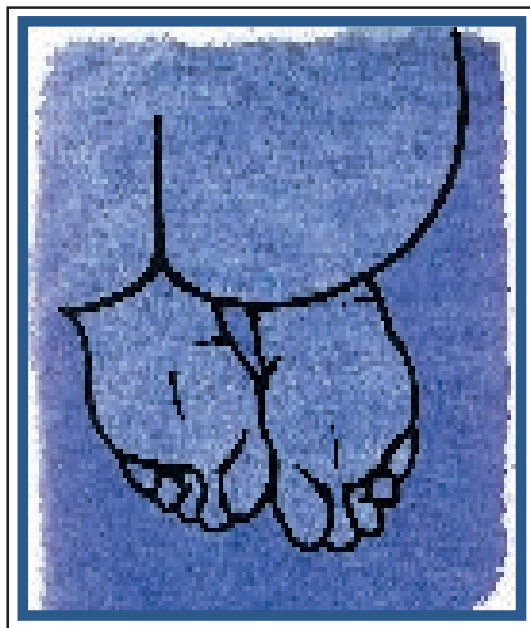

CARÀCTERS

ÉS UNA REVISTA DE LLIBRES

I AQUEST N'ÉS EL NÚMERO 6.

Francesc Bayarri: "Mitjans de comunicació i democràcia".

Vicent Alonso: "Quatre qüestions d'amor: Una aventura singular".

Antoni Furió: "Història i veritat".

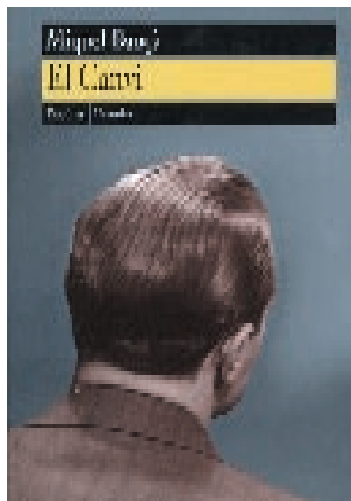
Jaume Aulet: "La Universitat i els estudis sobre literatura catalana".

Ací enfront d'ací: "Juaristi i el nacionalisme".

Entrevistes a Rosa Serrano, editora, i a José Hierro, poeta.

Pàgines centrals dedicades a Joan-Francesc Mira.

LLIBRE RECOMANAT:

Miquel Bauçà
El Canvi
Empúries,
1998.

CARÀCTERS

núm. 6.

Edita:

Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana

Coordiniació:

*Vicent Alonso, Gustau Muñoz,
Francesc Pérez Moragón*

Col·laboradors:

*Pasqual Alapont, Rafael Alemany,
Enric Balaguer, Carme Barceló,
Josep Lluís Barona, Adolf Beltran,
Vicent Berenguer, Josep Bernabeu,
Assumpció Bernal, Josep Lluís Blasco,
Emèrit Bono, Francesc Calafat,
Ferran Carbó, Enric Casaban,
Emili Casanova, Jordi Colomina,
Agustí Colomines, Germà Colón,
Antoni Ferrando, Josep Franco,
Antoni Furió, Ferran Garcia Oliver,
Lluís Gimeno, Marc Granell,
Carme Gregori, Albert Hauf,
Josep Iborra, Ramon Lapiedra,
Gemma Lluch, Josep Lozano,
Josep Martines, Tomàs Martínez,
Josep Martínez Bisbal, Lluís Meseguer,
Isabel Morant, Vicent Olmos,
Manel Pérez Saldanya, Vicent Pitarch,
Joan Ponsoda, Eugeni Portela,
Vicent Raga, Ramon Rosselló,
Pedro Ruiz Torres, Vicent Salvador,
Vicent Simbor, Enric Sòria,
Felip Tobar, Ferran Torrent,
Pau Viciano, Rafael Xambó.*

Redacció:

*Av. Blasco Ibáñez, 32
46010 València
Telèfon: 96 386 40 90
Fax: 96 386 44 93
E-mail: Vicent.Alonso@uv.es*

*Il·lustracions
d'aquest número:*

Enric Solbes

Distribució:

*Gea llibres, tel. 96 158 03 11
La Tierra, tel. 96 511 01 92
Triangle, tel. 93 265 18 21*

Impressió:

Impremta Palàcios, Sueca.

P.V.P.: 500 pessetes

*ISSN: 1132-7820
Dipòsit legal: V. 3755-1997*

LLIBRE RECOMANAT:

Witold Gombrowicz
Ferdydurke
Quaderns Crema,
1998.

Existència de CARÀCTERS es punteja en els camins de les lletres i els números, però sobretot de la incertesa.

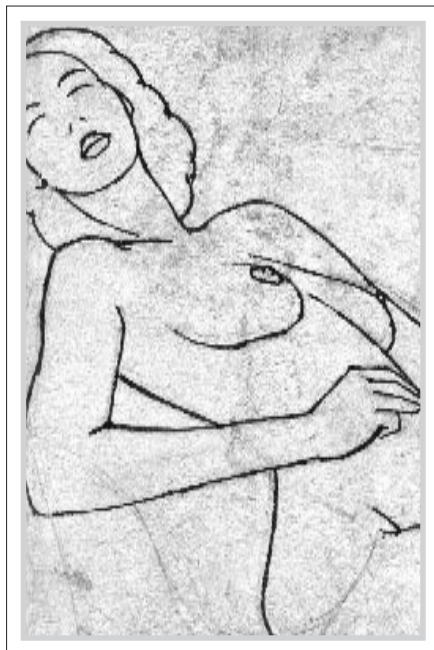
Mitjans de comunicació i democràcia

La molt refinada família reial anglesa volia matar el rei a boqueta nit. Ni després de dinar, ni a mitjan matí: a boqueta nit. Clar que no es tractava d'un assassinat cruel i sanguinari, sinó més bé d'una eutanàsia caritativa. En aquella època, l'hivern de 1936, l'eutanàsia, tant la nocturna com la diürna, era perseguida i castigada durament al Regne Unit, però la família reial tenia una poderosa i secreta raó per actuar així. El rei Georges V, l'avi d'Isabel II, es trobava a les portes de la mort a causa d'una greu malaltia. Per aquest motiu, els familiars més directes del monarca varen conjurar-se per practicar-li l'eutanàsia a boqueta nit i també per guardar el secret per sempre. Els motius de l'assassinat resulten fàcilment comprensibles, però per què matar-lo de nit? El metge de la refinada família, un dels conjurats, va desvetllar tots aquests secrets moltes dècades després en un llibre autobiogràfic, publicat quan tots els protagonistes de la història, incloent-hi l'autor, eren morts i ben soterrats. La nit del 20 de gener de 1936, Georges V va abandonar aquest món, segons escrigué l'esmentat metge, per tal que els primers en donar la notícia de la mort del rei foren els diaris del matí, considerats aleshores més seriosos que els de la vesprada.

Des de l'any 36 fins els nostres dies, la família reial britànica ha viscut intensament, per dir-ho d'alguna manera, això de la relació amb la premsa. Una premsa que ha canviat radicalment al llarg d'aquestes sis dècades, a compàs de les transformacions socials i de les innovacions tecnològiques. Una premsa que ha vist també com augmentava la importància del seu paper en la societat. Però també una premsa que comprova dia a dia com els ciutadans li retiren la confiança en forma de negació de credibilitat. La pregunta d'ara podria ser: a quina hora caldria matar avui Isabel II per evitar que un diari sensacionalista de Londres donara primer la notícia? Potser no hi ha suficients hores en un dia per a poder triar-ne una que no estiga poc o molt tenyida de groc.

No cal viatjar a Londres, la pàtria de la premsa sensacionalista, per a comprovar el deteriorament del paper dels mitjans de comunicació. Una degradació que camina paral·lela a la crisi de la democràcia

representativa. Precisament, la llibertat d'expressió ha estat considerada des de sempre com un bon termòmetre del grau de democràcia d'una societat. Avui, quan la distància entre la classe política i els ciutadans s'amplia de forma inexorable, els mitjans també són cada vegada menys els altaveus de la societat civil. Ni tan sols ho són d'una part determinada de la societat civil. Igual com la classe política sembla aplicar-se unes normes de comportament específiques i exclusives, allunyades de les convencions socials majo-

ritàries, els mitjans creen un aparador informatiu que no coincideix necessàriament amb allò que més preocupa els ciutadans en cada moment. Dins d'aquesta atmosfera comunicativa, només uns privilegiats satisfan plenament el dret a difondre les seues opinions. Les constitucions proclamen el dret de tots a expressar lliurement les seues idees, però només una minoria disposa d'un accés senzill a les tribunes periodístiques. Les ràdios contracten uns equips fixos de tertulians. Els mateixos que després són entrevistats en els programes de les televisions. Els mateixos que signen les columnes d'opinió en la premsa escrita. Mentre que agò ocorre, la major part de la població observa com a mera consumidora aquesta farfega de llibertat d'expressió per a uns pocs. Si l'aprofundiment en el sistema

democràtic passa actualment, entre altres aspectes, per una renovació de persones que acabe amb la professionalització de la política, i amb la seua patrimonialització per uns pocs, la recuperació de la credibilitat dels mitjans de comunicació passa necessàriament per una obertura als ciutadans i als portaveus dels grups socials en què s'integren. La tendència, en canvi, no sembla ser aquesta. El procés de concentració de mitjans, la creació de grups multimèdia, les fortíssimes inversions econòmiques necessàries en l'actualitat per configurar una empresa de comunicació o els moviments de capitals per afrontar amb garanties els reptes de la futura revolució digital provoquen un progressiu allunyament dels centres de decisió informativa i consoliden grups de privilegiats, d'una banda, davant d'una gran majoria de la població, de l'altra.

Aquest escenari s'escampa per tot arreu, però la situació al País Valencià quant a llibertat d'expressió resulta especialment greu en aquests moments. La dreta en el poder, lluny d'afavorir el dret a la llibertat d'expressió de tots, practica la censura i la discriminació. De la mateixa manera que l'Estat social ha de corregir les desigualtats que provoca el funcionament de l'economia de mercat, en el camp de la llibertat d'expressió, des dels poders públics s'hauria de treballar per donar la paraula a aquells sectors amb majors problemes per accedir a les tribunes periodístiques. El que ocorre entre nosaltres és, en canvi, exactament el contrari. Els mateixos periodistes de la Ràdio Televisió Valenciana han denunciat constants actes de censura de notícies. També resulta evident que molts portaveus socials estan vetats en la ràdio i en la televisió que es financen (i cada vegada més a causa del seu galopant dèficit) amb els diners de tots. Les coses no són molt millors en el camp de la premsa escrita, on la discriminació publicitària dels mitjans crítics s'ha convertit en una pràctica habitual de les institucions governades per la dreta. Els anuncis oficials, pagats també amb els diners de tots, no s'insereixen amb criteris objectius, sinó obeint consignes en funció de la fidelitat o de la desafecció. També els diaris afins són recompensats amb compres massives d'exemplars per a ser distribuïts en cen-

Politema mortis

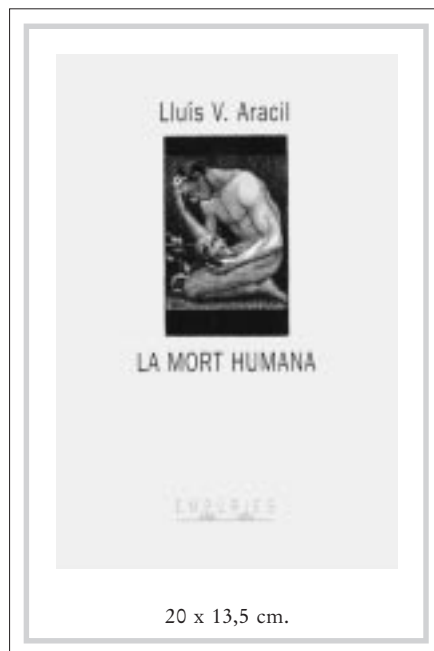
tres escolars, mentre que els diaris crítics resten fora d'aquesta iniciativa. Unes pràctiques, totes aquestes, que substitueixen la censura als mitjans públics per la temptació d'autocensura als privats si no volen restar al marge dels beneficis del poder. Finalment, en el cas de la premsa en valencià, el panorama avança unes quantes passes més i arriba a poder ser qualificat de veritable persecució. La Generalitat del Partit Popular va suprimir des del primer moment la partida d'ajudes directes a la premsa en valencià i es nega a inserir un sol anunci oficial en els setmanaris escrits en aquesta llengua.

La recuperació d'un clima respirable en el camp de la comunicació passa per modificar profundament l'estatègia informativa de les institucions en mans de la dreta, però també per reflexionar sobre el panorama de sistema comunicatiu privat. La garantia de la democràcia resideix en els distints mecanismes de control a l'abast dels ciutadans. En el cas dels mitjans de comunicació, la demanda de mecanismes de control resulta especialment problemàtica i perillosa. Tots els poders, i no només el polític, han intentat des de sempre controlar els periodistes i les empreses informatives. La llibertat d'expressió només ha de tenir com a límits els establits ja en la legislació: el respecte a altres drets fonamentals, especialment el dret a la intimitat de les persones. Les injúries i calúmnies, per la seua banda, es configuren com a delictes i com a tals han de ser perseguits. No calen més lleis per a regular la llibertat d'expressió, que només portarien a una restricció. Tanmateix, establert açò, no resulta ociós obrir un debat sobre la possibilitat de crear algun tipus d'organisme que es convertira en una instància moral davant els excessos dels mitjans de comunicació. Un organisme que elaborara una doctrina genèrica sobre la pràctica periodística, però també que poguera alçar la veu amb autoritat davant un atac concret per part d'un mitjà de comunicació. Així ocorre amb el British Council, radicat precisament a Londres, la ciutat on Georges V fou assassinat en caure la nit. Davant l'autoregulació que alguns demanen per a la premsa, la necessitat d'evitar el corporativisme obliga a treballar en el disseny d'una institució d'ampla representació social, amb presència de representants de les empreses editores, de les associacions de periodistes, dels sindicats, de les universitats, de les entitats cíviques, de les associacions de consumidors... Una iniciativa en la línia d'aconseguir, a poc a poc, segments del dia més amples on poder triar per enverinar algú.

Lluís V. Aracil
La mort humana
Barcelona, Empúries, 1998
374 pàgs.

Després de quinze anys de silenci editorial, Lluís Aracil es presenta davant dels lectors en llengua catalana amb un text insòlit. Insòlit per la forma, certament, ja que no es tracta pas d'un text *escrit* pel mateix Aracil, sinó de la transcripció (revisada, això sí, per l'autor) d'unes conferències pronunciades a Morella l'estiu de 1994 en el context d'un seminari sobre la mort humana. Els editors, tot s'ha de dir, tenen l'honestedat d'avançar en el pròleg que aquest text segurament no és el que Lluís Aracil hauria escrit. Tanmateix, s'endevinen les seves preocupacions, les seves dèries, el moviment del seu pensament; fins i tot, gosaria dir, la seva voluntat d'estil. Tot i així, aquest fet no hauria de ser, d'entrada, un impediment per reconèixer-ne el mèrit, sobretot si tenim en compte que les transcripcions de l'ensenyament oral constitueixen una il·lustre tradició que, pel cap baix, inclou textos tan fonamentals per a la nostra cultura com les *Lliçons d'estètica* de Hegel o els cursos impartits a Praga per Jan Patocka. *La mort humana*, a més, és un text insòlit pel contingut: no presenta conclusions sinó estils de pensament.

Aquest element doblement «insòlit» ens

dóna, al meu entendre, la mesura de la magnitud d'aquest text que els editors han tingut la valentia de publicar. Perquè no s'hi troba el desplegament sistemàtic i lineal d'una interpretació especulativa de la mort humana que en dissecioni els aspectes culturals més rellevants. Ben al contrari, el lector hi troba la configuració polièdrica i multidireccional d'una reflexió al voltant d'una noció que, a causa de la seva presència, real o intel·lectualitzada, en qualsevol existència humana, ha acabat per esdevenir un gènere singular d'enigma. La mort, certament, és quelcom del qual tothom n'ha tingut experiència, però no pas en primera persona: entre la consciència d'una realitat que ens és pròpia, fins al punt que cap de nosaltres no en podrà prescindir, i la consciència que sempre ens hi acostem des de fora, heus aquí el nucli de l'enigma i el començament de totes les paradoxes que n'afecten la noció.

La «mort» és, diu Aracil, un politema, i això desaconsella qualsevol simplificació alhora que exigeix l'aproximació *transversal* a través de recorreguts diversos i espais heterogenis: John Donne i Spinoza, Rilke i Bergman, Darwin i Enzensbeger. Tothom hi és convidat, tothom té plat a taula. I és que el centre d'interès del llibre, com Aracil confessa, no és pas la mort mateixa, sinó la humanitat en relació amb la mort com el seu límit paradoxal i trasbalsador. Perquè així com no hi ha vida sense mort, és impensable la vida humana sense la consciència de la mort, i aquesta consciència modifica la vida fins a l'extrem que en fa una altra cosa: humanitzar-la, incorporar-la a aquesta segona naturalesa que anomenem «cultura». En aquest sentit, pensar la mort és ser conscients de la vida, del seu element inalienablement intersubjectiu i comunitari: d'allò que ens lliga als altres i d'allò que ens en separa. Perquè quan se'ns mor algú («se'ns» mor: a nosaltres) som conscients d'allò que, de nosaltres, es perd: ser *entre* altres no és simplement una forma de convivència sintàctica i juxtaposada epidèrmicament, sinó una forma de ser que, sense els altres, no pot ni tan sols ser. I això val només per a l'existència humana. D'aquí la seva fragilitat. D'aquí la seva feblesa. Fer-se el valent, en això, no és més que una forma d'inconsciència. D'inhumanitat.

Cal desaconsellar el llibre d'Aracil per a aquells que són incapaços de pensar sense crosses. Per als qui gosen pensar en els confins del risc, però, la lectura de *La mort humana* pot convertir-se en un autèntic festí. Indigest si no es pren amb mesura, ben cert, però profundament estimulants si hom és capaç d'abandonar el text tants cops com calgui per desfer el camí o per emprendre noves vies, nous pensaments i noves lectures.

José Saramago: *Assaig contra la ceguesa*

«Hi ha moments perfectes a la vida, aquest en va ser un, com una pàgina que estava escrita i que apareix blanca un altre cop». Amb aquestes paraules, extretes de *L'any de la mort de Ricardo Reis*, podríem descriure el moment en què José Saramago era guardonat amb el premi Nobel de literatura. L'escriptor portugués rebia el premi amb entusiasme i estupor alhora: per la responsabilitat que suposa el Nobel i pel fet d'haver estat el primer escriptor d'expressió portuguesa que el rebia. Però Saramago és, amb justícia, l'escriptor lusòfon que més es mereixia el Nobel de literatura, per tal com és el més representatiu dels escriptors en llengua portuguesa. No debades, l'escissió d'aquesta llengua en dues normatives —la lusitana i la brasilera— no impedí que els brasilers es reconegueren en el Nobel, i l'assumiren com a propi.

Però tot no van ser felicitacions per a Saramago. De seguida, hi sorgiren els detractors. El Vaticà s'atrevia a dir que «Saramago continua sent, ideològicament, un comunista recalcitrant». La resposta de Saramago fou contundent: «M'agradaria que el Vaticà m'explicara què vol dir això de ser un comunista "recalcitrant". Potser volien dir coherent». I reblava el clau de la declaració tot afirmant que davant la disjuntiva salomònica d'haver de triar entre el Nobel i les conviccions, es quedava amb les conviccions.

Saramago és un escriptor compromès ideològicament. Perquè per a ell la fronte-

ra entre l'escriptura i la política és il·lusòria: «l'escriptor està condemnat, irremeiablement, a estar compromès». I les paraules no són sinó l'instrument del compromís. Per a Saramago, la literatura és una promesa de felicitat. I per això és política: perquè es neguiteja amb l'ajornament d'aquesta promesa. No conec esperit més optimista ni apologia més sincera d'utopia. En el fons, l'obra de Saramago és rabiosament humana perquè aspira a la llibertat, a la plenitud, a la felicitat de l'home. La seua és una proposta que podríem encabir sense gaire esforç dintre els paràmetres de Sartre. Perquè per a l'existencialista francès l'home està obligat a ser lliure: l'home té la responsabilitat de fer-se a si mateix a través de l'acció individual i intransferible de l'elecció. Saramago, a través de cadascuna de les seues eleccions —en cadascuna de les seues «perversions» literàries de la realitat—, exampla les possibilitats de la veritat i, de retruc, les de la llibertat.

Si fem un repàs per la trajectòria literària de José Saramago, cal dir, abans de res, que la major part de les seues obres ha estat traduïda al castellà. Tanmateix, el nombre de traduccions a la nostra llengua és irrisori. El lector català es veu obligat a passar pel sedàs de la traducció castellana. Aquesta és la manera més subtil i sibil·lina de minorització a què se sotmet la nostra llengua. La concessió del premi Nobel hauria d'empènyer les nostres editorials a

traduir totes les obres de l'escriptor portugués.

La carrera literària de José Saramago comença a tenir ressò a Portugal a la dècada dels setantes. Després d'algunes incursions, més aviat discretes, en el gènere de la poesia —*Poemas postívies* (1966), *Provavelmente alegria* (1971)— i en el terreny de la crònica periodística —*Deste mundo e do outro* (1971), *Las maletas del viajero* (1974, Ronsel editorial)—, Saramago féu algunes provatures en el teatre: *In nomine Dei* i *La nit* (1979, Tres i Quatre). Però el moment d'inflexió a partir del qual Saramago irromp, definitivament, en l'escena literària portuguesa, es produeix l'any següent amb la publicació de *Levantado do Chão* (1980), on l'escriptor portugués narra les vicissituds de tres generacions de camperols de l'Alentejo que es reconeixen com a protagonistes d'una història —la seua— que, fins aquell instant, els havia estat usurpada pels seus patrons.

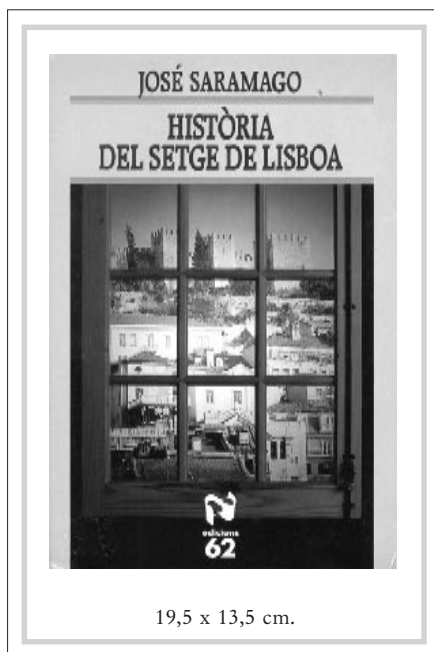
L'any 1984 publica dues novel·les essencials que el llancen a la fama i al reconeixement internacionals: *Memorial del convent* (1984, Proa) i *L'any de la mort de Ricardo Reis* (1984, Edicions 62). En la primera, tot aprofitant el rerefons històric del segle XVIII, l'autor continua amb la novel·lística de caire social en evocar aquella massa d'operaris, assalariats rurals i pedrapiquers que van construir el Monestir de Mafra. Saramago aposta, com ja ho havia fet a *Le-*

vantado do chão, per contar-nos la infra-història: la història protagonitzada pels que no tenen nom. I *Lany de la mort de Ricardo Reis* és un homenatge a la memòria del gran poeta portugués Fernando Pessoa.

La balsa de piedra (1986, Seix Barral) és, en paraules de l'autor, «una novel·la profundament ibèrica»: el panegíric sincer d'un escriptor que pensa que les diverses nacionalitats de la península ibèrica comparteixen una cultura comuna. Una cultura amenaçada pel projecte uniformitzador dels europeistes de torn, que miren de fer una Europa a mida dels països dominants: França, Alemanya i Gran Bretanya. Per a Saramago, el projecte de la Unió Europea no és més que un mercat a disposició dels interessos del capital, que bandeja el valor de la cultura perquè no hi veu una rendibilitat econòmica a curt termini. Així ho expressa a la novel·la: «Centro sin posible dimisión de toda creación cultural, Europa, en estos días de turbación, muestra al fin su carencia de buen sentido». Saramago s'aferra a la idea d'un projecte polític i cultural que abraça el conjunt dels pobles de «la pell de brau»: «l'Estat ibèric serà inevitable». Saramago arrodonia la prodigiosa dècada dels vuitanta amb la publicació d'*Història del setge de Lisboa* (1989, Edicions 62), amb la qual es permeté de corregir la història en nom de la llibertat d'interpretació.

Els anys noranta els encetava amb una novel·la polèmica: *El evangelio según Jesucristo* (1991, Alfaguara). La novel·la provocà la reacció violenta dels sectors més conservadors de Portugal i, per postres, l'autoexili de Saramago a l'illa de Lanzarote. Aquesta novel·la és, aparentment, un atemptat contra els textos del Nou Testa-

ment. Però, en realitat, el que fa Saramago és subvertir el poder de l'Església a favor dels desposseïts, d'acord amb el que prediquen els llibres sagrats. El comunisme és, en aquest sentit, més pròxim a l'Evangelí que no les doctrines hipòcrites del Vaticà. D'altra banda, Saramago respecta profundament els creients, però no pas la institució de l'Església: «Per a mi Déu no existeix, però, dic i repetesc: el fet que Déu existesca per als altres el fa com si existís per a mi (...) Que una persona no compartesca la fe, no vol dir que no se'n preocupe, i, sobretot, per tot l'edifici "administratiu" que aixeca i que sosté el cor de la fe que és l'Església».

Amb *Ensayo sobre la ceguera* (1995, Alfaguara) l'autor inaugura una trilogia antiutòpica, a la manera de les grans obres antiutòpiques del segle: *1984*, d'Orwell; *Un*

món feliç, de Huxley; *Rinoceront*, de Ionesco; o, salvant les distàncies, *Totes les bèsties de càrrega*, de Manuel de Pedrolo. Ningú no surt del no-res. Però, a diferència dels escriptors que hem esmentat adés, Saramago deixa una porta oberta a l'optimisme: «L'esperança, únicament l'esperança, no res més, arriba un punt que no hi ha res més que això i, llavors, descobrim que ho tenim tot encara». *Ensayo sobre la ceguera* és una paràbola insòlita i esfereïdora sobre la ceguera —la crisi de valors i la deshumanització— que pateix l'home contemporani: «Por qué nos hemos quedado ciegos, No lo sé, quizá un día lleguemos a saber la razón, Quieres que te diga lo que estoy pensando, Dime, Creo que no nos quedamos ciegos, creo que estamos ciegos, Ciegos que ven, Ciegos que, viendo, no ven». *Todos los nombres* (1997, Alfaguara) indaga en l'absurd —s'hi poden detectar ressons de Kafka i de Borges— d'una societat que mira de desterrar la mort de la vida quotidiana. A més, aquesta novel·la constitueix un intent de perllongar la vida dels morts a través de la memòria dels vius: «Así como la muerte definitiva es el fruto último de la voluntad de olvido, así la voluntad de recuerdo podrá perpetuarnos la vida». La trilogia, segons ha declarat l'escriptor portugués, es completarà amb *La caverna*, una novel·la basada en el mite de Plató que, molt probablement, serà una al·legoria sobre les ombres enganyoses que ens impedeixen de veure la veritat de tot plegat i que ens ensinistren en la pitjor de les cegueses possibles: aquella que se'n deriva de la petitesa i de les limitacions inherents a l'ésser humà.

Juli Capilla

DENES

Molt de gust

CUINA SABOROSA

per al que treballem

"escriue un llibreen ma tia de 87 any
ha estar a mi un plaer unalligó"

...i per què no?, el plaer de
passar-nos una vesprada o un
matí cuinant per als nostres amics"

PTA 2.300

Carme Puig Rodríguez
Carme Puig Fabregat

Sant Vicent, 93 46007 València Tel.: 96 317 20 47. ce/tandem@sendanet.es

— Com resumiries l'evolució de Tàndem?

— Està donant els resultats previstos: respon als objectius marcats, porta una línia creixent amb contenció i respon a uns criteris clars d'aquells àmbits de creació que volem abraçar i que volem que apareguen en el nostre catàleg. Jo en faria un balanç positiu.

— Hi ha grans canvis des de la seua creació?

— No, canvis substancials no. Nosaltres vàrem nàixer l'any 1990 tenint clar que volíem nodrir literàriament tots els lectors infantils del País Valencià i posar-los en peu d'igualtat amb la resta de lectors infantils d'Europa. D'això que haguem continuat sustentant les col·leccions adreçades als lectors infantils, perquè creiem en la importància de la creació d'hàbits lectors des de la infantesa. El nostre compromís amb el món de la il·lustració és important. Pensem que hi ha il·lustradors i il·lustradores molt interessants al País Valencià. És un tema sobre el qual s'observa una certa recessió en altres editorials, perquè de vegades pressuposa assumir riscos econòmics, ja que els llibres il·lustrats no tenen una venda de grans quantitats. A més a més, anem creant i obrint nous espais de literatura per a adults com la creació recent de la col·lecció «Arguments», dedicada a l'assaig, o l'obertura d'una línia de gastronomia o de llibres de cuina. I continuem també les línies adreçades a l'ensenyament, per contribuir a què les escoles que fan tot l'ensenyament en valencià tinguen una bona oferta de material de qualitat.

— Quines són les novetats que heu presentat per enguany?

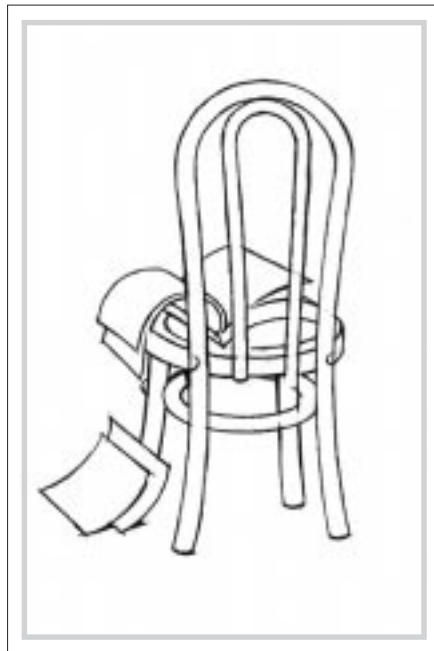
— Per al públic més infantil i en col·laboració amb l'editorial Bromera, hem tret, formant part del grup Editors Associats, una altra tanda de contes en els quals hi ha escriptors i il·lustradors del País Basc, Galícia, Astúries, Principat i País Valencià. Hi ha aparegut un llibre nou que es diu *El pirata naufragat* de l'escriptor valencià Josep Antoni Fluixà i de l'il·lustrador Enric Solbes.

També hem tret dos títols nous de la col·lecció «La Bicicleta Grog». Un és *Que no puc explicar contes?* de l'escriptor basc Xabier Mendiguren i il·lustrat per Manel Lluesma. L'altre és *La bruixa sense dents ha tingut un accident* de l'escriptor castellonenc Vicent Marçà i il·lustrat per Ivan Arguedes. Després hem tret una traducció de contes d'Oscar Wilde, dins la col·lecció «La Bicicleta Negra», realitzada per Josep Ribera.

També ens hem llançat a crear àlbums il·lustrats de colors i amb una gran qualitat. Un àlbum important és el de Carmela Mayor, autora tant del text com de la il·lus-

Entrevista a Rosa Serrano: «Les institucions no creuen en el llibre en valencià»

Rosa Serrano, una figura capdavantera en la renovació pedagògica al País Valencià i membre del Consell Valencià de Cultura (CVC), és també escriptora i, de fa uns anys, més que res, editora. Tàndem, l'editorial creada i dirigida per ella a València, ha anat construint amb seguretat i solidesa un catàleg en principi orientat sobretot cap al llibre de text i la literatura infantil i juvenil, però progressivament obert en altres direccions, sempre amb una exigència de qualitat.

tració, que va ser una de les guanyadores del Premi al Llibre millor il·lustrat de l'any 1997 del Ministeri de Cultura per l'obra *Les endevinalles de Llorenç*. La qualitat d'aquesta il·lustradora és tan extraordinària que li vàrem proposar la creació d'una col·lecció que es titularà «Els Naixements», on tenim el llibre *El bebé més gran del món*, que és meravellós: amb tècniques plàstiques agosarades, innovadores, suggeridores... fins al punt que el presentarem al Premi Internacional d'Il·lustració que convoca la Fira Internacional de Literatura Infantil i Juvenil de Bolonya.

A més hem continuat alimentant la col·lecció «Arguments» amb el llibre *Intervencions. Entre cultura i política*, de Gustau Muñoz, i *La ciutat desitjada: València entre el passat i el futur*, de Josep Sorribes.

I hem seguit també amb la línia de llibres

pràctics, amb un de molt útil que realment motivarà una cuina creativa i una cuina de convivència; el títol és *Molt de gust. Cuina saborosa per a la gent que treballem*.

— Quins problemes li veus al món de l'editorial valenciana?

— En primer lloc crec que es mereix més respecte i més suport de les institucions. Ho dic des de la consciència que aquelles editorials que estan treballant per la normalització lingüística i cultural, si estem produint des d'una llengua minoritzada, ens mereixem l'ajuda que tenen altres cultures en llengües minoritzades per les seues administracions respectives. Perquè no és el mateix editar en castellà amb un mercat molt més ampli. Tenim un mercat propi i reduït al qual estem ajudant molt a poder dur endavant la tasca de dotar l'aparell educatiu valencià de materials d'ensenyament i propostes narratives de qualitat. I en aquest sentit no tenim cap interlocutor ni els estímuls que ens mereixem de l'Administració. Totes les altres autonomies estan més estimulades, s'hi promou la producció, s'hi premia el llibre millor editat, s'hi protegeix la traducció...

A més cal dir que no tenim cap suport dels mitjans de comunicació, que la televisió pública valenciana, que hauria de ser una finestra oberta a la cultura i que hauria de tindre objectius de culturització, està fomentant tot el contrari. Tenim molt poc suport institucional perquè no creuen en la importància del llibre en valencià, no valoren suficientment el que aporta la cultura, la literatura, el coneixement i tota la saviesa que poden contenir els llibres.

— Perquè a més teniu el problema de l'homologació de llibres...

— En l'elaboració de materials curriculars, llibres de text... mentre que a nivell de l'estat espanyol ja s'ha suprimit l'homologació, ací continua. Homologació que sempre suposa un retall del dret de càtedra i de la llibertat d'expressió. Al nostre país, hi ha una cura extrema en això, perquè malauradament no s'han clarificat encara altres qüestions importants com la normalització lingüística. El CVC va emetre el seu dictamen dins el termini previst, però després l'aplicació i l'engegada de l'Acadèmia, que hauria de regular i d'assumir tota la tasca de definició, s'està retardant. I això permet un nivell d'indefinió i actituds de censura que generen subtilment l'autocensura en autors i editors.

— La nova fiscalització del professorat suposarà una nova restricció per a les editorials?

— Per a les editorials ja està suposant una restricció. Són actituds inquisitorials denunciatives. Sortosament hi ha hagut oposicions importants, com ara la iniciativa de

la Mesa per l'Ensenyament en Valencià, que ha tingut i tindrà èxit perquè ha difós un manifest a favor de la llibertat d'expressió.

— Respecte al problema del mercat reduït, penseu que associar-vos amb altres editorials és una bona solució?

— Partir des de la concepció de la unitat de la llengua ens hauria de permetre resoldre, en relació directa amb els usuaris d'altres territoris de tot l'àmbit lingüístic, el tema de les fronteres, dels productes culturals entre els qui utilitzem una mateixa llengua. És un problema que hauríem de resoldre prèviament, amb la qual cosa superaríem la frontera del mercat del País Valencià. Una altra cosa és com els editors de les diferents llengües de l'estat, en una iniciativa concreta de la qual Tàndem també participa juntament amb Bromera, hem constituït una entitat, Editors Associats i de la qual també formen part Elkarlanean de Donòstia, La Galaxia de Vigo, Llibros del Peixe de Gijón, Ordica de Saragossa i La Galera de Barcelona. Pretenem establir una relació entre autors i il·lustradors, oferint-los als altres editors que també estan en una situació de defensar la seua llengua i la seua cultura, i oferir als escriptors de les diferents llengües la possibilitat de ser traduïts d'una manera simultània i d'arribar a un mercat molt ampli. L'operació donarà fruits de consideració. En col·laboració amb Àmbito Cultural —secció cultural d'El Corte Inglés—, hem convocat el primer Premi Abril de Literatura Juvenil, que té una dotació de tres milions de pessetes i invitem els escriptors i escriptores de totes les llengües de l'estat espanyol a participar-hi. L'obra guanyadora serà traduïda a les altres llengües de l'estat —inclòs el castellà. Tindrà una gran difusió en els mitjans de comunicació i posarà de manifest la riquesa de la realitat pluricultural i plurilingüística de l'estat espanyol.

— Quina valoració faries de la literatura catalana escrita al País Valencià?

— La nòmina d'escriptors i d'escriptores al País Valencià comença a ser nombrosa, amb unes aportacions de qualitat. És significatiu que en el darrer lliurament dels Premis Ciutat d'Alzira, convocats per Bromera, guanyaren dues dones, Maria Jesús Bolta i Carme Miquel. Això indica que realment la quantitat de dones que en aquest moment estan començant a produir literatura de qualitat al nostre País és important. És un fet esperançador. A banda que tenim alguns altres escriptors consagrats, com Empar de Lanuza i Carles Cano, reconeguts a tot arreu de l'estat espanyol. I m'estic limitant expressament a la literatura infantil i juvenil, que ara per ara és el que sobretot editem a Tàndem.

«De vegades el que recordem no és mentida»

Maquis

Alfons Cervera
Barcelona, Montesinos, 1997
170 pàgs.

Amb aquesta obra sobre el maquis, la narrativa de Cervera aborda un tema potser de difícil llum que, alhora, té una innegable importància. La narració està situada en un escenari concret, quasi tancat, un poblet dels Serrans on transcorre la tragèdia dels últims defensors a mort de la Segona República: els maquis. Ens trobem al voltant de l'any 47 i aquests homes encara defensen la causa republicana, emboscats en la serra, gràcies al suport precari d'alguns familiars, sobretot.

Aquest és el plantejament, clàssic pel que fa al tema, però Cervera el presenta de manera decidida, fonamentalment, des de la part dels maquis. Com a primer contrapunt, hi ha la part que els presta col·laboració des del poble, perquè la guerrilla no té connexió, o quasi no n'hi ha, amb la resta d'escamots de l'Estat. Les vagues notícies o referències a altres grups augmenten més encara el dramatisme de la situació; l'escapada a França és una quimera només. Un segon contrapunt de la història està presentat pel sector del poble alineat amb les forces nacionals (alcalde, guàrdia civil, etc.) encarregades de neutralitzar aquella resta de resistència. En aquest bàndol, tanmateix, hi ha una anomalia: un guàrdia civil és sensible a la tragèdia dels rebels, comet alguna debilitat amb ells i, efectivament, paga la traïció. A partir d'aquesta idea, la novel·la es compon de capítols, més aviat breus, com seqüències molt precises per mitjà de les quals va organitzant-se una trama que avança arplegant simultàniament els diversos fils de la història, tant pel que fa als escenaris com pel que fa als diversos personatges. Un protagonista coral, representat pel grup de maquis, és sobre qui recau el fil conductor de la història. L'autor ha apostat per rescatar de l'oblit històric o cívic aquests combatents; el narrador de la història també abundarà d'informar i de presentar les diverses formes d'aquest quadre de combatents, entre l'heroïcitat i el patetis-

me, atesa la desproporció de mitjans. Pot sorprendre, d'entrada, la decisió de l'autor davant d'aquesta postura. Podria equivocar-se i, com pot endevinar-se, Cervera intueix aquest risc. És evident que és un punt de vista interessat, però es troba temperat pels contrapunts citats, que hi resulten molt convincents. L'obsessió del narrador de presentar el punt de vista dels maquis sens dubte era un repte, però atesos els resultats el propòsit ha reeixit. Sobre aquest referent històric, sobre la realitat circumdant dels maquis, Cervera ha buscat, a través de la literatura, produir una realitat representada.

Com en tota obra literària l'autor no es nega a interpretar ni a plasmar una de tantes possibles històries; i és la consciència que té l'autor de no reproduir mecànicament la realitat el que es fa creïble per damunt d'aquesta presa de partit de l'escriptor.

La novel·la té un origen o uns deutes clars per a l'autor: fonts familiars, la mateixa generació dels seus pares, uns fets quasi coetanis del mateix autor. A més un escriptor, entre altres coses, sempre està fet pel seu temps. Però aquesta contaminació no ofega l'obra en cap moment. Lleus reiteracions o aparents demores en alguna ocasió no llasten l'avanç d'aquesta trama diabòlica que acaba en tragèdia com s'hi anuncia des del principi. Les al·lusions a la por no són verbals només, les peripècies d'aquests guerrillers també tenen la virtut de transcendir-se deixant un saludable aire d'incògnita, per damunt dels negres pressentiments. L'estil de Cervera també està situat en un registre interessant: ha arribat a un despulament aparent que està en funció d'una precisió rotunda, matisada i rica alhora, que impel·leix cada seqüència a confegir el cos. Són els fets els que fan avançar la història, per damunt del discurs verbal, esmolat però controlat, que va repuntant el curs de la narració. Això és una qualitat francament molt elogiable. No hi ha un intent, hi ha un fet narratiu, i un estil amb la qualitat de fer-se invisible en la lectura, coses que l'autor ha aconseguit, ell sabrà com, i que de tota manera es fan d'agrair molt. És una novel·la amb un interès innegable perquè el tema —o el problema—, a més de l'interès literari, està travat en la nostra història recent. A Julio Llamazares, Joan F. Mira, Marsé, Gerald Brenan en la literatura, o Gutiérrez Aragón en el cine, es deuen altres aproximacions a la qüestió. Caldrà tindre en compte la crida d'atenció que Cervera fa ara.

Ahores d'ara, el *Tirant* ha estat abordat des de perspectives d'estudi ben diverses. En aquest treball, però, el Dr. Martines aprofundeix una via d'anàlisi que encara haurà de proporcionar molt de material per a la interpretació de l'obra. El punt de partida són les traduccions *clàssiques* del *Tirant*, prèviament contextualitzades: la castellana (Valladolid, 1511), la italiana de Lelio de Manfredi (Venècia, 1538, 1566 i 1611) i la versió francesa del segle XVIII, atribuïda al comte de Caylus. Tanmateix, el treball no és tan sols un estudi de caire merament traductològic de les diverses versions del text de Martorell —tasca ja per ella mateixa bastant ingent—, sinó una autèntica recerca filològica de caràcter interdisciplinar en el més ampli sentit del terme.

L'anàlisi traductològica pròpiament dita se centra en una selecció de vint-i-cinc fragments representatius del *Tirant* (edició Hauf-Escartí 1992), acarats als trasllats corresponents en castellà, italià i francès. El detallisme d'aquesta anàlisi posa en relleu que el contrast de la versió original amb les diverses traduccions no sols aporta dades sobre maneres distintes d'afrontar el procés de reelaboració lingüística o sobre les múltiples maneres d'entendre l'obra, en èpoques i en llengües diferents, sinó que també pot oferir arguments d'utilitat per als treballs d'edició crítica de les diverses versions i, fins i tot, del mateix text valencià de 1490.

Com hem dit, l'estudi no acaba, ni de bon tros, en aquesta labor d'acarament textual, sinó que l'autor ha completat el producte final amb altres aportacions, no

Anàlisi traductològica del *Tirant*

Vicent Martines
El Tirant poliglota.
Estudi sobre el Tirant lo Blanch a partir de les seues traduccions espanyola, italiana i francesa dels segles XVI-XVIII
 Barcelona, Curial-PAM, 1997
 206 pàgs.

menys valuoses, que arredoneixen la concepció de recerca interdisciplinar que hem esmentat adés. Així, hi ha un capítol preliminar en el qual, per mitjà de tres exemples concrets —la versió catalana de la *Queste del saint Graal* (1380), la versió de la *Divina Commedia* enllestida per Andreu Febrer i el maldit de Pere de Queralt, basat en un sonet de Petrarca— i d'una perfecta síntesi del regnat de Pere el Cerimoniós —sens dubte una de les èpoques més afortunades pel que fa a la història de la traducció en català—, l'autor ens situa el concepte de *traducció* en l'edat mitjana, com a reelaboració (recreació) i com a transformació.

A més a més, la recerca duta a terme pel Dr. Martines a la Biblioteca Apostòlica Vaticana ens ha permès conèixer —a partir de la interpretació dels *escolia* que dos lectors diferents, l'un del segle XVI i l'altre del XVIII, van deixar en dos nous exemplars de la primera edició veneciana no localitzats fins ara— la primera prova de lectura del *Tirant* (del *Tirante il Bianco*), la qual cosa ens aporta una informació valuosíssima per a aprofundir —com fa el Dr. Martines— l'estudi de la recepció d'aquesta narració monumental. De retruc, les dades contingudes en els dos exemplars de la traducció italiana descoberts ara permetran revisar-ne l'edició crítica publicada fa uns anys (Annicchiarico *et al.*, 1984).

Tot plegat, el treball del Dr. Martines, convertit en una autèntica *art* —necessàriament abreujada— *d'atobar veritat*, esdevé una veritable lliçó magistral sobre el caràcter interdisciplinar de la investigació filològica, en la qual s'engloben en perfecta interrelació l'acarament de textos (fonament de l'edició crítica), l'anàlisi traductològica, la crítica literària, l'estudi historicocultural i de recepció de l'obra, etc.

Si conveníem que la importància d'un text literari és directament proporcional al nombre de traduccions que se n'han fet —no debades, la traducció, en paraules de l'autor d'aquest treball, funciona com una mena d'*índex de qualitat* (pàg. 32) de la llengua i de la cultura—, podríem afirmar que el *Tirant* ha arribat definitivament a la categoria de clàssic universal, per tal com ha traspassat les fronteres del nostre domini lingüístic i ha estat capaç d'assolir, per mitjà de la traducció, la fama que mereixia el geni creador del seu autor. Siga com vulga, s'hi fa evident la necessitat urgent que l'estudi sistemàtic de la traducció de textos literaris —el treball que ressenyem ara i ací en pot ser un bon model— forme part de la recerca filològica.

Afortunadament, el cavaller Tirant

continua les seues aventures més enllà dels límits —preciosos— de la llengua en què va nàixer. Ara com ara, ja ha estat traduït a llengües com l'anglès, l'italià, l'alemany, el suec i el neerlandès... A més, el fet que haja pogut ultrapassar la barreira del xinès sembla un bon auguri que el personatge de Joanot Martorell encara té capacitat per a continuar cavalcant durant molt de temps. Queda reforçada, com a conclusió, la idea del *Tirant* com a narració total oberta a interpretacions polivalentes. Els lectors que han llegit l'obra de Joanot Martorell en èpoques i en llengües diferents n'han destacat i n'han valorat elements distintes. A tots ells els uneix, tanmateix, un denominador comú: l'enriquiment que hi troben amb la lectura.

Elogi

de la columna diària

Si els escriptors publicàrem un article diari, la literatura guanyaria molts punts i podria ser tan respectable com les arts plàstiques o els productes audiovisuals.

Amb la recepta d'un article cada dia almenys, els restrenyiments verbals s'afluixarien i donarien pas a un anar més correntet. I, sobretot, aconseguiríem que la llengua, a causa de tanta contenció intestinal, no ens grinyolara o eixira dels nostres ordinadors massa pentinada i amb massa brillantina. Aquestes molèsties gàstriques tenen a veure amb la nostra maleïda llengua. Però el restrenyiment verbal també es detecta en castellà i per tant és general: es deu més aviat a mals hàbits d'escriptura.

No es pensen vostès, però, que m'he fet de la lliga dels escrivents de la literatura. Tot al contrari. Sóc un defensor intransigent i definitiu de la inspiració literària, sense la qual no hi ha res a fer. Qui no dispose d'aquest do —diví o humà, sense aprenentatge possible en qualsevol cas—, ja pot dedicar-se o continuar dedicant-se a la filigrana lingüística o a la comercialització de llibres.

Ara bé, la inspiració necessita un aliat, un intermediari imprescindible, que és inevitablement la llengua. I aquesta llengua s'ha d'esmolat cada dia per tal que, quan isca de les nostres mans o dels nostres dits, vaja directa al cor de la sensibilitat del lector.

Admire —i envege— els escriptors de columna diària. N'he vist —o llegit— que quan començaren eren dolentíssims i, a mesura que ha passat el temps, arriben fins i tot a tenir gràcia.

Però els que ja saben escriure quan els concediren la columna diària, aconseguixen un grau d'exactitud, de malabarisme secret de les paraules, de maduració expressiva, que no fa més que convèncer-nos dels beneficis d'aquesta pràctica.

Una altra qüestió és la de les tones de banalitat que poden amollar al llarg d'una vida. Però en comparació als que només escrivim uns pocs articles al mes, ens duen un gran, grandíssim avantatge que ningú no podrà negar.

SERVEI DE PUBLICACIONS

Una aventura singular

Que les relacions amoroses han estat sempre un territori singular, on els humans es comporten de variades i fins i tot divertides maneres, és cosa sabuda. Que les convencions hi tenen tant a veure que fins i tot acaben per convertir en prohibit, conflictiu i difícil el que només hauria de ser exteriorització espontània del desig, forma part també de l'enciclopèdia col·lectiva més elemental. I que tot plegat ha estat matèria literària, des del més commovedor dels escàndols fins a la mateixa convenció, és ja d'una obvietat aclaparadora.

Els escriptors, però, hi tornen, entestats a recordar als lectors que potser la creació literària no té a veure tant amb allò que es diu com amb la manera com es diu. Que poc importen els temes si som capaços de dir-los amb la força suficient que convertesca en aventura singular una repetició a priori innecessària. Ara mateix, i segons *La Vanguardia*, els veïns francesos encara es commouen perquè Michel Houellebecq, entestat també a denunciar tota la tristesa de les convencions humanes, els ha recordat que en la societat contemporània alguns disfruten d'una vida sexual variada i excitant, mentre que altres s'amaguen en la masturbació i la soledat. De segur que la commoció dels nostres veïns, dels qui ningú no pot negar que han donat mostres literàries de pes sobre aquestes qüestions, és més atribuïble a l'estil del novel·lista que no a la novetat de la informació transmesa.

Doncs bé, llegir *Quatre històries d'amor* suscita al meu veure reflexions semblants. Les peripècies amoroses que cada una d'elles ens narra no són, al remat, el que ens sorprèn. Com tampoc, en la mesura que són històries ordenades cronològicament des del segle XIV fins al XX, la possible remissió a la universalitat d'unes tals relacions. No debades, el lector català, per bé que desconega l'existència de l'erudit Joaquim Miret i Sans, bé sap i diu que sempre han tingut bec les oques. El que sorprèn, i agrada, és l'exercici consistent a inserir tot el llibre dins el marc, conegut i profitós, de la barreja entre realitat i ficció. La realitat: els documents que han servit de base a l'escriptor per construir aquestes històries. La ficció: el fet mateix de la construcció, és a dir, la manera com les fa seues i les utilitza en el discurs narratiu.

Però si l'aventura de Mira es limitava a això, no hi hauria motius per sorprendre's ja que no hauria anat més enllà de fites narratives ben conegudes entre nosaltres. Acudir al passat –habitualment, *el nostre*– per literaturitzar-lo sempre ens ha agradat –massa i tot. Especialment, als

valencians. No sé si perquè ens resulta difícil convertir el present o el futur en matèria narrativa, però la veritat és que obres com *Crim de Germania* han marcat indeleblement la nostra història literària recent. L'obra de Lozano és una fita innegable i potser també altres textos no tan coneguts com aquella petita narració, «Contra Isabel Cornell», que Isabel Bes –que se n'ha fet, per cert?– publicà al número 6 de *Daina*. Just és de reconèixer que Mira ha fet un pas endavant, fins i tot del seu *Borja Papa*, perquè ara no és qüestió simplement de configurar una història a partir de determinades fonts històriques i amb més o menys fidelitat. En *Quatre històries d'amor* les fonts –el procés del comte d'Empúries (XIV), una Qüestió d'amor (XVI), la història del tinent Manuel Bustillos i una monja del convent de la Misericòrdia (XVIII) i la de dels amants Josep Terrades Armengol i Eulàlia Recasens (XX)–, que ens han arribat en forma de textos literaris o no, formen part del discurs narratiu com a peces clau. Mira les integra en el seu discurs de manera que la veu narrativa aca-

ba sent alhora única i múltiple. Els fets a què remet en es reconfiguren al fil de la mateixa veu narrativa de les fonts i amb les aportacions que el narrador de Mira gairebé sempre fa explícites. El joc, a més, no es limita a aquesta duplicitat sinó que es complica amb la integració de manifestacions diverses com ara altres documents que parlen sobre els mateixos fets o els judicis que les fonts mereixen, des del present narratiu, al narrador o a erudits contemporanis.

Sincerament, pense que l'exercici, complicat narrativament, és d'un resultat estètic envejable. El lector té davant una mena de *puzzle*, que el narrador ja li presenta gairebé resolt, però que manté l'atractiu d'una diversitat de veus al servei d'una melodia única. Si el procés del comte d'Empúries, per exemple, ens el conta el narrador de Mira, també ho fa alhora la mateixa abadessa del convent de Santa Clara, que ho recorda tot mentre rellegeix els plecs que guarden la memòria de la seua pròpia vida i família. I tots dos multiplicats en tant que distingeixen el present de l'acció i l'anàlisi posterior: l'abadessa perquè sap i diu que recorda, el narrador perquè es distancia dels fets fins a arribar al mateix present narratiu o a la referència a l'erudit Miret i Sans. L'autèntic mèrit: integrar-ho tot en el discurs d'una veu única i, a més, permetre's el luxe d'afegir-hi elements narratius que afecten el conjunt com ara la sorpresa –sàviament insinuada– que el lector agrairà a la fi d'aquesta primera història. De sorpreses, n'hi ha bastants i, en general, agradables. Magnífica per exemple tota la part final de la segona de les històries. No ho són tant, a vegades, els distanciaments que el narrador manté sobre la història contada a través d'ironies o mers tocs humorístics que, en tant que escadussers, són poc per introduir el lector en la situació adequada i, conseqüentment, acaben semblant sobrers.

A aquestes *Quatre històries d'amor* no més els sobra el pròleg. La nota de lectura del professor Lluís Meseguer, ben escrita i d'atractiu innegable, perd les seues virtuts en la mesura que se'ns presenta com a pròleg. Quin sentit té, per exemple, avançar-li al lector en un pròleg dades que l'autor ha decidit donar-li en una nota a la fi del seu llibre? En realitat, no hi ha pròleg bo. Sobretot quan es vol que el text conserve les *mancances* de la literatura *viva*. Aquestes, sovint, esdevenen virtuts que sempre juguen a favor dels interessos de la lectura. És clar que el lector sempre pot fer-ne cas omís i agafar el bou per les banyes.

Joan-Francesc Mira
Quatre històries d'amor
Tres i Quatre, València, 1998
147 pàgs.

E_l

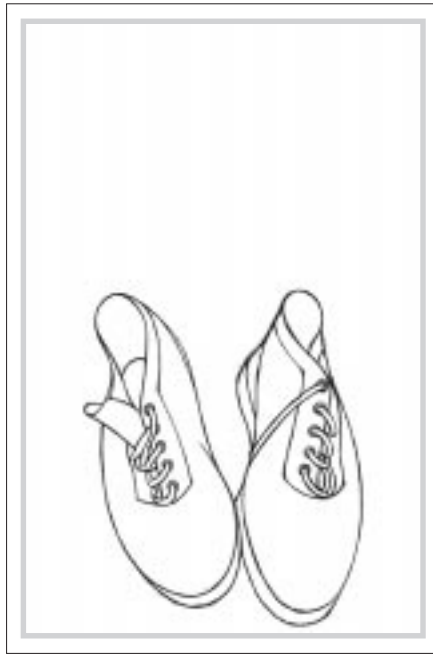
misteri
de l'existència

César Simón
En nombre de nada
València, Pre-Textos, 1998
187 pàgs.

«Llega la muerte y extingue los latidos de nuestro corazón. ¿Acaba el misterio de nuestra vida?» Amb aquesta pregunta comença *En nombre de nada*, tercer volum de l'obra diarística de César Simón, publicat pòstumament i escrit des de la consciència d'una mort imminent, ja certa. I no podia ser d'una altra manera. Perquè és la pregunta essencial que ha actuat com a motor de tota la seua obra, en haver-li donat, des del principi, com també ara, un no com a resposta des de l'estupor meravellat davant tanta bellesa agitada, tant d'horror inútil, sustentats en el no-res: «Y no puedo dejar de reconocer que esta existencia se fundamenta en el horror. Y que a ese horror que resplandece con la luz lo llamamos belleza».

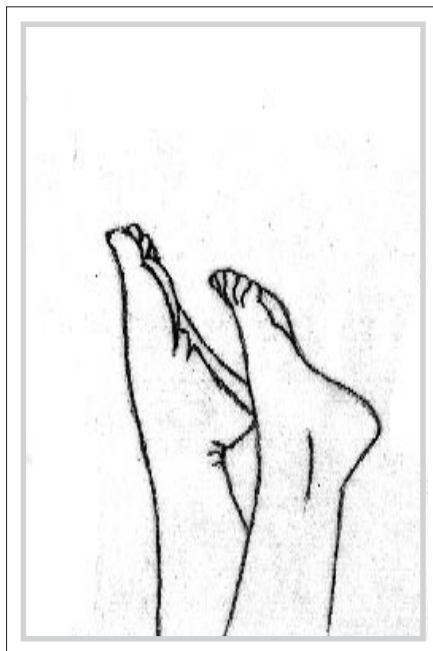
Ni les religions, ni els discursos filosòfics, ni la ciència no han donat resposta, mentint-se que sí, a aquest misteri, perquè és un misteri anterior a totes les religions i escàpol al pensar de la raó. Perquè és, com bé veu i diu César Simón des de la serenitat anguniada de la seua lucidesa insubornable, una sensació que està en tot i pertot i que, per tant, només des del sentiment es pot fer l'esforç existencial d'expressar, que no explicar. És a dir des de la poesia, des de la veritable poesia, la que ens ha deixat, tant en vers com en prosa, César Simón, amb una radicalitat, una profunditat, una essencialitat de llengua i d'escriptura que converteixen la seua obra en una autèntica lliçó moral i artística.

No anem molt sobrats en la literatura contemporània —i menys encara en la més recent— de llibres com aquest. Un llibre que ens obliga, des de la meravella d'una prosa exacta, bella i diàfana, a aturar-nos i escoltar, com fa el seu autor, el no-res radical sobre el qual construïm el nostre perpetu i inconscient afany de vida. El rigor i la contundència de les reflexions contingudes en aquestes pàgines, tan fonamentals, tan terribles, tan descarnades, ens trasbalsen i ens forcen a aca-

rar-nos a nosaltres mateixos com a problema —sempre defugit, sempre maquil·lat, sempre silenci—, com a realitats sense sentit dins una realitat mancada de sentit: «¿No será el amor a la vida el más refinado de los tormentos? No lo es. Y no lo es porque, probablemente, ni siquiera el tormento tiene sentido. Y esto sí que es el infierno máximo». Poques vegades s'ha arribat a mirar l'existència amb més lucidesa, a expressar-la amb més justesa, amb més afinada paraula apassionada de veritat despullada. Gosem nosaltres endinsar-nos en aquest mirar sense por ni disfressa i repetim, com l'únic anhel de llum possible, la pregunta que César Simón formulà com a font de saviesa: «¿Hay algo ahí?».

Marc Granell

La

Desconeguda

Vicenç Altaió
La Desconeguda
Tres i Quatre, València, 1998
161 pàgs.

Malgrat haver aparegut en una col·lecció d'assaig filosòfic o, com diuen totes les solapes dels llibres de Todorov, Severino, Rosset i Sini a «L'hora del present», tot i haver aparegut en una col·lecció de pensament contemporani, *La Desconeguda* és un llibre que no es deixa classificar amb facilitat.

Estem davant, com deia no fa gaire dies algú, d'una novel·la poètica amb estil d'assaig. Efectivament porta com a subtítol «Assaig poèticonovel·lesc de ficcions fotogràfiques» i en les seves pàgines hi ha una ficció amb dos personatges —l'Autor i la Desconeguda— cosa que avala el component narratiu del text. En el text es recorre també a la Poesia en la mesura que gairebé cada frase s'ha de llegir com dotada d'una entitat pròpia. També es tracta d'un assaig, és a dir d'un text on hi ha una clara voluntat experimental, un cert caminar per la corda fluixa sense xarxa de seguretat.

I la fotografia? Bé, doncs sembla ésser el motiu, el desencadenant de les qüestions ontològiques que hi són presents, en tant que la fotografia centraria el problema de la realitat alhora que la impossibilitat de distingir entre realitat i ficció, i com a lloc des del qual pensar l'art.

Som davant d'un escrit multidireccional, ple de referències explícites i implícites a la filosofia contemporània, a l'estètica, a la cultura en majúscules, però que no es deixa reduir a cap d'elles. Es presenta doncs com un estrany laberint de difícil accés. Malgrat això, en el pròleg de presentació es mostra com aquest llibre es deixa interpel·lar per autors com ara Genet, Cioran, Deleuze, Derrida o Blanchot, entre d'altres. Xavier Antich, en la presentació, suggereix que Vicenç Altaió va filant i desfilant una estètica de la desaparició: dels objectes, ja desapareguts del món, tot i que preservats en el record, de l'autor o del subjecte, en recordar la fi de l'imperi del jo; desaparició o eclipsi també de tots aquells «ismes» o baranes que fins fa poc encara ens havien servit de suport per ca-

minar per la ciutat. En aquest context, les paraules ja no senten, no tenen referència, ni tant sols potser deixen un rastre de sentit; més aviat semblen dedicar-se a rastrejar-se elles mateixes, bo i mostrant la impossibilitat de dir, gairebé com si la veritable ficció fóra el llenguatge.

D'una manera semblant ho expressa un personatge de la poeta i novel·lista austríaca Ingeborg Bachman quan diu: «Li revelaré un secret terrible: el llenguatge és el càstig. En ell han d'entrar totes les coses i en ell han de morir segons la seva culpa i la mesura de la seva culpa».

Referències, per tant, a un paisatge d'enderrocs i als temps de la vetlla, moments narrats a ritme de la ranera dels objectes, de les paraules, dels conceptes, però, alhora, presència espectral de l'absència —assetjament dels fantasmes del que una vegada va ésser..., constant i compulsiva al·lusió a la desaparició i a la Desconeguda.

En alguns moments de la lectura ve al cap aquell personatge de Samuel Beckett —Mahood (El sense nom)— que ja no es percep, que ja no coneix històries; un ésser que viu en un test de flors i que ja només té cap, tronc, una cama i un braç. Un personatge que tracta de concentrar-se a pensar, pensar només per a preguntar, és a dir, per tal de mantenir-se en vida interrogant, tot —el seu món, la seva identitat, els objectes— en ell sembla haver-se extraviat, i no tant sols això sinó que el seu afany de silenci amenaça amb aniquilar-lo. La seva confiança en el llenguatge sembla estar tan minvada que gairebé no fa falta un qüestionament del jo i del món. Però, alhora, la necessitat de parlar per part del personatge —encara que sigui només en forma de compulsius murmuris— segueix estant allí, de manera que la resignació és impossible: no pot escapar de si mateix.

Potser el que podem llegir en el llibre d'en Vicenç Altaió és alguna cosa que es troba en aquesta línia: es suggereix que és precisament sobre el que no podem dir que cal escriure. Més clar: no es tractaria tant que l'experiència s'expressés en l'escriptura, sinó que l'expressió literària, que l'exercici literari esdevingui experiència. Potser tan sols en aquest gest emergirà de forma no prevista un cert sentit, tot i que potser només aconsegueix ésser un record de la desaparició del sentit: en l'exercici literari hi ressona la Desconeguda —com és el cas del llibre de Vicenç Altaió.

Fina Birulés

(Llegit en la presentació de *La Desconeguda*, de V. Altaió, a la Facultat de Filosofia de la Universitat de Barcelona).

Per una globalització ben entesa

Oskar Lafontaine i Christa Müller
No hay que tener miedo a la globalización
Biblioteca Nueva, Madrid, 1998
333 pàgs.

Fa poc R. Dornbusch, en una línia molt neoliberal, escrivia que el matrimoni Lafontaine i Müller mantenia posicions irrealistes i utòpiques en aquest llibre. Dubte molt que si Lafontaine no fos el totpoderós ministre de Finances del nou govern socialdemòcrata

ta i verd alemany, l'economista nordamericà assessor del Fons Monetari Internacional se n'hagués ocupat. Certament, aquesta obra és una aportació interessant sobre com cal analitzar i contemplar els processos de globalització d'una forma distinta, i nova, respecte d'allò a què ens tenen acostumats els models a l'ús —bé el neoliberalisme, bé els diversos corporativismes. Segons Lafontaine i Müller «el radicalisme mercantilista, falsament transfigurat amb etiquetes de “reforma” o “modernitat”, condueix a la destrucció dels valors i estructures tradicionals... L'exigència de mobilitat sense límits dels treballadors o del treball a torns i als caps de setmana destrueix la família. L'exigència de total comercialització de la televisió transforma la vida de les persones i les famílies i condueix, a través de l'afany d'imitació de la joventut, a la criminalitat i la violència. El

desmantellament social radical i la pèrdua de llocs de treball condueixen a la desesperació, a la drogaaddicció i a l'alcoholisme...»

Un diagnòstic encertat i precís que, curiosament, coincideix amb el d'un liberal com John Gray al seu llibre *Endgames* (1997). Liberals conseqüents i socialdemòcrates radicals arriben al mateix punt: insatisfacció davant el neoliberalisme. També és significatiu que en ambdós casos la preocupació per l'impacte sobre la natura, la qüestió ambiental, esdevinga objecte central de l'anàlisi, en la perspectiva de fer millor, més tolerable, la vida humana.

Els autors tracten de mostrar —amb moltes dades i anàlisis concretes— que la globalització (que tan sols ha arribat de debò als mercats financers i encara ha de desenvolupar-se en el futur en altres camps) és, contra el que se sol pensar, un procés positiu, que pot generar més benestar i ocupació. Pensen que és erroni dir que les economies han de reaccionar-hi amb «una competència a la baixa quant als costos». Enfront de les interpretacions habituals —la necessitat de *down sizing* de les economies nacionals—, aposten per altres camins. Per exemple: la compatibilització de treball i medi ambient, a partir del principi d'encarir matèries primeres i energia i abaratir el treball. L'economia ecològica de mercat que preconitzen pot defensar-se amb un impost sobre l'energia que podria alleugerir el cost fiscal del treball. Un altre punt és acabar amb el principi d'«usar i llançar» (optant, en canvi, per la qualitat i durabilitat dels béns) amb la qual cosa a més d'estalviar matèries primeres i energia hom crearia llocs de treball en els sectors de reparacions, conservació i assistència tècnica. El llibre tracta molts altres temes rellevants, com ara la qüestió de la plena ocupació, que veu factible amb un *mixing* de política de demanda, reducció de costos salarials (cotitzacions socials), reducció de la jornada laboral, política salarial lligada a la productivitat i taxa sobre l'energia. Interessant en aquest sentit és la proposta, que assumeixen, de F.W. Scharpf, d'un subsidi públic que completaria els salaris més baixos de la mà d'obra poc qualificada. Amb això el treball podria arribar a tothom.

És un llibre (publicat en alemany el 1998 i aparegut en castellà amb una traducció encarcerada) molt recomanable, especialment per als qui volen eixir-se'n dels cercles tancats, rutinaris i mancats d'imaginació, de la política i l'economia dominants. Encara que una part dels seus raonaments es fixa, potser massa, en l'experiència concreta de l'economia alemanya, una economia industrial exportadora molt sòlida, a partir de la qual la generalització no deixa de ser arriscada.

La primera novel·la de Maite Coves és diferent. Representa la confirmació que el gènere narratiu té en els últims anys dins del nostre país. Maite Coves supera així la dedicació anterior a la poesia per oferir una prosa de gran qualitat, centrada sobretot en l'espontaneïtat del discurs de Teresa, la protagonista de *Setembre*. Un personatge de la història, el jove escriptor Andreu Vicenç, sembla presagiar la importància i el futur de la literatura de Maite Coves: és l'exponent del futur esperançador de la narrativa valenciana actual. *Setembre* esdevé un mirall per a una generació, la que ara es mou al voltant dels quaranta anys, que recorda, d'una manera pròxima, els seus anys d'estudiant, els amors llibertaris dels anys setanta, el matrimoni no esperat, la decisió de no tenir fills i, finalment, la crisi de la parella. Un món recent que alhora queda lluny, ja que des de l'experiència del present es veuen absurdes algunes reaccions del passat. És, per tant, el record —l'enyor— d'un món perdut, d'un temps mític que no tornarà però que ha deixat una forta empremta en la ment d'aquelles persones que el visquen.

L'heroïna mítica no és una altra que Teresa, una dona d'Elx de vint-i-nou anys que abandona els estudis de filologia una vegada mor el pare, per tal de fer-se càrrec amb la mare de la botiga de confecció familiar. La formació personal en la València de l'època és, doncs, truncada per un sacrifici necessari. L'heroïna deixa així interromput el seu viatge iniciàtic per tornar abans d'hora a la llar de la mare. Coneix el Manel i poc després s'hi casa. Inicia una relació que neutralitza progressivament la seua capacitat de decisió i de llibertat. A poc a poc la idea del trencament va prenent força. Tota aquesta informació la coneixem a

Dies de dona

Maite Coves
Setembre
Bromera, Alzira, 1998
204 pàgs.

partir del relat del somni de Teresa, mentre espera que Manel torne de Roma, en un dels seus viatges de treball injustificats. L'escriptora dóna un paper principal a la imaginació del somieig i destina a la realitat els

20,5 x 13 cm.

dos últims capítols de la novel·la. És per això que el text està escrit en formes verbals del passat, en un intent de reflectir la distància de la història relatada amb la realitat del personatge. El present apareix com a temps verbal ja a les acaballes de la narració. Les formes discursives emprades per l'autora ofereixen diverses vacil·lacions, justificables en un primer text d'aquestes característiques. D'aquesta manera podem localitzar algunes alternances entre les formes verbals que creen una certa confusió sobre la localització exacta en l'eix temporal de la història. És, però, remarcable el to natural i quotidià que presenten els diàlegs dels personatges, com també el registre lingüístic del narrador; no obstant això, de vegades la immediatesa del discurs es veu alençada per descripcions excessivament minucioses —que delaten els precedents poètics de l'escriptora—, amb un lèxic fortament intimista, i que intenten, sense massa èxit, reflectir les sensacions i les emocions de la protagonista.

Cal ressaltar el procediment narratiu emprat en la novel·la. *Setembre* és una història contada per un narrador intern que no s'identifica amb cap personatge. Aquest recurs possibilita el canvi constant entre els parlaments dels personatges i el relat minucios dels pensaments i de les reflexions de la protagonista, sense que es perda el fil conductor de l'argument. Es tracta, en tot cas, d'un punt focal neutre que s'insereix sovint dins de la consciència dels personatges, de Teresa sobretot, i que reproduceix amb gran encert l'evolució psicològica d'aquesta. Tot comptat, *Setembre* és una gran novel·la, una novel·la que cal llegir de seguida.

Carles Cortés

Una obra **JAUME I**
per a no oblidar els nostres orígens
el naixement d'un poble
Jaume I, el març d'el nostre vol ser el març d'el nostre
homenatge que els valencians oferim al nostre re-
més valgut. Amb un març caràcter divulgador
i més de dues-centes imatges de l'època a tot color.
Jaume I, el març d'el nostre és una obra
impressionable per a tots aquells que estimen el
país i la seua història.

Jaume Cortés

Amb *L'illa de l'holandès*, la seua vuitena novel·la, Ferran Torrent ha confirmat un canvi de gènere intel·ligent i oportú, ja que hi ha abandonat els principals elements, probablement esgotats, que havien caracteritzat la major part de la seua producció anterior.

Les cent noranta-cinc pàgines de la novel·la es distribueixen en setze capítols de dimensió desigual —el segon consta de dotze línies, mentre que el quinzé ocupa vint-i-cinc pàgines—, els vuit primers dels quals s'estructuren de forma contrapuntada. Així, mentre que els senars (1, 3, 5 i 7) transcorren a l'illa i tenen com a protagonistes els personatges singulars que hi viuen, els parells (2, 4, 6 i 8) succeeixen en una presó i en un hospital penitenciari de França, on el reclús Manuel Boixadós, a qui visita l'inspector Jean Marie Carrier, agonitza als setanta anys, després d'haver passat els sis últims privat de la llibertat.

Un duet de personatges principals, ampliable a un tercet i encara a un quintet, aguanten el pes de la narració, que està contada en tercera persona i que se situa temporalment al tardofranquisme, entre els anys 1969 i 1974. El primer personatge d'aquest duet bàsic és el professor de francès Lluís Dalmau, activista polític universitari que viu confinat durant aquests cinc anys a l'illa, en el transcurs dels quals culmina la redacció d'una novel·la que titula, com no podia ser d'altra manera, *L'illa de l'holandès* —a través de la coincidència del títol es pot establir una proximitat entre l'escriptor Dalmau de la ficció i el Torrent de la realitat. El segon personatge del duet és el doctor Ferrús, viudo des de fa quinze anys, investigador mèdic expedientat per alcohòlic a causa d'haver denunciat una tèrbola qüestió d'aigües potables de l'empresa propietat de l'alcalde de la ciutat. Els judicis i les expressions del doctor Ferrús, que a l'illa actua com a metge, són irònics, tallants i sarcàstics, i sovint destil·len un humor molt efectiu. Es tracta, sens dubte, del personatge més reeixit de la novel·la, amb una gran ascendència sobre tots els veïns, el qual manté amb Lluís Dalmau conversacions cultes a propòsit, entre altres temes, de la creació literària i de la funció social de la novel·la.

El tercer personatge és Patrice, un belga de cinquanta-sis anys que regenta l'hotel, cuiner excel·lent, esquerp amb els desconeguts, amistançat amb una grangera local de trenta-vuit anys anomenada Feli —un personatge clarivident que entreveu la clau de la

L'illa de la llibertat

Ferran Torrent
L'illa de l'holandès
Barcelona, Columna, 1998
195 pàgs.

història de Manuel Boixadós—, el qual viu refugiat a l'illa en companyia de Joan, un jove sordmut a qui tutela. El quintet es completa amb Josep Martí, el cordó umbilical entre l'illa i la ciutat, l'alcalde pedani que tracta d'esquivar l'afany constructor i turístic del regidor Lloveras, i amb el guàrdia civil Rafael Salgado, un personatge ben arquetípic ple d'actituds innocents, senzilles, còmiques i incultes, que rep classes de francès de Lluís Dalmau amb l'objectiu de recuperar una antiga enamorada francesa anomenada Anne.

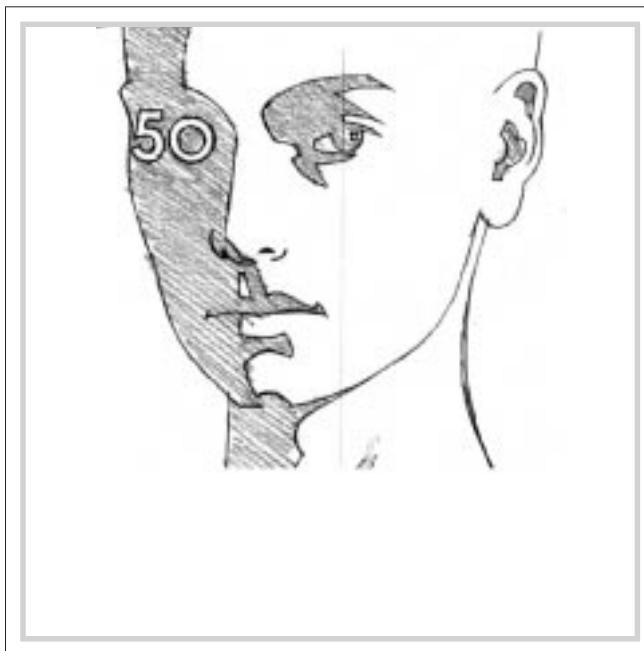
L'argument de *L'illa de l'holandès* transcorre en una illa sense nom, ubicada al Mediterrani, pròxima a la costa i, doncs, a la ciutat —també innominada—, amb la qual l'illa està connectada a través d'un vaporet que fa el trajecte cada dos dies; l'illa depèn administrativament de l'Ajuntament de l'esmentada ciutat, a través de Ramon Lloveras, regidor d'infraestructures pedànies. A l'illa, que compta amb un únic carrer, així mateix sense nom, i amb un únic hotel, hi viu gent anònima —a excepció d'uns quants personatges singulars i arquetípics que suporten l'acció, gairebé tots forasters

i residents accidentals. Tal com es desvela al capítol 11, aquesta illa fou ocupada i colonitzada el 1592 per uns pirates que, comandats per l'holandès Theo Stam, hagueren de refugiar-s'hi quan es dirigien a Tànger; la procedència d'aquest primer ocupant en justifica el topònim històric i, en part, també el títol.

L'illa de l'holandès és l'illa de la llibertat perquè aquest espai geogràfic representa una arcàdia feliç i tranquil·la, sense tensions internes, on els oriünds i els nouvinguts conviuen integrats perfectament en una comunitat sense conflictes, que els accepta tal com són. L'única contrarietat prové, precisament, de l'exterior, i consisteix en l'agressió que contra l'ecosistema humà i ecològic d'aquesta comunitat trama el regidor franquista, interessat a transformar la naturalesa intacta de l'illa en un paradís turístic salvatge propi de l'època. La provocació uneix els illencs originaris i els sobrevinguts en una causa comuna.

Aquesta illa de la llibertat és, a més, l'únic món possible on poden sobreviure uns personatges expulsats del món exterior, perquè les pautes del que és legal o il·legal, del que és moral o immoral, no coincideixen amb les forànies: són més simples, més primitives i, doncs, més pures. Així, l'únic carrer acaba rebent el nom de Manuel Boixadós, l'autèntic protagonista de la novel·la que, al cap i a la fi, no fou sinó un assaltador de bancs que es va amagar després de 1951 a l'illa, «l'únic lloc on estava segur que no em preguntarien qui era, què feia i d'on venia», i envers el qual la comunitat té un deute de gratitud.

El narrador inserta suauement les descripcions, tant de personatges com de paisatges, en el conjunt de la història, en què excel·leixen els actes plaents de fumar purets, menjar i beure bé, a més dels diàlegs intel·ligents sobre la necessitat de plantejar, o no, en aquells moments finals de la dictadura, una novel·la social. També l'humor i la ironia excel·leixen en les pàgines d'aquesta novel·la, que és així mateix el germen d'una atractiva peça teatral, alguns passatges de la qual recorden seqüències de grans pel·lícules que tenen com a rerefons l'ambient d'una illa —per més que pugua tractar-se també d'un aïllament interior, ubicat a terra ferma—, tals com *El carter i Pablo Neruda*, *Crist s'aturà a Èboli* o *Calabuig*, entre altres. Amb *L'illa de l'holandès*, els lectors de Torrent, que per fortuna en són cada dia més, no se sentiran decebut.

Tendresa, sensualitat i erotisme

Seixanta-nou —una casualitat?— són les pàgines que integren *Cossos i mossos*, l'obra amb què l'any passat Carles Mulet va guanyar el Premi de Narrativa Curta 25 d'Abril de Benissa i que ara ha vist la llum editorial de Columna.

Teniu el llibre a la mà, i us sembla fràgil, delicat, d'escassa consistència física. Mireu la coberta i, sense adonar-vos-en, el *Nu vist d'esquena* de Pierre Bonnard —la pintura que en aquest volum Columna ha tingut l'encert de reproduir— us està ja seduïnt. Com una premonició, els trets de la jove —com la incerta corporeïtat del llibre, com el mateix tacte setinat de les tapes— anuncia el cadenciós joc de seduccions que, com un secret, s'amaga en la intimitat de les pàgines. I és que l'erotisme sensual dels relats que podem llegir en *Cossos i mossos*, a les antípodes de la pornografia barata i fàcil, és amarat amb una tendresa adolescent que invoca, en les instàncies dels sentiments, la felicitat de la pell i la tebiesa dels sentits.

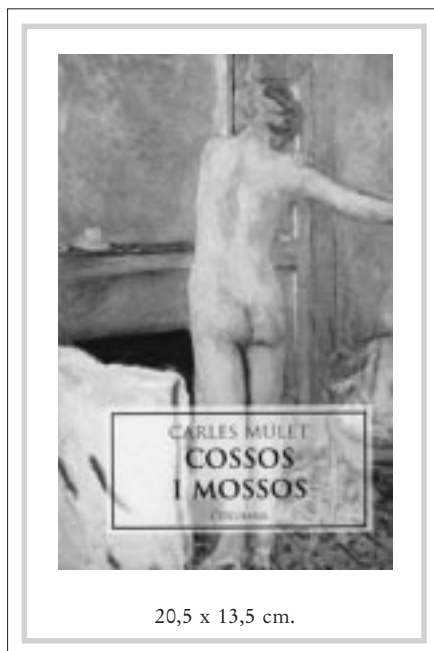
Els pretextos narratius per a la seductora prosa de Carles Mulet són ben variats: un pare de família que, la filleta de la mà, espia l'amor impúdic d'una parella de joves («el tast frustrant d'una simfonia bella però irremeiablement escapçada»); un ciclista que no sap estar-se «d'oferir-se nu al contacte amb la natura» i que acaba tenint una «escorreguda oceànica, orgiàsticament anihiladora» amb la bella donzella dels Llumbos, «eterna adolescent embuixada»; el record d'una passió primerenca que, davall la pluja i amb la complicitat dels arbres de festeig, algú ha viscut en un d'aquells cines d'estiu que constitueixen la versió autòctona del mític Cinema Paradiso; el triangle amorós que un professor de literatura va construir amb la seua alumna i una mestra d'informàtica; i l'èxtasi: l'èxtasi metafòricament associat a un castell de focs artificials emplenat de llum la complicitat de la nit. Hi ha, no obstant això, un element essencial que, present en cada relat, atorga al recull un to unitari: la vitalitat mediterrània d'uns personatges que, arrelats a la cultura i a la terra dels valencians, s'aferren a la desmesura de la passió amb la intenció de fruit intensament del foc humit de la sensualitat. Tot plegat fa que *Cossos i mossos* siga, a més d'un fantàstic homenatge al plaer dels sentits —i

Carles Mulet
Cossos i mossos
Columna, Barcelona, 1998
69 pàgs.

ja va bé, això—, una visió del paisatge i la gent de la Marina Alta que, com a valencians en general, ens ajuda a redescobrir amb ulls literaris el nostre propi país. I això, ho hem de reconèixer, és cosa de què les lletres valencianes contemporànies no són precisament excedentàries.

Carles Mulet, doncs, ha encertat a transcendir els límits de la vulgaritat i la barroeria que tant sovintegen en les publicacions pretensament *eròtiques*. Eludeix la propensió a la pornografia i, dels cossos, dels mossos, n'assaboreix selectivament —i sàvia— la bellesa. Encerta. Perquè l'art de l'erotisme, en literatura, ha de fer sempre possible una doble lectura dels llibres: amb les dues o amb una sola mà. *Cossos i mossos* —podeu comprovar-ho— ens ofereix ambdues possibilitats. I si triem la segona de les opcions, les paraules s'encarreguen de recordar-nos que especialment ací, al costat del caliu de la vella Mediterrània, hi ha sempre motius per a agafar-nos a la vida i collir la fruita prohibida amb la mà que ens queda lliure.

Joan Borja i Sanz

Pinochet

La connexió valenciana del cas Pinochet (resideix en una antiga propietat de Cabrera, «El Tigre del Maestrat») podria iniciar el tema dels dictadors en la nostra literatura. Ja que, a diferència de la literatura veïna, sobretot sudamericana, no hi proliferen novel·les sobre perfils de dictadors. Podríem fer esment de l'estampa genial de Sagarra en *Vida Privada*, on descriu una escena de Primo de Rivera i una colla d'aristòcrates catalanes digna de figurar en la millor antologia sobre el tema. Però és ben bé un cas aïllat. Sembla que Vargas Llosa està escrivint-ne una i, de fet, compleix un compromís de fa anys (amb Gabriel García Márquez, Carlos Fuentes i no sé quants escriptors més...) consistent a fer el retrat d'un dictador del seu país. Com que n'hi ha tants, no crec que la tasca supose problemes de *copyright*.

Pinochet, a tot açò, viu a Londres un capítol que si algú ens haguera pronosticat fa només uns mesos hauríem cregut que es tractava de contar-nos l'argument d'una novel·la. Però no: un jutge espanyol ha aconseguit, si més no per ara, fer-li viure uns capítols insòlits. Potser serà més l'embolic i el soroll que els resultats. Però ja està bé... Són uns capítols dignes d'una novel·la. I per què de novel·la?

Perquè la justícia, aquesta noció inventada pels éssers humans, només existeix en la ment humana i té un reflex en la literatura. *Antígona* n'és un cas paradigmàtic. L'afany de justícia és un empelt del desig de posar-li ordre al caos, nom a l'innombrat, donar-li un to de veu identificable a la ronquera del firmament. La justícia no existeix: d'atrocitats, de misèries, de brutalitat, i en abundància, el món n'és ple. Paral·lelament, la ment humana, artificiosa i quimèrica, ens vol persuadir que sí. Des del paradigma occidental necessitem creure en la justícia. És una qüestió de fe. La literatura ens compensa d'aquesta trista realitat i en fa un laboratori amb tota mena d'intrigues, esbrinant-ne causes i característiques. Trucant la partida, la majoria de les voltes. El cas de Pinochet, però, ens fa pensar com la vida, de vegades, vol assemblar-se a la literatura.

Enric Balaguer

Simpatia pels Impossibles

El llibre ja comença sorprenent-nos: hi ha una mena de pròleg on l'autor es dedica a reflexionar sobre els reculls de contes i a explicar-nos com va elaborar aquest. Això resulta estrany en la literatura catalana —el fet de parlar dels contes des de fora d'ells mateixos, però des de dins del recull que els inclou. La majoria dels nostres contistes recents (Monzó, Pàmies, Puntí) no ho han fet mai; sí que ho han fet, en canvi, alguns grans contistes de llengua castellana (Borges, Bioy Casares). No és un retret a ningú, òbviament, sinó una simple constatació de diferències.

Després d'aquest lliniar, entrem en una allau de textos turbulents que, tant per les qualitats pròpies de cada un com per les relacions entre tots plegats, manté l'interès gairebé sempre. El catàleg és ben variat: contes amb pretensions intel·lectuals —que inclouen la ironia sobre elles— («Sota el Signe de Siri», «Una Qüestió d'Influència»); una al·legoria amb animals, a la manera de les faules clàssiques però amb un missatge completament actual («El Lleopard i el Conill»); *microcontes* que, com els d'Augusto Monterroso, juguen amb la brevetat màxima i amb una especial importància dels títols («Penèlope», «Homenatge a Aristòtil», «Ulisses»); alguns contes sobre les relacions humanes que recorden vagament els d'*El perquè de tot plegat*, sobretot per l'aparència d'un costumisme urbà que realment no tenen («El Nen Protector», «En el Veler», «El Tercer Desig», «Sensegun»); un conte memorable que, amb l'estil dels bestiariis medievals, demostra que una pretesa ciència pot estar completament allunyada de la realitat —i ser bellíssima justament per això— («El Daurador»); i un conte final més llarg que qualsevol dels altres, gairebé una *nouvelle*, anomenat «El Quincorn» i que és d'una potència extraordinària, perquè sintetitza molt bé els diversos elements de la literatura de Palol i, alhora, constitueix una base perfecta per a la interpretació de tot el recull.

El Quincorn és, segons una de les definicions que ens dona aquest conte, «un trapezi simètric de varetes de plata entrelaçades en forma de xarxa regular, amb sèries de grans polièdrics en els encreuaments». Després d'això, se'ns descobrirà que també és un esquema que intenta

Miquel de Palol
Contes per Vells Adolescents
Proa, Barcelona, 1998
304 pàgs.

explicar la realitat. I que aquest esquema pot ser, alhora, «la sistematització final unificada dels instruments del coneixement» i «ferralla per impressionar analfabets».

De fet, els escrits de Palol juguen a identificar extrems de la cultura que semblen inconnexos (la història de la filosofia i els videojocs del Game Boy, les referències literàries i l'inefable teorema d'en Busquets —«per més que me l'espolso sempre m'embruto els calçotets»). A banda d'això, els «punts d'encreuament» conformats per la figura del Quincorn són un total de vint-i-cinc; vint-i-cinc resulta ser, també, el nombre exacte de contes que té el recull.

El mateix llibre, doncs, seria també totes dues coses: l'intent de representar tota una gamma de situacions per definir la *realitat* (per això hi ha contes tan distintes), i, alhora, la negació d'aquest intent (la impossibilitat de realitzar el que es proposa). La presència de personatges i d'objectes en diversos contes alhora (Pau Morel, Augusta d'Altena, el Camafeu, el Joc d'Escacs Tridimensional) reforça la unitat del recull i també la seua identificació amb el Quincorn, que, al cap i a la fi, és un mapa ple de convergències constants.

Alguns crítics han subratllat el llenguatge dens i poc acurat d'uns quants contes; caldria dir que aquests contes són minoria i que, a més, busquen un estil així a propòsit. La prova és que n'hi ha molts més amb una prosa llegidora i treballada, que segurament és la més reeixida de totes les que l'autor utilitza —i la que acabarà donant-li l'èxit majoritari, si és que l'aconsegueix algun dia.

Contes per Vells Adolescents ha guanyat un premi (el Víctor Català de l'any 1997); això també resulta sorprenent dins les nostres lletres, perquè l'obra se'l mereix. És un llibre ple de bona literatura i de simpatia pels impossibles.

Felip Tobar

«Hola Brecht» o l'amabilitat compromesa

El 1998 era, entre d'altres, el centenari del naixement de Bertolt Brecht. «Em dones foc, sisplau?», va dir i s'encengué un cigar, un d'aquells que es veuen en infinitud de fotos de l'autor. Amb aquest gest inicià el petit espectacle «Hola Brecht» el seu *alter ego*, Feliu Formosa, poeta, actor i dramaturg com aquell, a més de traductor i propagador de la seua obra. A continuació, ens va guiar, juntament amb Josep Maria Mestres (qui també es feia càrrec de la direcció escènica) i Teresa de la Torre, per l'univers líric d'aquest autor polèmic i contradictori. En la línia del cabaret compromès (típic a l'Alemanya dels anys vint i recuperat, després, a escala menor), el recorregut ens presenta noies ofegades, plenes d'algues i llunes pàl·lides, infants assassins de pares amagats als armaris, putes de jueus, dones sacrificades o el peculiar Senyor K., capficat a preparar el seu pròxim error. Sobre un rerefons escèptic (com ara en «Mudança de les coses»), en l'espectacle predomina la crítica («Els grans homes fan veure que són savis / I parlen massa alt... com els sords») i l'exhortació («no siguis dèbil!»; «Mestre, aprèn!»; «No us deixeu seduir!»), una exhortació a la vida, malgrat tot (i contra les falses promeses d'una «altra» vida), per extraure-li tot el que ens pot oferir; i també un cant a l'amabilitat, preocupació constant i plaer confessat de Brecht, d'aquell «pobre B. B.», que va ser «llançat a les ciutats d'asfalt / des dels boscos negres», en un temps en què li va fer ben difícil ser amable, quan «parlar d'arbres és gairebé un crim».

Entre poemes i cançons, l'espectacle ens va oferir un Brecht potser menys conegut, més humà, que continua tenint validesa i actualitat amb les seues propostes: un homenatge personal, senzill, ple d'humor i d'ironia que hauria merescut més atenció en una ciutat massa aficionada a la barroeria festiva i a l'acudit fàcil (només ha estat a València per quatre dies). Mentre no s'hi pose remei, ens queda el llibret que Edicions 62 ha tret amb els textos de l'espectacle i esperar que aparega, d'aquí a poc, el disc que n'està preparant Ester Formosa.

Heike van Lawick : 17

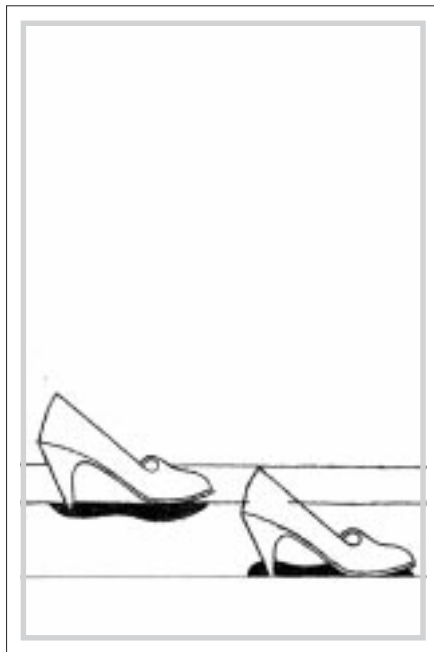
Un suport imprescindible per a l'ensenyament

Manuel Pérez Saldanya
Rosanna Mestre–Ofèlia Sanmartín
Diccionari de lingüística
Oliva, Colomar Editors, 1998
351 pàgs.

Els diccionaris especialitzats intenten acotar una parcel·la específica del saber a través de les paraules enteses com a referents primaris carregats d'informació. S'intenta esmicolar un univers de coneixements en unitats aïllades —paraules—, que, adequadament ordenades, permeten donar respostes ràpides a dubtes puntuals. Són llibres, per tant, concebuts per a ser consultats esporàdicament, i no per a ser llegits de cap a cap. Aquesta finalitat, és clar, en condiona decisivament l'estructura. D'una banda, a l'hora de delimitar els contorns de l'univers parcel·lat, i, d'una altra, a l'hora de ponderar la quantitat d'informació que es dona en cada entrada. Totes aquestes qüestions són, naturalment, dificultats generals que es presenten en l'elaboració de qualsevol diccionari especialitzat; però, en el cas de la lingüística, cal fer notar que hi ha unes dificultats especialment remarcables. Perquè, tot i que la lingüística és una ciència relativament jove, les diverses escoles i tendències han anat succeint-se vertiginosament al llarg del present segle, i cada una d'elles ha generat el seu propi aparat terminològic. Una terminologia específica, i sovint privativa, que s'ha utilitzat, precisament, com un dels trets identificadors de cada escola. I, val a dir-ho, ben sovint això ha sigut una font important de confusió.

És, doncs, en aquest marc de referència, que el *Diccionari de lingüística* redactat pel professor M. Pérez Saldanya en col·laboració amb R. Mestre i O. Sanmartín és un instrument ben útil per a recolzar-se amb croses segures en l'estudi i aprofundiment de les ciències del llenguatge. En un atapeït volum de 350 pàgines, els autors van desgranant els diversos significats que ha anat assimilant cada terme al llarg del temps, a vegades fins i tot amb un cert caràcter enciclopèdic.

Amb una perspectiva voluntàriament eclèctica, els autors han procurat, d'entrada, no adscriure'l a cap teoria concreta. Donen informació sobre els diversos corrents lingüístics, indicant-ne el període i l'àmbit de difusió, així com els principals investigadors

que s'hi han vinculat i els trets més definitoris. Com és natural, tracten alguns corrents amb més intensitat que altres, en funció de la incidència en el nostre àmbit lingüístic. Així, han merescut especial atenció la gramàtica generativa i la teoria del règim i el lligam; però també han tractat prou àmpliament altres models gramaticals com ara la lingüística cognitiva, les gramàtiques naturals, la gramàtica liminar, l'estructuralisme i el funcionalisme europeu i la gramàtica d'estructura sintagmàtica generalitzada.

Amb una visió àmplia i oberta de les ciències del llenguatge, el diccionari no es constreny a cap disciplina lingüística concreta, de manera que s'hi han incorporat molts termes provinents de la gramàtica històrica, la dialectologia, la sociolingüística, la fonologia, la fonètica, la morfologia, la sintaxi, la pragmàtica o la lingüística aplicada.

D'altra banda, a fi de facilitar una perspectiva global i estructurada del significat de cada terme, en la microestructura de cada article hi ha nombroses referències d'uns conceptes a altres per mitjà de relacions de sinonímia, antonímia o afinitat, que permeten establir una eficaç xarxa de vincles connectors. A més a més, les definicions estan complementades ben sovint amb nombrosos exemples que ajuden en gran manera a la comprensió cabal de cada terme. I, finalment, cada entrada es completa també amb els termes equivalents en castellà, francès i anglès.

Tot plegat fa que aquest *Diccionari de lingüística* siga un magnífic suport per a endinsar-se en la lingüística del segle XX. Una obra fonamental per a estudiants de Filologia, i imprescindible en les biblioteques de tots els centres d'ensenyament.

Josep Lacreu

Revista de revistes:

¶ *Revista d'Història Medieval*

Aquesta revista, que començà a publicar-se el 1990, dona indicis de la profunda renovació temàtica i metodològica del medievalisme valencià, àrea de coneixement que havia conegut en el passat greus mancances. En aquest número es presenta un ampli dossier dedicat a «Les senyories medievals, una visió sobre les formes del poder feudal» coordinat per Enric Guinot i amb aportacions, entre altres, de Julio Valdeón, Josep M. Salrach, Coral Cuadrada, Antoni Furió, Ferran Garcia-Oliver, Gabriel Jover i Ricard Soto. La secció Debat es dedica a «Mallorca, València i la Mediterrània Occidental. A propòsit de l'obra de D. Abulafia», amb articles de Manuel Ruzafa, M. Deyà Bauzà, Onofre Vaquer, Carlos López i David Igual. Dos apartats més, un sobre temes de didàctica i divulgació històrica i un altre de ressenyes, completen un volum que presenta un interès que, probablement, va més enllà dels especialistes estrictes. (Núm. 8, 1998, Departament d'Història Medieval, Facultat de Geografia i Història, Av. Blasco Ibáñez, 28, 46010 València, tel. 96 386 42 44, fax 96 386 42 34).

¶ *Ressò de Ponent*

L'Ateneu Popular de Ponent publica aquesta revista de crònica i ressenyes culturals que dona compte de l'activitat desenvolupada en aquest sentit a les terres de Lleida, cada vegada més intensa gràcies a la implantació d'estudis universitaris, la nova empenya d'un organisme com l'Institut d'Estudis Ilerdencs o iniciatives editorials com la de Pagès editors. Trobarem en aquestes pàgines, a més d'informacions diverses, una entrevista amb J. A. Chauvell sobre literatura i política a la Franja, una explicació del cicle «Romànic Musicau» a la Vall d'Aran a càrrec de Carme Bergés i Glòria Rodereda, i un dossier sobre els Premis Octubre, amb col·laboracions de Carme Vidal («Premis Octubre»), Eliseu Climent («Vint-i-sis anys dels Premis Octubre»), Xavier Antich («La festa de la pluralitat») i Josep Pont i Sans («Els Octubre, un espai cultural comú»). Finalment, Jaume Barrull escriu sobre l'Onze de setembre i les relacions Catalunya-Espanya. (Revista de l'Ateneu Popular, directora: Carme Vidal Huguet, núm. 162, octubre 1998, 450 pta., Pau Claris, 10, 25008 Lleida, tel. 973 24 71 72).

Ciència, terminologia i diacronia

Més enllà de la simplificació que representa identificar la terminologia amb el seu vesant aplicat, la infatigable empena i la inquietud intel·lectual de Teresa Cabré han promogut darrerament, des de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA) de la Universitat Pompeu Fabra, un seguit d'activitats encaminades a provocar un debat d'ampli abast i una crítica fonamentada de la visió clàssica representada per la Teoria General de la Terminologia de Wüster. L'organització de trobades, conferències i seminaris on especialistes de diferents dominis intel·lectuals i països han estat incitats a debatre el problema de la diacronia (maig, 1997), les relacions entre terminologia i models culturals (juliol, 1997) o la teoria terminològica (gener, 1999), mostra la voluntat de Teresa Cabré i del seu grup d'aprofundir la dimensió «multipolar, polièdrica i multifuncional» que fa de les unitats de comunicació especialitzada objecte d'interès científic tant teòric com aplicat, sincrònic com diacrònic, denominatiu com discursiu. Sens dubte, totes aquestes dimensions fan que, mirada des del present, la terminologia haja de donar el salt des d'uns orígens que la vinculaven exclusivament a la necessitat de garantir la comunicació especialitzada entre experts i l'estandardització internacional per trobar el seu lloc en el context de les ciències del llenguatge. En paraules de la pròpia Teresa Cabré, «l'entrada de noves necessitats de comunicació especialitzada, la

La història dels llenguatges iberoromànics d'especialitat (segles XVII-XIX): solucions per al present.
Edició a cura de Jenny Brumme
Barcelona, IULA, 1998
378 pàgs.

utilització de les tecnologies de la informació i l'obertura de les propostes teòriques a camps en què la comunicació (teories del discurs) i el coneixement (teories cognitives) han passat a tenir un paper central en la descripció del llenguatge, expliquen el viratge (o millor dit, l'ampliació) del rumb de la terminologia com a disciplina i la diversificació i adequació de les seves aplicacions».

El llibre que acaba de veure la llum sobre *La història dels llenguatges iberoromànics d'especialitat (segles XVII-XIX): solucions per al present* és una recopilació editada per Jenny Brumme del col·loqui internacional celebrat el maig del 1997 a Barcelona amb el propòsit d'omplir un buit en l'anàlisi històrica de les llengües d'especialitat de l'àmbit iberoromànic, durant un període de temps especialment important pel que fa tant a la constitució de les ciències i tècniques, com també a les llengües modernes. No és freqüent plantejar revisions de conjunt sobre l'assumpte i és per això que l'organització d'un col·loqui amb la participació d'especialistes convidats i investigadors de diversos camps semblava l'opció més pertinent per obtenir un *state of the art* i fomentar l'interès per la investigació diacrònica.

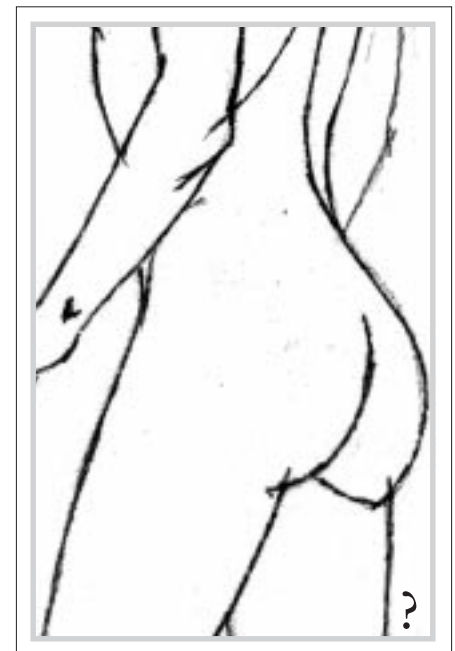
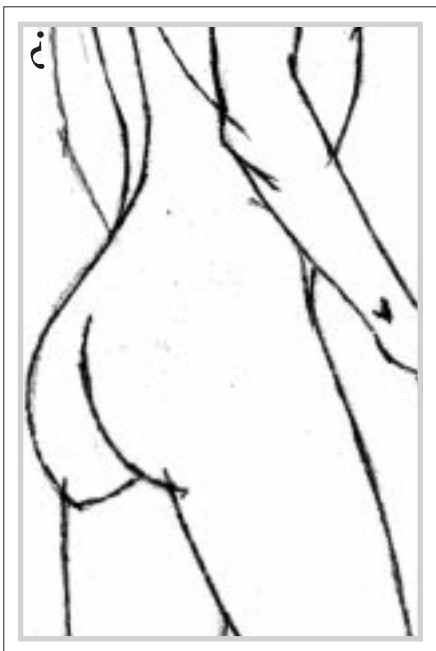
El llibre conté un parell de textos introductoris: un prefaci de Teresa Cabré on discuteix les fronteres que delimiten el territori de la terminologia avui, i una introducció de Jenny Brumme, on explica les intencions que guien l'organització del col·loqui i els objectius que s'hi volien assolir. Després recull quatre conferències: J. L. Barona (Universitat de València) ofereix una reflexió històrica des de la botànica i la medicina al voltant de les relacions entre coneixement científic i llenguatge; Uwe Pörksen (Universitat de Friburg im Breisgau) relaciona la història de la llengua alemanya i l'evolució de les ciències, especialment pel que fa a les relacions entre llenguatge científic i llengua en general; Gerda Hassler (Universitat de Potsdam) disserta

sobre la recerca d'una llengua per a la comunicació científica en les Acadèmies europees, i Telmo Verdelho (Universidade de Aveiro) ofereix una revisió històrica de les terminologies en llengua portuguesa.

La tercera part del llibre recull les aportacions de J. Brumme, G. Hassler, C. Tebé, A. Badia i B. M. Gutiérrez a la taula rodona sobre «La terminologia en les ciències del llenguatge: diversificació contra harmonització». De la diversitat de punts de vista i aproximacions s'evidencia l'enorme complexitat de la terminologia actual quan és analitzada des de la gramàtica, la lingüística computacional, la medicina o la mateixa terminologia terminològica.

Finalment, la darrera part del llibre conté una quinzena de ponències, resultat de les investigacions concretes d'una vintena d'especialistes d'universitats d'arreu del món, que ofereixen síntesis gairebé sempre interessants en dominis com ara la química, l'electricitat, l'aritmètica, el lèxic ferroviari, la botànica, la jurisprudència, la tecnologia, la medicina, la gramàtica o la lexicologia. I això referit tant al català com al portugués o l'espanyol. Al capdavant, l'obra aconseguix incitar la reflexió per la pluralitat de perspectives i oferir investigacions monogràfiques interessants, d'indubtable utilitat per a lingüistes, historiadors, bibliotecaris, documentalistes i, si es pot dir, terminòlegs.

Josep Lluís Barona

Contra el que hauria estat desitjable, l'obra d'Ernest Gellner és poc coneguda entre nosaltres, inclosa la «dissidència perifèrica». Ni la ciència social institucionalitzada ni l'assagisme nacional han parat massa atenció a la interpretació del nacionalisme d'aquest prestigiós sociòleg. I, lògicament, en el pecat portem la penitència. La trilogia dedicada per Gellner a l'anàlisi d'aquest fenomen tan mutable és una peça clau del pensament social sobre el tema. El fet que el llibre que ara ressenyem siga l'únic publicat en català és també una dada substantiva que no hauria de passar-nos per alt.

Tanmateix, les reflexions d'aquest sociòleg d'origen jueu, de parla alemanya, professor a Cambridge i posterior director del Centre per a l'Estudi del Nacionalisme a la Universitat Centreuropea de Praga, són especialment adequades per a explicar el nostre context *nacional* més immediat. D'entre totes les seues reflexions, vull destacar-ne ací un parell. D'una banda, la seua insistència en el fet que el nacionalisme és «el correlat de certes condicions socials», i, per tant, «no és de cap manera accidental». I, de l'altra, que «el nacionalisme té les seues arrels en la modernitat».

Aquestes evidències s'han de remarcar sobretot pel contrast davant de les mentalitats metafísiques que impregnen tant el nacionalisme espanyol com els perifèrics peninsulars. És al món modern i industrial on

Ernest Gellner
Nacionalisme
Afers-Universitat de València, 1998
109 pàgs.

pren sentit el nacionalisme com a vincle social bàsic. La pregunta que s'imposa és la seua funcionalitat en societats postindustrials i complexes. L'economia-món i la societat de la informació són fenòmens globals amb formes més o menys *localitzades* que haurien de fer-nos replantejar temes bàsics i també clàssics com la homegeneïtat, el pluralisme o la importància de «la cultura i l'organització social» en l'estabilitat i la cohesió comunitàries.

Fa un temps, Ernest Garcia assegurava que el valencianisme era un moviment permanentment *en retard*: «foralista i feudalitzant quan els vents jacobins i liberals recorrien Europa, monarquitzant i beat en anys de moviment popular anticlerical i republicà, petitburgés i republicà en l'era de les revolucions proletàries, afer de professors i literats en el món de la televisió i dels ordinadors». Trobe la citació de màxima actualitat. I, en efecte, per raons diverses, el nacionalisme valencià —tan ric en opinions com erm de descripcions— no ha aconseguit de convertir-se en un factor d'integració col·lectiva —ni socialment ni territorialment—

perquè rarament ha lligat amb *el país real*. Conseqüentment, potser caldria repensar el sentit del nacionalisme davant la irrupció de factors inèdits com l'evolució tecnològica i les noves xarxes de comunicació que tot ho ameren. I, per tant, si, des d'una òptica de progrés i de benestar social, constitueix una aportació productiva i, sobretot, positiva.

El nacionalisme provoca moltes preguntes. La lectura de Gellner hauria de suggerir-nos respostes diverses d'acord amb contextos i escenaris. La societat valenciana actual no és l'espai *de cultura tradicional* que va descriure Joan Fuster a la primeria dels anys seixanta. Caldria noves anàlisis i propostes innovadores que no es limitaren a polemitzar amb el passat.

Nacionalisme és un testament intel·lectual d'Ernest Gellner, mort el 1995, redactat amb una prosa precisa i elegant, un to pedagògic d'agrair i un sentit de l'humor a gotes refrescants. Si més no per higiene intel·lectual, hauríem d'incorporar-lo a les nostres lectures. Ens servirà per revaloritzar el pluralisme i «desfetitxitzar la terra» com a valor essencialista. Que no és poc en un país on vora la meitat de la gent creu que haver nascut ací és més un orgull que no un accident; i on l'altra meitat pensa que això mateix és un estigma a esborrar per mitjà d'algun mecanisme —real o imaginari— de fugida.

Toni Mollà

Editorial Afers

Recerca i pensament

Agustí COLOMINES & Vicent S. OLMOS (eds.): *Les raons del passat. Tendències historiogràfiques actuals*, 308 pp., PVP 3.120 Pta.

José Alberto GÓMEZ RODA: *Política i poder local. Catarroja: un municipi valencià durant el primer franquisme*. Pròleg d'Ismael Saz Campos, 224 pp., PVP 3.120 Pta.

Alfons CUCÓ: *El valencianisme polític, 1874-1939*. Segona edició ampliada i revisada. Pròleg d'Emili Giralt i Raventós, 320 pp., PVP 3.120 Pta.

Els llibres del contemporani

J. GARCÉS, F. RÓDENAS, S. SÁNCHEZ, I. VERDEGUER: *Política social, exclusió i pobresa a Rússia*, 136 pp., PVP 1.500 Pta.

Afers. Fulls de recerca i pensament

XIII:31 (1998), *1898: una visió crítica / Miscel·lània*. Presentació de Josep M. Solé i Sabatè, 260 pp., PVP 3.120 Pta.

Arxius de Sociologia

2 (1998), *Treball i ocupació: temps de canvi*. Presentació de J. A. Santos Ortega, M. A. García Calavia i E. García García, 248 pp., PVP 1.500 Pta.

editorial afers

Del «país» com a tema al «jo» com a tema. Aquest viatge, en algun cas suggestiu i de resultats literaris enlluernadors, marca una deriva que afecta una part important de la intel·lectualitat valenciana actual. Potser és un efecte de la complicada digestió del postmodernisme, o només una senyal d'evasió i d'esgotament, o una coincidència. De tota manera, crida l'atenció que encara hi haja qui produeix escrits destinats a l'opinió pública sense cap impuls exhibicionista, des d'una vocació d'anàlisi que busca un espai públic, un àmbit de debat més o menys objectivable. Gustau Muñoz ha recollit en un llibre una selecció de textos que ha titulat, molt significativament, *Intervencions*. Es tracta d'un conjunt de treballs plenament inserits en aquella dinàmica de discussió pública clàssica en la modernitat, característica de les democràcies de masses, en la qual s'apela a l'opinió d'altres persones, al criteri dels ciutadans informats, a la preocupació de grups i col·lectius socials diversos, amb la intenció d'aclarir fenòmens, esdeveniments o situacions d'interès general.

«La intervenció en el debat d'idees, la pràctica cultural, l'assumpció decidida de responsabilitat en l'àmbit ciutadà», això és per a l'autor la política en un sentit ampli. Una política que, tal com apunta citant Joan Fuster, «si no la fem nosaltres, serà feta contra nosaltres». Si aquesta declaració d'intencions no és suficient, el subtítol del volum, «entre cultura i política», acaba de situar-lo en la dreuera del fusterianisme més fecund. I encara hi contribueix una qüestió «formal» que no ho és tant: la condició de recull d'articles dispersos, publicats en la major part al caliu d'un o altre esdeveniment cívic o polític, d'una o altra incitació a «intervenir».

Calia que Gustau Muñoz ordenara un grapat de papers con aquests per moltes raons: perquè és un coneixedor privilegiat de les grans discussions que han marcat la vida col·lectiva dels valencians des de fa moltes dècades, així com del seu rerafons; per la seua sòlida formació intel·lectual, vacunada per la inquietud i l'esperit crític contra l'acontentament i les solucions miraculoses sense ancorar-se en cap dogma irreductible; perquè el mateix origen circumstancial dels escrits

Gustau Muñoz
Intervencions entre cultura i política
Tàndem, València, 1998
276 pàgs.

ens havia fet difícil visualitzar la coherència i el rigor d'una reflexió que desmenteix radicalment qualsevol reducció de la vida intel·lectual valencianista a una col·lecció de querelles locals d'escassa profunditat.

Observador atent de la realitat valenciana, Gustau Muñoz demostra en aquest llibre que és moltes més coses. Els que el coneixem, no podem dir que el resultat ens ha sorprés. I tanmateix... La versatilitat de les seues preocupacions, i de les seues ocupacions, dins l'epai de la cultura, dóna un resultat de conjunt molt interessant. Economista de formació, l'autor d'*Intervencions* ha estat traductor de Goethe, de Horkheimer, de Touraine i de desenes d'altres autors; va ser cofundador de *Trellat*, una revista dels temps agitats de transició democràtica que està esperant un estudi a fons; ha estat present en una extensa col·lecció d'iniciatives cíviques, culturals i editorials; va contribuir decisivament durant més d'una dècada, des del departament de publicacions de la desapareguda Ins-

titució Valenciana d'Estudis i Investigació (IVEI), i com a cap de redacció de la revista *Debats*, a mantenir oberta una finestra valuosíssima a les reflexions sociològiques, historiogràfiques, polítiques i culturals d'un període en el qual hem vist la solside del sistema comunista i l'acceleració d'un «capitalisme global d'alta tecnologia» que ha deixat inservibles una bona part dels esquemes teòrics anteriors...

Les tres parts en què s'estructura el llibre organitzen molt bé el ventall de preocupacions de l'autor: l'època, el país i el pensament modern. Si, pel que fa a l'època, o a les seues tendències, són els problemes de la globalització, la democràcia, la unitat d'Europa i l'estat del benestar els punts principals d'atenció; pel que fa al país, els centres d'interès es fixen en la reivindicació nacional, la normalització lingüística i cultural, l'educació, el paper dels intel·lectuals i una aco-tació, no estrictament professional a propòsit de l'edició (sector que Gustau Muñoz coneix en detall gràcies a una llarga experiència). Finalment, l'aproximació al pensament modern es fa, en part cap a noms propis, en part cap a escoles i temes de gran envergadura. Hilferding, Gellner, Bobbio, Berlin i Fuster no són qualsevol cosa i, d'alguna manera, enllacen amb les revisions crítiques de l'escola de Frankfurt, el nacionalisme o el manifest comunista per a dibuixar la «constel·lació» d'idees d'una època.

Dats, amb només tres excepcions, en la dècada dels noranta, els textos de Gustau Muñoz són una mena de «guia espiritual», reticent i agnòstica, com cal després de la indigestió de fórmules i discursos heretats dels anys seixanta i setanta. He escrit «guia espiritual» un poc en broma, però, si ho pensem bé, si llegim bé aquestes *Intervencions*, conclourem que són, malgrat la seua procedència diversa, una «guia» intel·ligent per a circular, sense perdre l'impuls crític i transformador, per la selva de simulacres i de confusions en què s'ha convertit el món, en què volen convertir el nostre país, en què pot acabar convertint-se la cultura si no «actuem», si dimitim, si renunciem a pensar.

20 x 12,5 cm.

Literatura i esforç bel·ligerant

Max Cahner
*Literatura de la revolució
i la contrarevolució (1789-1849), I*
Curial, Barcelona, 1998
447 pàgs.

La contribució dels valencians a l'esforç de les guerres de la monarquia hispànica de final del segle XVIII i principis del XIX pot ser analitzada en termes materials, en canons, voluntaris i reials de billó. El llibre de Max Cahner, però, ens presenta un altre esforç bèl·lic, precisament el necessari per a mobilitzar homes i diners. El llibre de Cahner és, doncs, una història de papers de guerra, d'agitació i de propaganda nascuts del poder. Però no sols és això. Entre molts exemples «asainetats» de literatura de consum immediata i popular, apareixen delícies com la més antiga adaptació al català de l'alexandri clàssic francès, virils crides a la llibertat —com l'enèrgic monòleg de Brutus, obra del menorquí Joan Ramis el 1769—, i subtils i no tan subtils al·legats anticastellans i favorables a la nostra llengua en qualsevol dels seus àmbits polítics.

Si l'ús de la llengua catalana és la matèria essencial del llibre, la transició borrascosa del segle XVIII al XIX n'és el context històric: cada gran esdeveniment (una guerra, la revolució francesa, una pau...), troba la seua corresponent reacció literària. D'altra banda, si Espanya, França o Anglaterra hi són els protagonistes, el Rosselló, Catalunya, el País Valencià i les Balears són l'àmbit geogràfic concret on es disputa la partida. Des de finals del segle XVIII, valencians, catalans i balears foren sotmesos a allò que Joan Fuster, a *Decadència al País Valencià*, definí com un al·luvió de «producció rimada per al consum popular (...) instrument eficaç d'adoctrinament ideològic a través del qual les masses aprengueren la fidelitat borbònica i el patriotisme espanyol» (p. 148). I certament ho fou, tot i que llegint els exemples que ens presenta Cahner podríem dir que foren més un instrument de propaganda borbònicoreligiosa que no d'adhesió nacional espanyola, una idea potser més tardana. Però, ensems, hi descobrim una sèrie de matisos que ens fan recomanar al lector no solventar aquest moment històric —i la seua producció literària—, amb una senzilla explicació basada en

la castellanització i la borbonització absolutes de la població.

Una lectura atenta dels col·loquis, les proclames i els romanços transcrits ens acosta a una realitat més complexa. Les apel·lacions als valencians com a grup diferenciats (presents, per exemple, a les composicions de les planes 197, 211, 230, 238, 324 i 434) i que serien difícils de trobar en altres regions (fora de Catalunya), la pervivència d'un pensament popular foral que atribueix al regne de València el més fort àmbit territorial d'adhesió (la crida a l'enrolament en els Voluntaris Honrats de València del 1794 passa, en boca d'un protagonista del col·loqui, per la promesa de no eixir del regne per a defensar altres territoris), les ferotges composicions anticastellanes presents en aquesta literatura de caire oficialista (entre elles, les planes 232 i 239, del celebrat Escorigüela, molt més que un «compositor asonantado», com ell mateix es proclamà) o eclesiàstic (les incendiàries del bisbe de Girona), les crides a mantenir l'ús del català en l'església (com a Menorca), les apel·lacions a la unitat de la llengua (vegeu les planes 275, 307 i 344) en són exemples. Sembla clar que, si més no al País Valencià, com ja va defensar Joan Fuster, no podem mantenir la tesi de Teodor Llorente que abans de la Renaixença no va existir cap manifestació patriòtica i de fidelitat a la nostra llengua. Aquesta relativització ens condueix a una altra: a Catalunya i a les Illes, la situació fou prou semblant a la valenciana. Baste un exemple. Cahner assenyala que dels pocs textos narratius de ficció nous que destaquen, escrits en català, des del començament del segle XVIII fins a mitjan segle XIX, un en va ser editat a València i dos a Ciutat de Mallorca.

Per a acabar, una maldat. Quan alguns inventen ortografies i lèxics delirants, paga la pena trobar paraules com «aqueixes», «bellugar-se» o «tothom» en composicions valencianes de finals del XVIII adreçades al poble o, per contra, «ab», «eixos» i expressions com «lo poble», «mon lloch», «son idioma», «ta presó» o «t'ix bé» en catalanes i mallorquines de l'època. Circulació de paraules i d'idees en àmbits fortament permeables, tot i que administrativament diferents. Una constant en la nostra història.

Un llibre molt suggeridor, del qual esperem la continuació i que precisament apareix tot just vint anys després que Cahner finalitzés la publicació del seu *Epistolari del Renaixement* (col·lecció Clàssics Albatros). Massa jove per llegir aquesta darrera obra en el moment de la seua publicació, he tingut la fortuna de ser lector contemporani d'aquesta que hui comentem i que serà un altre clàssic a no córrer molts anys.

Josep Vicent Boira i Maiques

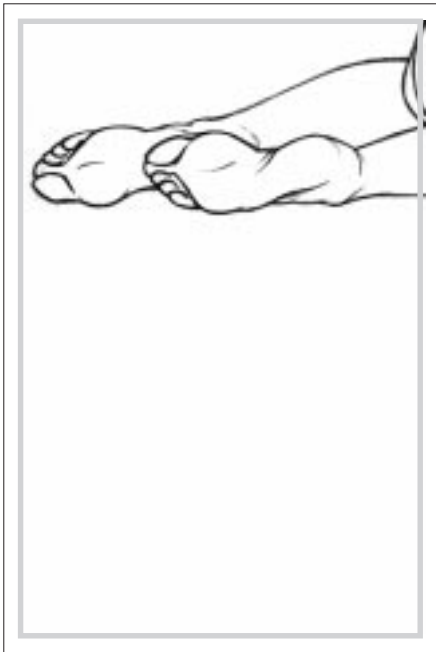
Revista de revistes:

¶ Caplletra

Publicada per l'IIFV i dirigida per Antoni Ferrando, ofereix un número monogràfic sobre «Literatura catalana actual», coordinat per Vicent Alonso, Francesc Calafat i Vicent Simbor, amb la voluntat de traçar un panorama complet de la nostra literatura en el darrer quart de segle. Hom hi trobarà articles d'Isidor Cònsul sobre novel·la entre 1970 i 1995, de Francesc Calafat sobre vint anys de poesia, de Carles Batlle sobre nova dramaturgia, de Vicent Alonso sobre la narrativa de Jesús Moncada, d'Enric Balaguer sobre Quim Monzó, de Carme Gregori sobre la novel·lística de Carme Riera, de Vicent Simbor sobre novel·la històrica, de Mariola Aparicio sobre la «Sonata d'Isabel» de Vicent Andrés Estellés, de Jaume Aulet sobre la poesia catalana i el *boom* de 1972, de Ferran Carbó sobre Martí i Pol, de Lluís Meseguer sobre Nova Cançó i escriptura lírica, de Josep M. Sala-Valldaura sobre la poesia de Pere Gimferrer, d'Enric Sòria sobre poesia valenciana recent i de Ramon X. Rosselló sobre el teatre independent valencià, així com una selecció bibliogràfica sobre el tema del monogràfic, a cura de F. Carbó, C. Gregori i R. X. Rosselló. (Núm. 22, 1998, IIFV/PAM, Av. Blasco Ibáñez 32, 46010 València).

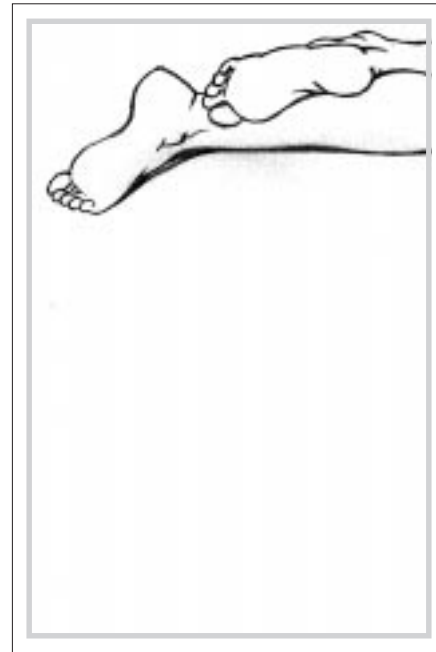
¶ El Contemporani

Il·lustrat amb esplèndides mostres d'obra gràfica de M. Barceló, aquest lliurament ofereix un sumari d'allò més interessant, començant per l'editorial («Una segona transició?»), les notes breus (sobre la desaparició de *Vuelta*, l'apunt de P. Subirós sobre M. Barceló), les ressenyes i la tria de llibres, plenes d'informacions i incitacions. Plat fort del número són, però, l'entrevista amb W. Fritz Haug sobre el marxisme crític avui i el llarg text d'autobiografia intel·lectual d'E. Weber. Hi trobem també, en aquesta revista dedicada a «arts, història, societat», articles de J. Barreda sobre la Festa de Sant Antoni a Vilanova d'Alcolea, de J. Galí i Herrera sobre la vida i l'obra d'A. Galí, de P. Puimedon sobre la correspondència M. Rodoreda-J. Sales, de M. Almenara i M. Ardit sobre el protestantisme valencià del segle XVI i de M. Àngels Bosch sobre J. Pous i Pagès, antiindustrialisme i valors *gentry*. (Núm. 16, setembre-desembre 1998, 600 pta., Editorial Afers, Ausiàs Marc 68, 1^a, 46470 Catarroja, tel. 96 126 86 54, fax 96 127 25 82).

Història i veritat

Agustí Colomines
Vicent S. Olmos
Les raons del passat.
Tendències historiogràfiques actuals
Catarroja-Barcelona, Afers, 1998
408 pàgs.

Des de la més remota antiguitat els historiadors —almenys els que no tenien una intenció clara de mentir, de falsificar el passat— estaven convençuts que escrivien la *veritat*. Era això el que els separava dels poetes i els dramaturgs, atrapats encara en els dominis del mite i la ficció. Herodot, el pare de la història, tenia en ben poca estima Homer, que feia intervenir els déus en les guerres dels homes. I tant ell com Tucídides es vantaven d'atenir-se a la *realitat* dels fets, a allò que havien pogut comprovar personalment, amb els seus propis ulls o a través de testimonis fidedignes. Després d'un parèntesi llarguíssim, en què es va veure subordinada successivament a la teologia, la filosofia i la literatura, la història es va reconèixer novament com una disciplina autònoma en el segle XIX, ja sota la forma de coneixement científic.

El segle XIX és, en efecte, el segle de la història i dels historiadors. No sols perquè aquests gaudien d'un immens prestigi i ocupaven els llocs claus en els centres de producció ideològica i decisió política —similar al que avui tenen sociòlegs i economistes—, sinó també per l'enorme optimisme en les possibilitats de la història i la seua decisiva contribució a la construcció del present i la conquesta del futur.

El positivisme, l'historicisme, el marxisme, l'escola dels *Annales* i l'estructuralisme han prolongat aquesta entusiàstica confiança fins a ben entrat el segle XX. Fins que han començat a saltar, un darrere l'altre, tots els grans paradigmes historiogràfics i s'han ensorrat en un tres i no res totes les certeses i veritats axiomàtiques que tant havia costat d'edi-

ficar. No ha calgut esperar fins el darrer episodi, la caiguda del mur de Berlín el 1989, tot i que aquest ha precipitat —o ha fet més palesa— l'ensulsiada general. Ja no era possible, després dels horrors de la Segona Guerra Mundial, del feixisme, però també de l'estalinisme, continuar mantenint aquella fe cega en el progrés i en les virtuts alliberadores de la ciència i la tecnologia. De sobte tot ha semblat massa ingenu —incloent la possibilitat d'un coneixement històric objectiu, de l'accés mateix a la realitat històrica, a una cosa que ja no existeix i que només podem entrellucar a través de testimonis— i alguns han acabat fins i tot per proclamar la mort de la mateixa idea de progrés, la crisi de la raó —inclosa la raó històrica— que ha nodrit el pensament occidental des de la Il·lustració.

D'això, de la pèrdua de la innocència del coneixement històric, tracta *Les raons del passat* (Editorial Afers, 1998), un llibre en què Agustí Colomines i Vicent S. Olmos posen a l'abast del lector en català deu recents i importants contribucions sobre l'estat de salut i les vies més fecundes de la historiografia actual. La tria resulta ben útil i representativa i, juntament amb la documentada introducció dels editors, permet de bastir un panorama bastant complet de les diverses «concepcions teòriques i praxis historiogràfiques» que caracteritzen aquest final de segle.

El recull s'obre amb una lúcida i apassionada defensa de la racionalitat de la història, a càrrec de G. G. Iggers, probablement un dels autors que més i millor ha reflexionat en els darrers anys sobre l'evolució de la historiografia. I tant en aquest article com en els dos següents, que examinen la relació entre «història i filosofia» (Roger Chartier) i «història i teoria» (Richard T. Vann), la discussió gira entorn de temes tan pro-

blemàtics com la noció de «veritat», l'escriptura de la història i l'anomenat «gir lingüístic».

El segon bloc se centra més en les pràctiques historiogràfiques i en particular en la relació de la història amb l'antropologia, concebuda com una via de renovació de la història social, i en les possibilitats de l'anàlisi microhistòrica (Hans Medick, Edward Muir, Carlo Ginzburg i Carlo Poni, Natalie Z. Davis, Philip Benedict i Giovanni Levi).

Finalment, el volum es clou amb un «assaig bibliogràfic» de Frank Ankersmit i una extensa i utilíssima relació de la bibliografia citada, a cura dels editors.

El llibre, no cal dir-ho, hauria de ser de lectura obligada a les nostres universitats. Introduiria un cert neguit en molts professors, encara ancorats en les velles certeses. I alhora estalviaria als alumnes de creure que la història, la «veritat històrica», es troba condensada als arxius i que només cal localitzar i transcriure els documents per a exhumar-la, per a conèixer els fets «tal com van passar».

Però al mateix temps també faria pensar als qui, com a reacció a aquest realisme càndid, redueixen la història a pura literatura, a pur exercici literari. Si fos així, si el coneixement històric no tingués una voluntat, una intenció, de veritat, aleshores tan vàlida seria una interpretació com un altra. Millor dit, totes serien igualment vàlides. La que documenta l'Holocaust i la que el nega. La que atesta els crims de Pinochet i la que els impugna. I això, a més d'una aberració científica, ho és també moral.

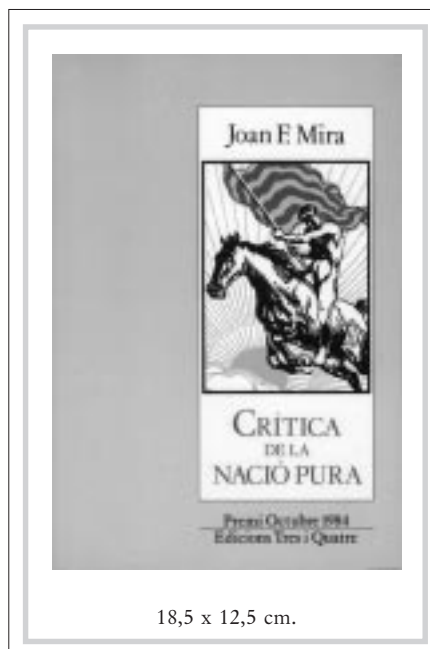

JOAN-FRANCESC MIRA: “LIQUIDACIÓ DE DEUTES”

Tota la història de la literatura és —salvant algun esporàdic Robinson Crusoe de les lletres— precisament això: llegir primer, després escriure. Qui no accepti de bona gana que li han arribat, directes o indirectes, totes les influències del món, i que sense el deute universal no seria res, o és un ignorant o l'estúpida li obnubila el cervell.

Ara bé, si he de parlar de mi mateix, és clar que alguns deutes o influències són de més pes que uns altres: segons amb qui he traficant, el gust i els beneficis són d'ordre molt diferent. I en primer lloc he traficant amb els grecs, seguint el consell no sé si d'Horaci o de Ciceró: «Et vos exemplaria graeca nocturna condite manu, condite diurna». Els grecs, de nit i de dia. Els versos dels lírics arcaics, de Safo i de Baquilides. La prosa insuperable de Tucídides, clara i exacta com la de Montaigne, de Pla, de Fuster: no és cap regal del cel, escriure en prosa. En segon lloc, he traficant amb alguns autors medievals: trobadors, el Dant, Muntaner, François Villon, Ausiàs Marc. He tingut llargs i reposats tractes amb Cervantes i amb Quevedo. I després, molta novel·la del segle XIX: Stendhal i Flaubert llegits i rellegits, per exemple. Tant com he llegit i rellegit Proust i Joyce, una vegada i una altra, i Allan Poe també. Per no fer-ho massa llarg, i arribar ja a l'hora del present, faré una última tria de deutes reconeguts: Borges l'inexhaurible, els jueus americans —Saul Bellow, Mailer, Malamud, Roth...—, la saviesa de Yourcenar, la densitat de Juan Benet, i també Calvino i Bassani, i Onetti, i qui sap qui més. Qui sap quants són els milers de pàgines, potser els milers de llibres, que corren per les venes quan escrius. Més val no intentar traure-ho a la consciència. Més val no estirar del fil, perquè, estirant estirant, es desfaria tota la malla del vestit de lletres que ens cobreix i ens quedariem no solament nus, sinó reduïts a no res. Hi ha deutes que es poden reconèixer, però no liquidar: seria la ruïna del negoci.

(D'Els treballs perduts.)

OBRA INCOMPLETA:

NARRATIVA

- El bou de foc.* València, L'Estel, 1974.
Els cucs de seda. València, Eliseu Climent editor, 1975.
El desig dels dies. València, Eliseu Climent editor, 1981.
Viatge al final del fred. Barcelona, Edicions de la Magrana, 1983.
 Nova edició completa i revisada: Alzira, Bromera, 1998.
Els treballs perduts. València, Eliseu Climent editor, 1989.
Borja Papa. València, Eliseu Climent editor, 1996.
Quatre qüestions d'amor. València, Eliseu Climent editor, 1998.

ASSAIG LITERARI

- Punt de mira.* València, Eliseu Climent editor, 1987.
València, guia particular. Barcelona, Barcanova, 1992.
Sense música ni pàtria. Alzira, Germania, 1995.
Els sorolls humans. Alzira, Bromera, 1997.
Cap d'any a Houston, Texas. València, Eliseu Climent editor, 1998.

ASSAIG COM A CIÈNCIA SOCIAL

- Un estudi d'antropologia social al País Valencià.* Barcelona, Edicions 62, 1974.
Els valencians i la terra. València, Eliseu Climent editor, 1978.
Vivir y hacer historia. Barcelona, Península, 1980.
Crítica de la nació pura. València, Eliseu Climent editor, 1984.
Cultures, llengües, nacions. Barcelona, La Magrana, 1990.
Hèrcules i l'antropòleg. València, Eliseu Climent editor, 1994.
Sobre la nació dels valencians. València, Eliseu Climent editor, 1997.

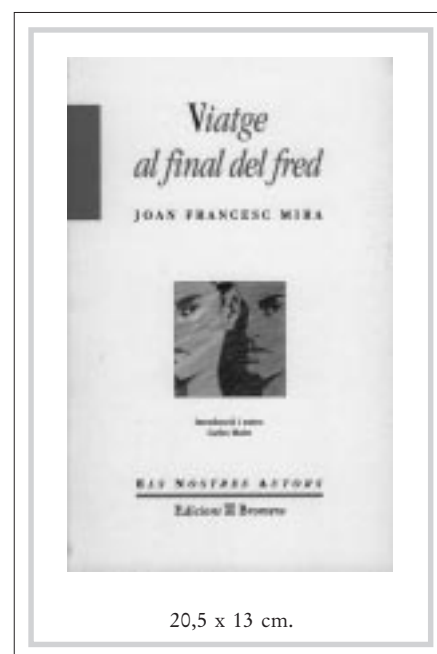
20,5 x 12,5 cm.

24 x 16 cm.

18,5 x 12,5 cm.

20,5 x 13 cm.

València, capital cultural (?)

Vicent Dasí
Rebeka
Barcelona, La Magrana, 1998
pàgs.

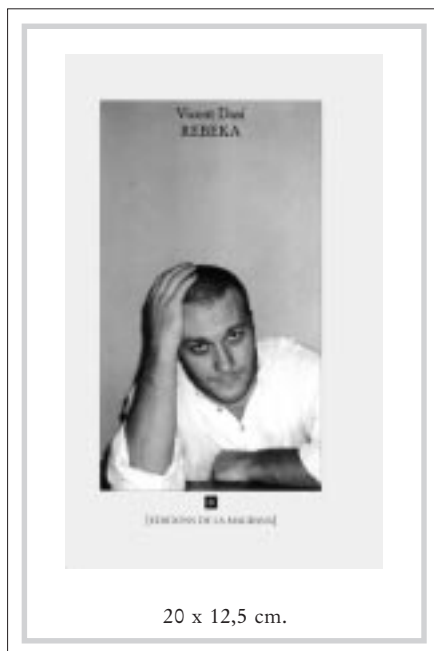
A les literatures plenament normalitzades abunden els bons narradors. D'estil impecable, dominen diàlegs i escenes, i són capaços de mantenir un ritme correcte al llarg de tota la novel·la. Ningú no se'n fa creus. Són escriptors d'ofici, no necessàriament imbuïts de tota la mitologia i l'enciclopèdia del *cànon occidental* i, tanmateix, gent que conta històries.

Vicent Dasí ha de continuar escrivint i descrivint-nos per a la bona salut de la generació que retrata en aquest llibre. Ens ha de descriure el desencís, l'argot manllevat d'ací i d'allà, les quimeres i necessitats, sense falsos lirismes, tal i com ho fa a *Rebeka*, o tal i com ho vivim en la realitat. Perquè endevinem dins la prosa fluida de Dasí que ha interioritzat la modernitat literària, el nou paradigma. Empra amb naturalitat les formes modernes de narració de pensaments, estalvia barroquismes allà on no n'hi ha d'haver, s'acosta als llenguatges audiovisuals, crea una història que es llegeix en el temps en què veiem una pel·lícula de cinema, el referent de la novel·la.

Rebeka és una bona història que comença pel final, o, almenys, això ens fa creure l'autor a les dues primeres pàgines, on ens atrapa amb traïdoria. Cento i Rebeka, tots dos estudiants a la València actual, es coneixen (lliguen) i es desconeixen (s'allunyen l'un de l'altre) en unes circumstàncies especials, ni transcendents ni tràgiques, encara que pugja semblar-ho. Humorísticament, els personatges i institucions porten noms al·legòrics o fan referències a entitats reals. En un final d'una deliciosa quotidianitat i d'una terrible ironia, Rafael Dasí retrata una generació que viu el drama de la manca d'identitat (no lingüística, però també; no sexual, però també; no professional, però també, i sobretot). Una generació que es veu, ens veiem, obligats a relativitzar les coses quan ens és impossible de canviar-les. I quasi sempre ens és impossible canviar-les.

Una literatura normalitzada desdramatitza també la cultura: és un símptoma de maduresa. Cal que hi haja prosistes com Vicent Dasí. Escriptors que, sense pretendre canviar el món, ni depurar la literatura, ni crear estils originalíssims, resulta que retraten el món, dignifiquen la literatura, conreen estils innovadors i normalitzen la cultura. Hi ha un debat pendent a les nostres lletres —les d'ací a baix, vull dir. Una certa vitalitat cultural del *cap i casal*, que rep l'empenta directa de la universitat, està fent sorgir bons escriptors urbans, de l'Horta o que viuen a l'Horta, que escriuen bé i podrien arribar a vendre molts llibres. A les comarques centrals, en canvi, allà on la llengua és menys adulterada i d'on hauria de sorgir la veritable fornada d'escriptors vivificadors del llenguatge literari, no s'acaba de perfilar una literatura per al gran públic. Hi ha uns pocs escriptors que acaparen fòrums i jornades de reflexió, convertits quasi en intel·lectuals orgànics de determinats ajuntaments d'esquerres, que no tornaran a fer els quaranta i que absorbeixen tota l'atenció literària. Els seus productes, però, impregnats d'un pseudolirisme embafós i mancances temàtiques greus, estan cridats a passar de l'aparador de Tano-Gandia a l'estant del professional liberal de Xàtiva i morir sense lectors. Cal un debat social al voltant de tot açò, al marge de premis literaris i institucions. Un debat *jove* sobre què és el que el país necessita per engrescar tothom en una feina comuna envers la veritable normalització que els polítics —ni els uns ni els altres— no ens ajuden a fer.

Maita Insa

Paisatge de Santa Maria

L'escriptor vivia al llit, d'esquena al món, borbato, de cara a una finestra que donava al desllunat i als mèus insomnes dels gats en zel. La literatura no és al carrer sinó al cap: les novel·les viuen en l'indret més fosc d'aqueixa casa en ruïnes que és la por al dia en què no podràs escriure ni una ratlla perquè no tindràs al cap cap altra cosa més que el buit. O escrius o et mors. Aleshores, potser, és quan l'escriptor baixarà al carrer, a enverinar-se amb l'aire que s'escapa del supermercat, a mesclar-se amb els fums del metro i amb l'olor a pomes podrides que embassa la boca de les clavegueres: tot seguit, però, de nou al llit, fugint d'una llum que no siga la del desllunat i els gats en zel, a esperar la mort en les pàgines adormides d'una novel·la necessària.

Ara l'escriptor busca una ciutat on exiliar-se de la seua fragilitat, els llibres d'esclaus negres on va aprendre a contar històries, les veus dels fundadors d'una drasana plena de putes i de suors amb el sabor del tedi, d'un tedi que és alhora cansament i repugnància. L'escriptor jau contra les parets del món i s'inventa el pròxim llibre com si fos el primer, el de més dolor, el més impossible: i se'n va prop de la mar perquè no se li escape ni una sola de les muntanyes que sortiran en la seua novel·la, ni cap hivern, ni les cagarades de llebre que perseguien els guàrdies, ni aquella mort que li donarà vida a cada pàgina.

L'escriptor començarà a escriure igual que escrivia l'home del llit mirant el desllunat, amb ràbia, amb la mirada folla sobre el paper o sobre la pantalla de l'ordinador: perquè malgrat que l'escriptor haja d'anar sempre d'ací d'allà, adornant els luxes del gran espectacle del món, sempre acabarà en el racó més solitari escrivint la novel·la imprescindible per a no morir-se: perquè escriure, com deia l'home uruguaià ple de whisky i d'adéus, és per a l'escriptor el seu vici, la seua passió i la seua desgràcia.

En la casa més antiga d'una platja, l'escriptor començarà la seua última història. La seua primera història: aquella de sempre, la de la por última i mai no definitiva.

Alfons Cervera

José Hierro va venir a València convidat pels ajuntaments d'Almussafes i de Puçol. És un home i un poeta com n'hi ha ben pocs. Mentre demanem uns *chinchones* amb aigua, s'entreté a dibuixar sense alçar el cap. L'escena, al Palau de la Música de València.

Fa poc més de mig segle, i després de cinc anys per presons franquistes, es va produir el seu primer viatge a València per tal de recuperar-se de les penalitats de la postguerra i de la repressió («Canción de cuna para dormir a un preso», «Ojú, qué frío...» Los andaluces»). Ací va compondre el seu primer recull de poemes: *Tierra sin nosotros* (1947).

— A València vaig començar a viure una altra vida, és on vaig viure per segona vegada.

— Com recupera aquesta joventut a la València de 1944?

— És seguir sempre. El secret de la vida és estar seguint, pensar que no res t'ha marcat fins al punt que pugues deixar ja de viure, de continuar.

— Al poema «Historia para muchachos» del *Libro de las alucinaciones* apunta els diversos treballs que va realitzar en aquesta ciutat: «palero,/ moldeador, listero en unas obras,/ transportista de leña a domicilio,/ comisionista para venta a plazos/ de libros, negro de escritor...»

— Vaig estar vivint a les pensions del centre. Compràvem allò que podíem al Mercat Central. Jo vaig arribar ací i hi vaig viure uns anys durs i feliços.

— A València es va retrobar amb l'amistat de José Luis Hidalgo i amb altres de noves: els germans Gaos, Ricard Blasco i la revista *Corcel*, Jorge Campos, etc. Aquest darrer va dir que vosté hi arribà «sin equipaje, sólo con unos versos, una novela y un acordeón». Què se'n va fer, de la novel·la?

— Jo he escrit tres novel·les a València, totes molt dolentes. La primera novel·la, la vaig escriure en l'any 44, quan Carmen Laforet va guanyar el Nadal; la meua no va tenir cap èxit. La segona no va ser publicada, però sí que va ser composta en les edicions de Rodríguez Moñino. Després en vaig escriure una altra, pitjor que les anteriors.

— Des de la serenitat, la maduresa i el distanciament d'aquest mig segle, com observa l'actual situació social i cultural de l'estat espanyol?

— Jo tinc una memòria plana. Visc tant en un present estrany que no m'adone que les coses estan modificant-se constantment. Com érem, què pensàvem? Seria jo el pitjor historiador del món.

— L'homenatge que juntament amb José Luis Hidalgo realitza en *Proel* a Quevedo,

Entrevista a José Hierro: «La poesia ha de tenir el ritme de la música i el color de la plàstica»

i determinats versos («Oh España, qué vieja y qué seca te veo [...] Oh, España, qué triste pareces de Quinta del 42»), s'assemblen a expressions regeneracionistes. Admetria l'empremta de la Generació del 98 quan metaforitza en els seus poemes les conseqüències terribles de la guerra civil, o això és el reflex d'una actitud envers un temps històric?

— No, és la recerca. No oblidés que la poesia del 27 té un paradigma que és Góngora. Després la gent considera que la poesia ha d'humanitzar-se d'alguna manera i va apareixent Garcilaso. És el que poden fer Luis Rosales, Miguel Hernández o Panero. Què en ve després? Una poesia feta ja segons la manera que va dir Celaya: «instrumento para transformar el mundo». Ha de donar testimoni d'allò que hi ocorre, i aleshores és quan apareix Quevedo a través d'aquell «mirando los muros de la patria» seua. És una evolució normal.

— Vosté comença poemes o reculls? Els poemes s'hi agrupen per missatges que es poden relacionar o per contra tenim unes idees prèvies, el teòric pla textual dels crítics?

— No, hi ha com un ambient, un escenari, i els poemes hi ixen ja formant-ne part. Mai no faig el llibre programat. Els poemes s'aglutinen dins d'una òrbita i d'una atmosfera, i després constitueixen un llibre perquè naixen sota un mateix impuls.

— Cubisme, Creacionisme, Irracionalis-

me. Hi ha cap moviment d'avantguarda que podem concebre com una inspiració de l'al·lucinació?

— Una gran part o gairebé tota la poesia contemporània espanyola i estrangera ha nascut de l'adaptació de l'Irracionalisme, això és evident.

— Què se sent en rebre l'Adonais (*Alegria*, 1947)?

— L'Adonais és el premi més important per mi. Et dona la possibilitat que allò que estàs fent transcendesca, interesse. És per mi fonamental, aquest premi.

— I el Príncipe de Asturias, el Reina Sofía de Poesía Iberoamericana, el Cervantes?

— Són dues coses molt diferents. A l'Adonais i al Nacional, m'hi vaig presentar. Però quan el premi és un al qual no et presentes, jo he sentit sempre un sobresalt. Mire al voltant, veig els poetes que hi ha i els de l'altra banda de l'Atlàntic, i m'agafa una vergonya perquè aquest premi me l'hagen donat a mi... espantosa. Quan és el premi a una vida o a una obra llarga, sempre tens la sensació que l'has furat.

— Els seus poemes tenen un ritme fluent, harmoniós, aparentment fàcil. Des de *Cuanto sé de mí* hi apareix la música com a element substancial. Quin paper representa la música en la seua poesia?

— La poesia té estructura com l'arquitectura, color i forma com la pintura, ritme com la música. La poesia ha de jugar i suggerir amb aquests elements o està perduda. En poesia no és important parlar d'un músic, sinó acostar-se musicalment a ell. La poesia sense la música no seria res. Cal anar buscant sonoritats en el ritme de les paraules.

— I la pintura? Vosté va treballar com a crític de pintura, va dissenyar portades...

— He fet algunes notes... compte!, això de la crítica és molt seriós. Veia gairebé totes les exposicions de Madrid. No feia res sobre segur, això és, no anava a veure Miró; jo anava a veure Juanito Hernández i Vicentico Fiesta, que no els coneixia ningú. Anava a veure-ho tot. Però això de «crític de pintura», no. Tornant a la pregunta, en els meus poemes no està clara la pintura. D'imatges visuals, sí que n'hi ha i és lògic; la poesia ha de funcionar amb això, amb el ritme de la música i amb el color de la plàstica.

— Anem a l'amor.

— No, jo no bese així com així, cor meu. (Mentre m'està vacil·lant, fica un dit al MEU got i escampa unes gotes sobre el dibuix en què està difuminant unes taques de color procedents d'herbes.) En *Cuaderno de Nueva York*, on he convidat molta gent, un dels convidats és el rei Lear. Té un poema una mica fotut. Es tracta del rei : 27

Paraules quan caminem

Vicent Pitarch
Traces d'excursionistes (CEC)
Barcelona, PAM, 1998
131 pàgs.

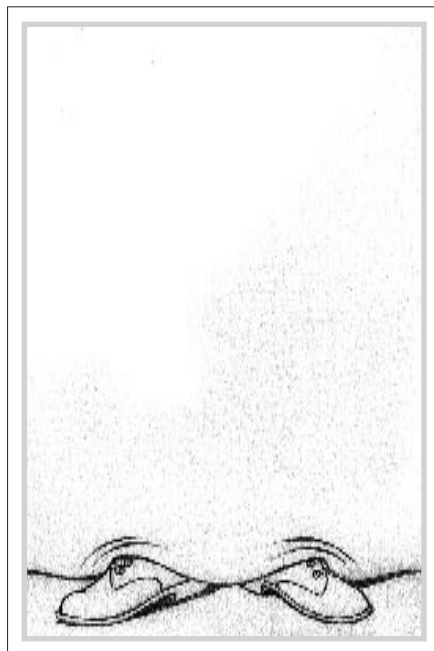
Lear, Cordèlia, Regània i Gonerila amb allò de «que sí, que t'estime més que a l'altra», etc. I el poema té dos versos collonuts, que ni són versos —encara que hi apareguen com a versos— ni són meus. El rei Lear està com si visqués entre el naufragi del món, arriba allà i comença a reconstruir allò que serà la seua residència d'ancià, els claustres. Li diu a Cordèlia que hi vaja a dir-li que l'estima, que li ho diga per primer i últim cop. Els versos finals són aquests: «Desaparece antes de que te vea sumergida en un licor trémulo y turbio, como a través de un vidrio esmerilado. Antes de que te diga: “Yo sé que te he querido mucho, pero no recuerdo quién eres”». Això li ho va dir Dámaso Alonso, malalt d'Alzheimer, a la seua dona. No la coneixia i li va dir allò: tremend!

— Parlem del *Cuaderno de Nueva York* (Hiperión, 1998): les visions anacròniques i al·lucinades; el mestissatge de cultures i d'espais; l'antiretoricisme i l'acostament al pla narratiu; les silves lliures de senars; l'expressió senzilla i col·loquial...

— Evolucione cap a un llenguatge cada cop més aparentment prosaic. Aparentment, perquè en art no crec que hi haja aquest prosaisme, o el realisme així, sinó que tot és una invenció per tal que ho semble. Els poemes solen ser més llargs i cada cop més van contant una història a retalls, això és, van fent-se més narratius i amb versos més o menys lliures. Hi ha temes de sempre com la música i el temps en *Cuaderno de Nueva York*. Entre els músics tinc, per exemple, a Beethoven escoltant la Novena en una televisió sense volum, i a Schubert, que mai no va estar a Nova York. I això és perquè la poesia sap sempre més que un mateix. I m'adone que aquest llibre està eixint com si jo fos una mena de refugi de gent d'uns altres temps i d'uns altres espais. D'ací arriba naturalment Schubert. Què té a veure ara Schubert amb Nova York? Doncs sí, està allà, és ell, ha fugit. Abans d'aquell poema del rei Lear, hi ha un tema recurrent que és el dels asils d'ancians: «Els claustres». Aquest museu que hi ha a l'aire lliure a Nova York, on s'han endut part dels claustres d'Europa. És un poema molt breu i molt cínica en el sentit que allò que està dient és el contrari d'allò que pensa. «Els claustres» són, alhora, els vells a qui han tret dels pobles i a qui han dut a «un lloc on s'està molt bé, que ací teniu televisió, que hi esteu amb gent de la vostra edat...» Aquelles coses que et diuen quan se t'emporten per tal de perdre el temor: «No, si yo no digo/ que no estén bien en donde están:/ más aseados y atendidos/ que en el lugar donde nacieron,/ donde vivieron tantos siglos».

Amb motiu del darrer Aplec Excursionista dels Països Catalans, el XXIIè, organitzat pel Centre Excursionista de Castelló (CEC) i realitzat a Vilafranca dels Ports l'octubre passat, Vicent Pitarch va publicar aquest llibre que fa un repàs a la trajectòria del CEC històrica i recull un seguit d'articles referents a l'excursionisme apareguts els últims anys en diverses revistes.

El Centre nasqué el 1955, paral·lelament a altres entitats semblants del país aparegudes aquell temps, a València, Ontinyent o Alcoi, com a alternativa als organismes institucionals del franquisme (primer el Frente de Juventudes, després l'Organización Juvenil Española, a més d'Educación y Descanso) per permetre, de forma organitzada, el contacte amb la natura i el país, i la pràctica d'esports d'aire lliure. El Centre Excursionista de Castelló tenia un precedent important i directe a la mateixa capital de la Plana, el Centre Excursionista Castellonenc, fundat el 1933 però que desaparegué per culpa de la guerra. Aquell primer CEC es creà amb una clara vocació valencianista, represa pels fundadors del CEC de 55 i que es manté a l'actualitat.

Destacar aquest component és un dels eixos del llibre de Pitarch, a part del pròpiament excursionista. Ací, com a Catalunya, hi hagué una connexió immediata entre excursionisme i recuperació cultural i lingüística. El centre participà en les rutes universitàries i organitzà recitals de canço, cursos de valencià i altres activitats, mentre que, individualment, socis ben destacats participaven en tota classe d'iniciatives nacionalistes. El mateix Pitarch fou representant del CEC a la Comissió Permanent del Congrés de Cultura Catalana.

En aquest repàs dels més de quaranta anys d'existència del CEC, es destaca la relació que sempre ha mantingut amb la resta d'organitzacions excursionistes de l'àmbit català i s'enumeren i descriuen les activitats principals que el centre realitza en l'actualitat: manteniment de senders, construcció del refugi de les Mallades al massís del Penyagolosa, publicacions (*L'Estel*, la revista periòdica del Centre, el llibre *Penyagolosa. Excursions a peu* i la recentment editada guia de senders de la Tinença de Benifassà), a part de les marxades, les acampades, les eixides a esquí o cicles de conferències, i d'altres més.

Un altre bloc notable en aquesta obra són els capítols dedicats a replegar sistemàticament i exhaustiva el vocabulari excursionista que, entre altres aportacions, conté totes les novetats introduïdes al *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans, on l'autor és un actiu membre de la Secció Filològica. Aquest apartat té també una part dedicada al topònim Penyagolosa, cim per excel·lència del País Valencià i en particular de l'excursionisme castellonenc (cada any el CEC organitza una pujada a peu Castelló de la Plana-Sant Joan de Penyagolosa a la primera lluna plena de l'any i una altra en menys de quinze hores a principis de maig).

Hi ha finalment notícies sobre alguna personalitat, com ara Joan Coromines, i sobre companys desapareguts del CEC.

El pròleg és de Ferran Sanchis Cardona, fundador i expresident del CEC i que ha dedicat molts anys molts esforços a l'entitat i a l'impuls de tot l'excursionisme valencià.

Les investigacions entorn de l'excursionisme al País Valencià són encara molt escasses. Pitarch hi ha incorporat aquestes pàgines que tenen un notable interès per a tots els preocupats per aquest moviment en auge, en especial les dedicades al lèxic de la muntanya i el senderisme i al CEC, tan fidel a l'esperit en què es basà la seua creació i a un estil organitzatiu ben integrador i gens despersonalitzat.

Afirma Richard Rorty que en el moment de la dissolució de la filosofia com a epistemologia o, si es vol, en el moment en què els projectes de justificació racional han conclòs en escepticisme de fonamentació, la justificació dels valors d'una societat només pot procedir a partir de les estratègies de l'art. Es tractaria, doncs, de «modificar la pròpia imatge del grup en fer l'apoteosi dels seus herois, satanitzar els seus enemics... i refocalitzar l'atenció» dels membres d'una societat. Res molt semblant, bé que en sentit invers, ha fet Jon Juaristi: desenfocant una imatge, la que el nacionalisme té de si mateix, ens ha ensenyat a considerar que tota imatge en aquest punt és construïda i, per tant, pot ser desconstruïda.

Deia Wittgenstein que «una imatge molt arrelada en nosaltres pot comparar-se naturalment a la superstició, però també es pot dir que sempre cal arribar a terreny ferm, encara que siga una imatge, i per tant una imatge que es troba al fons de tot pensar ha de ser respectada i no pot ser tractada com una superstició». És notable l'ambivalència, no l'ambigüitat, d'aquesta afirmació: bé es parla de superstició, o bé de tractar amb respecte una superstició. Crec que la tasca intel·lectual de Juaristi concorda amb el *dictum* wittgenstenià. No hi ha forma millor de respecte il·lustrat que considerar amb seriositat analítica les imatges

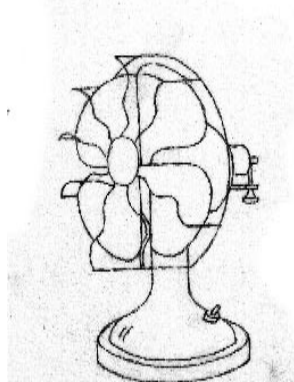
Quan Benedict Anderson va definir les nacions com a «comunitats imaginades», ja va prendre la precaució d'advertir que el terme tenia un sentit antropològic que no s'equiparava a «fabricació» o «falsedat». «De fet —precisava—, totes les comunitats majors que les aldees primordials de contacte directe (i potser fins i tot aquestes) són imaginades. Les comunitats no han de distingir-se per la seua falsedat o legitimitat, sinó per l'estil amb què són imaginades». I això val tant per als Estats-nació i les ètnies submergides, com per als grups religiosos i, sense forçar massa les coses, per als seguidors d'un equip de futbol o els membres d'una societat esperantista. Des d'aquest punt de vista, el de la necessitat d'un imaginari col·lectiu que cree o que done un nou sentit als lligams comunitaris, totes les nacions són iguals, totes es basen, com diu Eric Hobsbawm, en una «tradició inventada». Grans o petites, culturals o polítiques, les comunitats nacionals comparteixen el pecat original de ser producte —almenys en bona mesura—

Ací enfront d'ací

que subjauen al pensament nacionalista. Certament, el resultat de l'autor d'*El linaje de Aitor* i d'*El bucle melancólico* és iconoclasta; a partir de la lectura de la seua obra, herois i dimonis es transmuten, es realineen, i, suggerint-nos d'altres focus d'atenció, Juaristi ens proposa una altra imatge de com cal entendre teòricament aquest aspecte de la vida política que a Espanya i a Europa sembla una mena d'etern retorn.

Wittgenstein pensava que aquestes imatges, que rauen al fons de tot pensar, poden ser considerades com a principis de les di-

JUARISTI, EL NACIONALISME

I LES CONSTRUCCIONS IMAGINÀRIES

de mites i d'oblits històrics «à la Renan». Cadascuna amb la seua pròpia cronologia, però sense que cap d'elles pugui reclamar-se més «natural» i, per tant, més legítima que les altres.

I per raons anàlogues tampoc no sembla massa fonamentada la pretensió de desacreditar, per la seua artificialitat, la nació basca o catalana alhora que es dóna a entendre que l'espanyola s'inscriuria en l'ordre natural del món. En el fons es tracta d'un miratge dels qui se senten confortablement instal·lats en una nació hegemònica, dins les fronteres del seu Estat, amb una llengua i una cultura reconeguda, protegida i respectada. Aquests tenen la immensa sort de no haver de sentir-se nacionalistes, una actitud —Joan Fuster ho recordava— que

verses formes de pensament. També creia que era inevitable que els oponents es tractassen com a «folls i heretges», quan els arguments respectius penjaven de principis irreconciliables. Tot i això, no pensava que l'única opció fos el silenci o la violència, quan ja no és possible l'intercanvi de raons com a efecte d'aqueixa divergència radical en els principis. Puix que —escrigué— «més enllà de les raons hi ha la *persuasió*». Fent servir els recursos de la filologia, de la crítica literària, de l'art, també de la història —entesa també com una de les formes del relat— Juaristi ens vol persuadir, amb una prosa no mancada de força poètica i amurada d'humor, del fet que la qüestió de la pertinença social, de la tibant relació entre identitat personal i identitat cultural, pot ser resolta d'una altra manera que la proposada pel nacionalisme basc. Tanmateix, les seues anàlisis transcendeixen aquest cas. En el fons hi jau una altra imatge: val més parlar dels drets de les persones que dels drets dels pobles o de les nacions, per tal com el subjecte del dret és més clar, més versemblant quan es tracta de persones de carn i ossos. O aquesta altra: l'apassionant és la vida de frontera, no traçar fronteres.

Nicolás Sánchez Durá

(Traduït del castellà)

sempre resulta una mica crispada i ridícula. Així, els assagistes que es dediquen a esventrar els mites irracionals del nacionalisme basc —i Juaristi és un dels més brillants— poden reclamar-se patriotes constitucionals, però en la mesura que no qüestionen la construcció igualment mítica de la nació espanyola, algú podria prendre'ls per companys de viatge d'un altre nacionalisme vetust i essencialista. Al capdavall, el problema es redueix al fet que per a uns ciutadans llegir el diari, veure cinema o demanar un cafè en la seua llengua constitueixen actes banals, mentre que per a d'altres aquestes incidències quotidianes són una font de situacions entujoses i no gens imaginàries. Per a aquests, dir-se «nacionalistes» és reivindicar el dret —com venia a dir Isaiah Berlin— de viure la seua diferència lingüística i cultural sense haver d'estar pendents de quina cara els posarà el cambrer.

Pau Viciano

Per una poesia viva i plural: dues visions de l'amor

El mes de novembre es van presentar a València les dues darreres novetats de la col·lecció de poesia de Bromera: *Versos per a Anna*, de Marc Granell, i *Buirac d'amor*, de Lluís Roda: dos llibres que tracten el mateix tema, el de sempre —l'amor—, però d'una manera molt diferent.

Marc Granell es deixa atrapar per l'amor voluntàriament, el pren com una felicitat inesperada i, justament per això, exaltada: es dedica a abandonar sistemàticament l'espai desolat que habitaven els seus versos per a convertir *la fira desolada* que era el món en un espai lluminós i habitable; *Llum, palmeres / has mirat i els teus ulls / han encés sols i fires / en la nit que em regnava / els anys i tots els somnis*. Una vegada renovada aquesta visió (excepte quan l'absència de l'estimada el fa tornar a la foscor) arriba, mesurada però certa, la sensualitat que és *la sola veritat que ens ensenya i salva* i amb la qual es pot enfrontar al món *sigat ocell o un dolor* per arribar a la certificació de la dependència envers l'amada —o l'amor?— perquè, a partir d'ella, comença el món, el nou món: *París plou com tu plous capvespres àngels... O París besa amb els llavis amb què em beses / els besos més abril, més mar en calma*: possiblement el poema més imprescindible del llibre. Fins arribar al darrer poema on, a manera de resum, ens recalca la idea de l'amor com a sensació que ho emplena tot fins esdevenir, tot, amor: una visió d'arrel romàntica volguda i acceptada. Interpretada.

Ara bé, cal ressaltar, només, que el llibre, sobri, apassionat però contingut, sense excessos tècnics i amb un ús hàbil dels tòpics, ens fa arribar perfectament

les sensacions, la visió optimista del món, l'acceptació no només voluntària sinó buscada dels fets. Potser hi trobaria a mancar la recerca de noves imatges, una certa *investigació*, pel que fa a la simbologia: la llum, els espais, son utilitzats d'una manera mestra, però no hi ha l'intent d'anar més enllà. Per contra, això fa més comprensible el llibre, apte per a tothom i de necessària lectura per a tots aquells interessats en els sentiments, en l'amor però també en el dret al canvi, a evolucionar. Clar i concís, apte per a qualsevol lector, adepte o no a la poesia.

Lluís Roda, per contra, pren uns altres camins, igualment vàlids però ben diferents: les proves tècniques, els assajos de nous referents, els jocs amb les *paraules* (*glop / llop, fils / fills...*) hi són constants, tant com el discurs metaliterari: *Inútils paraules d'amor, / Res pretenen. / Què poden pretendre les paraules?* i tot per arribar a la conclusió que les paraules no el salvaran de la vida, que, en tot cas, arribaran per a pagar uns quants deutes sentimentals.

També l'òptica de l'amor és tota una altra vist des de la quotidianitat (*el meu amor consisteix / A mirar les pastilles dels frens del teu cotxe / Sense que tu te'n adones*), en pateix tots els miracles i misèries, els instants perfectes i eterns contra els dies, els mesos, els anys de buit i de recerca. Per tant, és lògic que la major part dels poemes corresponguen al buit, al record de la plenitud des del buit, un sofriment: *Practicaràs el sexe amb qualsevol altre / intentant oblidar que has conegut l'amor / entre cames oblidades, assedegades. / Et negaràs a la sort de la plenitud d'un dia*. O també: *No s'ha tancat el forat / No s'ha omplit el buit, / Ferit, per tota la vida, Ferida*.

Així, doncs, amb aquestes premisses no ens ha d'estranyar que arribe a l'amor malgrat ell, que hi arribe com arriba un accident que, tanmateix, és agradable. El problema no és l'instant de plenitud, sinó la seua absència posterior —emparentada amb la mort—, el record, *Parany dels anys plastificats*, que s'entesta a fer-se present, destorbant la vida quotidiana: *Encara ens fa nosa, ens destorba l'amor*. Tan sols hi ha una excepció: els fills, l'amor als fills, la seua esperança de futur que

apareix cap als darrers poemes. I encara sort.

Aquests dos llibres, doncs, tan diferents, tan simptomàtics de la sana pluralitat que ens cal, es van presentar junts a la sala de Crisol plena de gom a gom: mai no havia vist a València tanta gent aplegada per la poesia. I menys en català. És un fenomen curiós, com si la gent es mobilitzara més des que aquest nostre govern intenta convertir-nos en un desert cultural: hi ha més ebullició que mai, tertúlies, presentacions de llibres, revistes, fins i tot aparició de noves editorials (com la nova 7 i mig, on han publicat recentment autors com Ramon Guillem o Manuel Garcia Grau) malgrat la manca de subvencions.

Aquest fenomen va paral·lel a l'ampliació i la diversificació del panorama poètic valencià. Per molts motius, entre ells un de ben senzill: s'han consolidat molts autors dels 70 i dels 80 i no han parat d'aparèixer noves veus que s'hi han sumat: als llibres que darrerament han publicat autors com Marc Granell, Jaume Pérez Montaner, Vicent Alonso... s'hi han afegit els de Garcia Grau, Lluís Roda... i també els de gent més jove i molt més jove: Manel Alonso, Vicent Peña, Joan Gregori, Maria Josep Escrivà, Vicent Nàcher... i entre els més joves una fornada que emergeix amb molta força amb autors com Alexandre Navarro, Josep Porcar... És obvi, doncs, que els autors hi són, que l'ambient hi és. Potser manca que, malgrat les dificultats, les editorials es decideixen a consolidar i promoure les seues col·leccions de poesia. Que no només de premis viu l'home.

Josep L. Roig

La Universitat i els estudis sobre literatura catalana

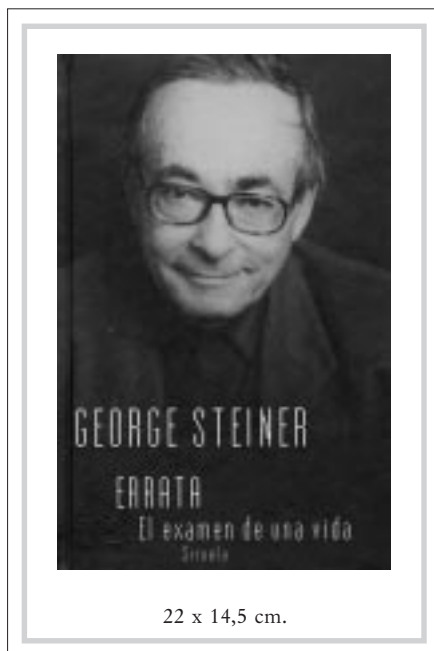
No fa falta gaire capacitat d'observació per a adonar-se que d'un temps cap aquí proliferen més que mai, i sobretot des d'alguns mitjans de comunicació, els atacs al paper de la Universitat a l'hora de promoure el coneixement i la difusió de la literatura i en especial de la catalana. Ja sé que aquesta mena d'actituds no són pas noves i que fa molt de temps que, des de determinats ambients que pretenen lluir d'una façana d'aparent modernitat, la crítica a l'acadèmia és vista com un valor afegit. És clar que, curiosament, l'anàlisi des d'una certa perspectiva temporal permet advertir que alguns dels que mantenen posicions bel·ligerants en aquesta línia han canviat sobtadament d'actitud precisament quan l'acadèmia els ha obert les portes. En aquest sentit mai no podem agrair prou als poders públics la creació d'una nova Universitat a Barcelona precisament amb el nom d'un dels pares de la filologia nostrada.

El problema és complex i, més enllà de polèmiques frívoles, mereixeria sens dubte una anàlisi en profunditat que ara no s'escau. Voldria centrar-me únicament en un dels molts aspectes que s'hi relacionen: el dels estudis literaris. La motivació prové de la lectura d'un parell d'articles de premsa publicats recentment. El primer és un comentari de Josep Franco a propòsit del llibre *Les dames de Josep Carner*, de Jaume Medina («Llibres que fan pensar», *El Temps*, núm. 748, 19-X-1998, pàgs. 66-67). En la nota, el treball de Medina és elogiat precisament perquè s'aparta de la línia típica del que han estat els estudis literaris. Per a Franco, «sobretot a partir de la Renaixença, els estudiosos de la literatura catalana han preferit nodrir-se de papers, notes i cartes més o menys venerables, més que de passions, confessables o no, de desig i de vida» (pàg. 66). Per això, «en general, els estudis parteixen d'una documentació absolutament convencional, com podem comprovar si repassem les últimes publicacions del ram. I, com és lògic, la literatura generada a partir d'aquestes col·leccions de convencionalismes només és literatura convencional» (pàg. 66). En poques paraules: és com si durant un segle i mig els especialistes s'haguessin dedicat a la distorsió permanent de la figura dels escriptors amb la intenció d'oferir-ne una imatge purament convencional i socialment assimilable. D'aquesta manera, no hi ha dubte que el bon investigador té pràcticament el cel assegurat.

El segon article que voldria mencionar és un de Ferran Toutain al diari *Avui* a propòsit de George Steiner i la seva *Errata* («A contrapèl», *Avui*, 13-XI-1998, pàg. 23). Aquest cop l'autor també fa l'elogi de l'obra ressenyada i especialment de l'apartat «en què s'ataquen sense pal·liatius les concepcions científiques dels estudis d'humanitats». Toutain —que signa l'article com a «escriptor»— se solidaritza amb el crític i afirma que «darrerament ha augmentat el nombre dels que creuen, dels que creiem, que la pretensió d'aplicar el mètode científic fins a les últimes conseqüències a l'estudi de qualsevol disciplina universitària no ha servit, en la majoria dels casos, més que per parafrasejar la realitat estudiada amb codis cada cop més rebuscats que fan difuses les fronteres entre el racionalisme i l'absurd». Afegeix després un exemple pràctic, que crec que val la pena de reproduir: «Un estudiós de la literatura catalana, posem per cas, no pot dir simplement que els personatges de Mercè Rodoreda expressen de manera constant la frustració de no haver vist realitzades les seves il·lusions. [...] S'ha de limitar a dir en quin tant per cent l'autora de *La plaça del Diamant* utilitza el condicional compost i el plusquamperfet de subjuntiu, i deduir de l'alt grau de recurrència d'aquestes formes verbals que ens trobem davant d'un cas de *modalització hipotètica*. Després d'això, l'investigador pot aventurar, si de cas, que l'alta freqüència de *modalitzadors hipotètics*

determina una veu narrativa dominada per una visió frustrada de l'existència. Com si no fos obvi que el relat de les il·lusions perdudes implica un alt percentatge de temps potencials».

A diferència de Franco —que se servia d'arguments tan fal·laços com fàcilment rebatibles—, el text de Toutain es mou en un terreny molt més temerari, que és el del malentès (no és pas la primera vegada, sigui dit de passada, que l'autor que ens ocupa es dedica a generar-ne). Per desgràcia, l'exemple que ofereix podria ser perfectament real, extret de les profunditats d'una miscel·lània o d'alguns dels inacabables racons de les actes d'un congrés. Té raó també que aquesta mena d'anàlisis han proliferat força darrerament. El que no pot és fer creure als lectors d'un diari de difusió general que aquest sigui el patró que caracteritza els estudis literaris i que l'aplicació del rigor científic i dels mètodes acadèmics hagi de conduir irremissiblement a una vulgar retòrica de l'obvietat revestida de buides complexitats terminològiques. Els fonaments més elementals del mètode científic són precisament els que diuen que no es poden extreure conclusions generals a partir de l'anàlisi d'una única tipologia. I George Steiner, que té els colzes pelats de seure a les biblioteques i no pas als bars de moda de la postmodernitat finisecular, n'és perfectament conscient. És cert que al seu llibre *Errata. Examen de una vida* (publicat el 1997 i traduït al castellà el 1998) afirma que «el actual triunfo de lo teórico en el discurso literario, histórico o sociológico es mero autoengaño» (pàg. 18), però més endavant complementa la idea i parla concretament de «la falsedad de los postulados postestructuralistas y deconstruccionistas de que "no hay nada fuera del texto", de que el discurso es un juego autónomo que borra y vacía constantemente de validación referencial su posible intención y significado» (pàg. 33). Paral·lelament, ell mateix ofereix una alternativa que, a la vista del que ha estat fins ara la seva pròpia obra, no podem pas dir que sigui antiacadèmica: «Un "clásico" de la literatura, de la música, de las artes, de la filosofía es para mí una forma significativa que nos "lee". Es ella quien nos lee, más de lo que nosotros la leemos, escuchamos o percibimos» (pàg. 32). I afegeix més endavant: «El significado está tan estrechamente ligado a las circunstancias, a las realidades percibidas (por más conjeturales y transito-

22 x 14,5 cm.

rias que éstas sean), como nuestro propio cuerpo. Todo intento de comprensión, de “correcta lectura”, de recepción sensible es, siempre, histórico, social e ideológico» (pàgs. 33-34). En el fons Steiner no diu res de nou ni ofereix cap fórmula màgica. Simplement ens recorda que l’obra literària no es pot entendre al marge dels contextos en els quals se situen l’autor i el lector i que «el contexto, sin el cual no puede haber ni significado ni comprensión, es el mundo» (pàg. 33). Es podria discutir en tot cas la importància que cal donar a cada un d’aquests contextos o la metodologia emprada per a endinsar-s’hi, però aquesta seria ja una altra qüestió.

Els articles de Franco i Toutain són només dos exemples recents. Podíem haver extret altre material semblant en les idees recurrents d’alguns dels suplementos literaris de la premsa barcelonina o en les sistemàtiques valoracions antiuniversitàries de determinats sectors de la crítica (Lluís Bonada a *El Temps*, Valentí Puig a *El País* o Sam Abrams en pròlegs i comentaris diversos, per esmentar només tres casos). Darrerament, per exemple, hem pogut llegir de la ploma de Sam Abrams que una de les causes fonamentals de la poca atenció que s’ha donat a l’obra literària d’Anna Murià és «la intensa càrrega misògina de l’establishment acadèmic del país» («Digues si us plau i gràcies», *Serra d’Or*, núm. 467, novembre 1998, pàg. 41). El reduccionisme s’acosta cada cop més al paroxisme.

Sortosament, d’estudis sobre literatura catalana se’n publiquen molts i molt diversos, tant pel que fa a la qualitat com als enfocaments. M’agradaria parlar una mica d’aquesta diversitat d’enfocaments i de resultats en alguna altra ocasió. Segurament el problema de fons no el tenim pas en el tipus d’estudis que genera l’acadèmia. En molts casos el tema es pot resoldre amb la utilització de la simple tècnica ancestral del gra i de la palla. És més: si apliquem la tècnica amb una mica de destresa ens adonarem que —també sortosament— els bons estudis acadèmics continuen essent els eixos de referència bàsics per al coneixement de la matèria i constitueixen el punt de partida ineludible per a una bona divulgació d’aquests coneixements. El que cal, potser, és que la Universitat es plantegi una mica més seriosament aquesta feina de divulgació i sigui capaç d’establir lligams útils amb els diversos sectors socials relacionats amb el món literari i, molt especialment, amb el de l’ensenyament de la literatura. Si això fos possible, seria molt més difícil fer passar gat per llebre i oferir imatges tan distorsionades com les que acabem de veure a propòsit de la Universitat i dels estudis sobre literatura catalana.

Reescriptures de tradició oral per a infants

És possible que un nen educat entre el cinema, la televisió i els videojocs faci una lectura adequada de la narrativa de tradició oral? Un nen educat amb l’assignatura d’ètica i desconixedor de les tradicions religioses, com interpreta els personatges de, per exemple, Jesús, sant Pere i Maria de les rondalles d’Enric Valor? Un nen urbà, lluny de natures encara sense domesticar per les carreteres, només amb els camins del turisme rural i els productes del *Coronel Tapioca*, pot entendre la por que l’heroi de les rondalles percep abans d’iniciar un llarg viatge?

Cap als anys setanta, els nous escriptors de la literatura per a infants s’enfronten amb aquests interrogants, tot i que el tema de la ideologia que aquestes narracions transmetien a l’infant actual és el motiu central de debat. Però, quina és la fórmula adequada per reescriure les antigues rondalles meravelloses?

Walt Disney, l’iniciador d’una narrativa cinematogràfica per a infants, de consum universal i lliure de les barreres produïdes per les molestes tradicions de cada poble, va trobar la fórmula quan el 1937 estrenà *Blancaneu i els set nans* i la va arredonar tretze anys més tard amb *La Ventafocs*. En aquest darrer cas, no té cap problema a reconèixer Perrault com a *escriptor* de l’obra ni a utilitzar elements de la versió dels Grimm: una protagonista menys submissa, una madrastra més cruel i uns ocells de

companyia que encarnen les perfectes comparses; tots ells elements ben adequats per a l’elaboració d’un producte més comercial.

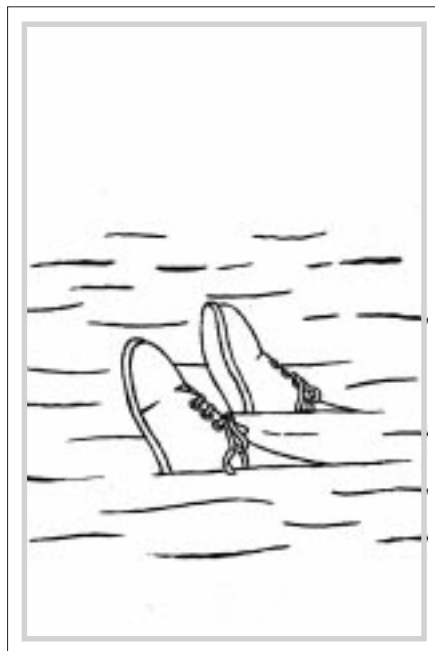
Posteriorment, des de la literatura, moltes són les reescriptures d’aquests contes; per citar només uns exemples: *Versos perversos* de Roald Dahl, *Les tres bessones i...* de Mercè Company o *Contes per a nens i nenes políticament correctes* de Finn Garner. Aquestes, i les de molts altres, mantenen una característica comuna: un canvi d’ideologia centrat sobretot en el paper de les protagonistes femenines. Però també comparteixen una nefasta característica: la renúncia no només a la tradició oral pròpia, sinó també a la tradició literària.

La major part de les actuals reescriptures de rondalles que apareixen publicades en col·leccions de literatura per a infants no només ignoren el patrimoni cultural de cada poble, farcit de Joans de l’orso, Esclafamuntanyes, Estreletes, Cendroses, etc.; sinó que, a més a més, també deixen de banda la tradició literària escrita des de Giambatista Basile, Wilhelm i Jacob Grimm, Aurelio Espinosa, Joan Amades, Enric Valor o, fins i tot, Charles Perrault; de manera que ens han fet oblidar que una Caputxeta Vermella acabà —després de despullar-se davant del llop, llençar la roba al foc i gitar-se amb ell— en la panxa del llop sense que cap caçador la retornara al regne del viu; o que en un final de *La Ventafocs* els ocells treuen els ulls de les germanastres com a càstig per les seues accions.

Omnipresent Walt Disney sura per cada porus d’aquestes noves versions. I aquest Nadal, mentre intentàvem evitar aquest desarrelament literari en els regals de Reis, qui ens podia haver dit que seria un producte cinematogràfic, el que ens reconciliaria amb les reescriptures de les rondalles?

La pel·lícula *Por siempre jamás*, dirigida per Andy Tennat, proposa una nova revisió del mite de la Ventafocs. Amb una protagonista intel·ligent, lectora àvida de la *Utopia* de Thomas More, que ha de carregar, literalment, amb el príncep per poder salvar-lo i que utilitza com a encants per conquerir-lo la intel·ligència, la saviesa i, principalment, la paraula. Amb una fada encarnada sota la figura d’un personatge que representa Leonardo da Vinci, qui, en lloc de vareta màgica, utilitza l’art de l’argumentació oral i de l’aprenentatge de la vida per aconseguir reunir els protagonistes. Amb un inici, on els germans Grimm recuperen una part de l’autoria del mite...

Paradoxalment, amb aquests ingredients, *Por siempre jamás*, sense ser un producte magnífic, sí que és una de les reescriptures de tradició oral per a infants més literàries.

Vent de juliol

En el devenir dels països hi ha sempre una sèrie de fites històriques que marquen indeleblement la seua trajectòria a través del temps. Al País Valencià, aquest país nostre que sembla que mai no arriba a quallar com a país normal, la fita de la guerra de les Germanies, ubicada cronològicament en el primer terç del segle XVI, n'és una de ben important, de la qual se'n derivarien grans repercussions econòmiques i socioculturals.

Les Germanies va ser una guerra de marcat caràcter antifeudal, esdevinguda entre els anys 1519-1522. La conflagració, que s'iniciaria a València, va afectar tots els Països Catalans amb més o menys intensitat, i també Múrcia, i va tenir la seua versió més violenta a l'illa de Mallorca.

A més a més, en aquesta revolta/guerra esclaten alguns dels vells conflictes latents a les terres valencianes: com ara l'enfrontament entre cristians vells i mudèjars —descendants dels musulmans que havien preferit romandre ací després de la conquesta jaumina, i que no s'havien assimilats a la societat cristiana que els dominava—, els quals representaven entre un trenta i un quaranta per cent del total de la població, i que, en un gran nombre de casos, eren un element noble més de les grans propietats de la noblesa. Mudèjars que en aquesta guerra seran la carn de canó del bàndol mascarats, el de l'aristocràcia.

Per això la guerra de Germania, sobretot al regne de València, tindrà també una vessant messiànica, religiosa, un aspecte de guerra santa, de croada contra la població islàmica que, sovint, representava quasi la totalitat de les poblacions. Com ara en el cas de Castelló de Rugat, que segons un document de 1520 —on figura sota la denominació de Castelló del Duc— tenia aleshores dues-centes quaranta cases de cristians nous, és a dir, de moriscos.

I en aquest poble de Castelló de Rugat, Castelló del Duc, també conegut com Castelló de les Gerres, tingué lloc durant la Germania un fet luctuós, els

quals tant abundaven en aquella guerra. El 23 de juliol de 1521, el lloctinent general de València, que s'havia traslladat a la Vall d'Albaida amb les seues tropes, abandona Castelló de Rugat i s'encamina amb el seu exèrcit cap a Gandia, a fi de reunir-se amb un altre contingent del bàndol mascarats; amb ell anaven 120 nobles i 250 cavallers i gentilhòmens de València, Xàtiva, Oriola, Alacant i d'altres poblacions, amb una cavalleria formada per 450 genets i una infanteria de 2000 hòmens —encara que

la Crònica de Viciàna dona la xifra de 5000—, dels quals 700 són moros i 600, comuns castellans, reclutats a la Manxa.

Aquest mateix 23 de juliol, a les poques hores de deixar el poble les tropes del lloctinent, arriba a Castelló de Rugat l'exèrcit agermanat dirigit per Vicent Peris, que va encaçant els mascarats, i saqueja el poble amb gran violència.

Doncs bé, l'esmentat saqueig de Castelló de Rugat ha estat el pretext, i el punt de partida, de la bella narració *Vent de Juliol*, editada per l'Ajuntament d'aquest poble, escrita per Vicent Escartí i il·lustrada per Manuel Boix, un escriptor i un artista que gaudeixen, cadascú d'ells, d'un reconegut i ben guanyat prestigi.

D'una banda, Vicent Escartí compta ja

amb una sòlida producció narrativa, avalada per algun dels premis literaris més prestigiosos del País Valencià, com ara el «Ciutat d'Alzira», amb la novella *Dies irae*, o l'Octubre, amb *Espècies perdudes*, activitat literària que alterna amb la docència a la Universitat de València, la investigació erudita i la col·laboració en premsa.

Pel que fa a Manuel Boix, a més de ser un pintor d'un gran prestigi, amb una dilatada trajectòria de més de trenta anys i una nombrosa producció, també cal dir

que és un artista polifacètic, que ha treballat i treballa, amb èxit, en altres camps artístics: la il·lustració i l'escultura. I que està considerat com un dels millors il·lustradors de l'estat espanyol, com ho palesen els premis estatals i estrangers aconseguits amb la seua obra o la magna edició del *Tirant lo Blanc*, publicada per Edicions a la Tercera Branca.

El llibre a què avui ens referim, de reeixida prosa i d'excel·lent il·lustració, ens parla, d'una manera subtil, de la desgràcia; de les terribles conseqüències de la guerra; de la caritat com un exercici de displicència; de la crueltat gratuïta i absurda; del fingiment com una manera de vida; de la commiseració dels poderosos envers els febles; del fat indefugible de la

dissort. Tot això a partir d'un personatge central, el morisc Açmet Gerreta o el Gerreta, sobrenom que enllaça directament amb un dels topònims del seu poble de procedència: Castelló de les Gerres, amb què també és conegut, popularment, Castelló de Rugat.

Un text, el de *Vent de juliol*, que ens incita a la reflexió sobre la naturalesa humana, tan fràgil i complicada, sobre la injusta ironia del devenir històric, sobre la nostra memòria col·lectiva, amb una palesa voluntat —en un món de menyspreu i d'anorreament del fet diferencial— d'arrelar-nos a una terra i a una cultura ben concretes: les nostres. Amb la voluntat d'afegir una tessella més en el referent simbòlic i mític del nostre poble.

Una despietada farsa dels nostres dies

Ramon Solsona
DG
Quaderns Crema, Barcelona, 1998
251 pàgs.

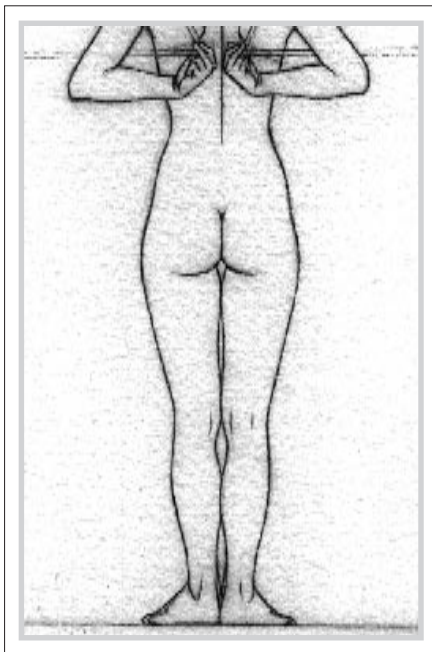
Com diu el revers, aquesta novel·la es caracteritza per ésser «una despietada farsa dels nostres dies, un disbarat». I realment ho és. Tan disbaratada que el lector es veu soterrat per tanta bogeria i acaba perdut per les més de dues-centes pàgines del llibre. L'obra es basteix sobre idees prou encertades: el tema (que una antropòloga americana escriga la tesi doctoral sobre un llibre de l'any 96 escrit per un tal «Ramon Muntaner»); l'ús d'elements com les notes a peu de pàgina per als comentaris de l'americana...; l'ús també del narrador, el cronista reial Muntaner que decideix fer una crònica dels nostres dies.

El llibre s'apunta a la moda del políticament correcte adaptant-la als esquemes de Catalunya: satiritza tot el món polític nacionalista català (les subvencions als llibres en català, els gorrers polítics, el paper de les conselleries), les lluites de partits i sindicats (guanyar-se adeptes, la ineficàcia i el profit electoral), el consumisme eixelebrat (marques de productes, el culte al cos), en definitiva, tot. Tanmateix, la tensió i el joc del narrador es dilueixen al final per la multitud de tocs, referències, complicitats cap al lector, el qual se'n veu saturat i hi esdevé insensible.

A més, aquesta contemplació del melic català obliga a una part del públic (el no català) a saber i conèixer tot el que passa al voltant de Catalunya per desxifrar i copsar el cabdal d'informació que hem esmentat abans. No és un retret, sinó un punt fonamental perquè l'obra es compregui millor.

Pel que fa a les sensacions que provoca a mesura que es llig el llibre, en moltes ocasions sembla una història feta per un parell d'estudiants d'institut que s'han reunit per escriure un bon cabàs de poca-soltades. Es basa en un humor força fàcil i que emprava elements peribles, amb referències que en pocs anys deixaran de tenir vigència i perduran la connotació.

És força divertit el fet que una americana es digui a realitzar una tesi sobre el món català, establint-hi un paral·lisme amb les cultures indoamericanes, en perill d'extinció. Aquesta estudiosa, a voltes, cau en errors de concepció i culturals, fruit de la

desinformació i de la poca coneixença del país i de la cultura catalanes. Però, malgrat que l'antropòloga americana (l'autor) fa bé aquest paper deixant anotats els elements que «han perdut significat» i que «necessiten» d'ésser explicats, se'n deixa uns altres que tal volta són més vitals o que, per continuar la broma fàcil, són sobrers.

Ens trobem al davant d'un llibre força punyent amb tothom, que no deixa gairebé viu cap element de la societat catalana. Però que es perd al final i deslluïx prou el que s'havia aconseguit; no és una obra literària en si ja que el mateix narrador ho diu: «Em sorprèn que el meu nom consti als llibres de literatura (...) al costat de poetes i comedians (...) car jo no sóc un engalipador, ans un esclau fervorós de la veritat». Doncs, això.

Josep Vicent Cabrera i Rovira

Confidències. Transparències

Màrius Serra
La vida normal
Proa, Barcelona, 1998
160 pàgs.

La vida normal —aquella que tots tenim però sovint odiam— és la causa, l'origen i l'objecte d'anàlisi de la darrera obra de Màrius Serra, un obsès de les lletres que compagina la seua tasca de columnista a l'Avui amb els mots encreuats setmanals a La Vanguardia, El Temps o els programes matinals de TV3, i que tant pot fer d'especialista en enigmística com de perspicax orador o d'agosarat narrador.

Temps després de la publicació d'un recull de dinou contes, Contagi, i d'una novel·la ben sòlida, Mon oncle, entre altres incursions literàries, l'erudit enigmista ens sorprèn amb un nou joc narratiu, en el qual set relats ens perfilen una ficció d'un realisme desconcertant. Tots estan inspirats en l'estricta vida normal de l'autor, és a dir, en alguns pensaments, vivències, o situacions que contenen moments especials, no per al narrador, sinó per al mateix autor dels textos —o almenys així ens ho fa creure. És en aquesta mena d'escriptura autobiogràfica imitada on rau l'atractiu de l'obra: com ja adverteix el revers del llibre, i també l'autor en diversos fragments, els contes estan escrits «sense persona narrativa interposada», de manera que aquesta figura imprescindible i l'autor real són una mateixa entitat.

Les al·lusions a persones concretes són contínues: la seua dona, Quim Monzó (qui se li apareix en un somni), altres escriptors, amics i coneguts de tota classe, es passegen per aquestes pàgines com si es tractés de personatges inventats. El manifest format de relat breu accentua encara més la sensació, enigmàtica, de la inestabilitat entre realitat i ficció. Malgrat això, és l'autor qui, des del principi, ens confessa tots els seus mètodes de treball, amb pèls i senyals, a l'hora de redactar els textos, amb la qual cosa compartim alguna cosa més que el simple argument de cada conte: vivim amb ell les vacil·lacions, els esforços, les obsessions que el menen a plasmar, negre sobre blanc, allò que li acaba de passar pel cap o que li ha ocorregut en algun punt de la seua vida normal. Precisament, i com a clar

exemple de tot açò, un dels contes, «Constricció», parla de la costosa creació d'un text limitat per unes dures regles sil·làbiques, imposades pel mateix autor; d'altra banda, una «Postil·la» final ens endinsa en el relliscós terreny de les relacions entre les persones de la vida real i els personatges de ficció amb què s'identifiquen, i de l'amarga situació que travessa l'escriptor enfront del judici moral als éssers imaginaris, en una mena de terrible recreació de la coneguda anècdota flaubertiana.

No és una prosa fàcil, la de Màrius Serra: utilitza una sintaxi complexa, molt elaborada i ben proveïda de cultismes. És, d'altra banda, una constant a tots els seus escrits (gràcies, sense dubte, a la seua incessant tasca ludolingüística), tot i que en aquest tracta d'evitar, diu, el mot «enigma» (una «paraula gastada»), i sembla tenir una particular aversió a les comes enumeratives,

21,5 x 13,5 cm.

del tipus «barret arracades vestit jaqueta brusa bossa de mà guants sabates» (pàg. 84). No renuncia mai a l'humor i a la ironia, ni tampoc a la recerca de totes les possibilitats narratives que té a la mà, encara que prescindeix completament dels diàlegs amb guionet —això sí, mantenint l'estil directe sempre que cal.

Ens trobem davant una obra que causa impacte, probablement perquè conté una inusual força emotiva, provinent de la violenta proximitat amb què la veu narrativa aborda el lector. Una focalització tan personalitzada ofereix, per força, el pensament de l'autor a cor obert, com si ens volgués fer una sentida confiança, a través d'un vidre en forma de pàgines que ens separa de la seua veu natural.

Joan Manuel Matoses

Dos textos, adaptats, de Roís de Corella

Joan Roís de Corella
Leandre i Hero / Història de Josep
Alzira, Bromera, 1998
173 pàgs.

Seguint una línia de publicacions, encetada ara fa alguns anys amb escriptors clàssics com Joanot Martorell, Ramon Llull, el *Curial*, la *Història de Jacob Xalabín*, l'editorial alzirenya Bromera presenta als lectors l'adaptació de la *La història de Leànder i Hero* i la *Història de Josep*, dues narracions del teòleg valencià Joan Roís de Corella (1435-1497).

Com reconeixen a la introducció els responsables de l'edició, el novel·lista Josep Lozano i Magda Añón, aquest treball s'emmarca en la commemoració del cinquè centenari de la mort de l'autor. Ha eixit, si voleu, una mica tard, però benvingut sia.

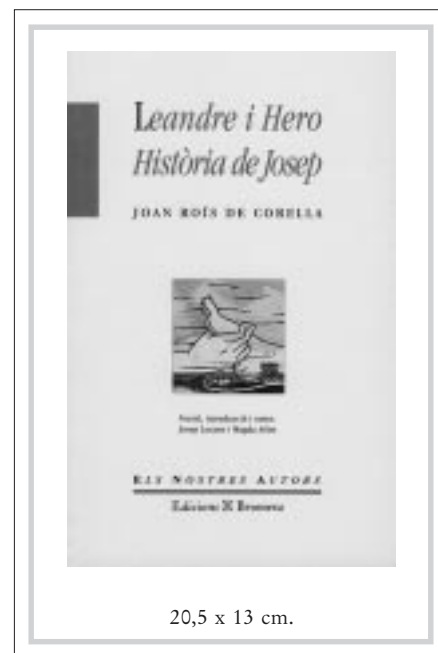
L'adaptació pretén donar a conèixer a un públic no especialitzat, i sobretot juvenil, dues peces clau en la producció corellana, cadascuna en el seu terreny: el profà i el religiós. El llibre, que s'estructura al voltant d'aquest objectiu didàctic, es tanca amb un glossari i unes propostes de treball completes i complides, i comença amb una introducció sobre Corella, el seu context històric i l'aventura de la seua literatura. Enmig hi ha els textos actualitzats, acompanyats per un apèndix compost per tota la primera història en versió original i per la segona fins al capítol dotzè.

És una llàstima que els responsables de l'edició, per circumstàncies temporals, no hagen pogut disposar d'alguns estudis recents que aporten novetats notables sobre el pretès caràcter biogràfic de l'obra de Corella (pensem sobretot en els treballs de Stefano M. Cingolani). S'ha de remarcar l'esforç especial que dedica la introducció a explicar les peculiaritats estilístiques de Corella i els fonaments de la prosa artitzada, que són, al capdavant, les gran dificultats que plantegen els seus textos. Al costat d'això, els responsables de l'adaptació també puntualitzen les raons de la selecció, i situen cada obra dins el seu context literari, artístic i moral. Aquestes darreres

precisions són completament imprescindibles.

Fruit d'aqueixa tria és la modernització i l'«adequació» de la *La història de Leànder i Hero* i la *Història de Josep*. És evident que aqueixes tasques sempre són controvertides. Però en ocasions són ineludibles. Llegir Corella en versió original no és fàcil: a les dificultats corrents que trobem en altres escriptors medievals (en aspectes temàtics, morals o lingüístics), ara s'hi afigen dificultats sintàctiques i estilístiques gens desdenyables.

No es tracta, doncs, de substituir simplement *capgorja* per *punyal*, o *tua* per *teua*; la complicació de Corella va més lluny, i no resoldre-la implicaria minoritzar excessivament la seua divulgació. Resultaria un luxe imperdonable no posar-hi remei, i encara més en un país com el nostre, en què les forces més

20,5 x 13 cm.

poderoses propugnen i imposen la ignorància de la pròpia cultura i dels referents nacionals.

La part central, doncs, del llibre són les actualitzacions dels dos escrits corellans. El punt de partida és el còdex Maiansià i l'edició de 1913, feta per l'incansable Miquel i Planas, de l'obra de Corella. A partir d'ací, els adaptadors han escollit un textos accessibles i pròxims alhora al seu sistema d'escriure, que té el seu bocí de mèrit si es considera que no hi ha tradició en l'adaptació de Corella.

Confiam que aquest siga un primer pas i que la divulgació intel·ligent dels nostres clàssics continue atraient els especialistes i les editorials.

Joan Manuel Matoses : 35

L'últim llibre que ha publicat el professor i escriptor V. J. Escartí és una antologia divulgativa de la *literatura memorialística* produïda al País Valencià en la nostra llengua entre l'època medieval i el Barroc. Una tria multiseccular que ens permet apropar-nos a la nostra història a través d'uns narradors d'excepció, atés que ens relaten els fets viscuts de primera mà, sota un punt de vista que moltes vegades no deixa de mostrar la pròpia visió personal.

Aquests escrits són uns documents de gran interès per a l'estudi de la nostra llengua, tant per la seua representació —en molts casos— d'un llenguatge més «col·loquial», com per ser una clara mostra de la pervivència del català en textos escrits durant el període de l'Edat Moderna. A més, ens permeten conèixer sota una visió veritable i neutral esdeveniments quotidians i extraordinaris del nostre passat. Cal remarcar que aquests textos són una mostra de l'actualitat coetània i de l'opinió dels seus autors, actualitat que sempre ens ve fragmentada per l'espai cronològic que constitueix un dia.

La dietarística, juntament amb els llibres de relacions i memòries, ha estat un dels camps menys treballats dins la història de la nostra literatura; la seua catalogació ha presentat diversos problemes. Sempre s'ha considerat com a pertanyent al camp de la historiografia secundària o menor, en benefici de les cròniques a les quals s'atribuïa una major importància.

Escartí, amb el seu «Estudi introductori» i amb aquest recull, ens acosta a aquest gènere de producció privada, on adverteix una certa influència dels textos notariais —tant lingüística com estilística. No debades molts dels autors tingueren una estreta relació amb la documentació redactada per aquests representants de la *fides publica*.

Una visió subjectiva del passat

19 x 13 cm.

Vicent Josep Escartí
Memòria privada
3i4, València, 1998
311 pàgs.

Els orígens d'aquests escrits cal cercar-los en l'evolució dels annals i dels crònics, dels quals encara en conserven l'estructura, atés que donen les notícies per dies —bé que amb una freqüència més regular.

Al llarg del present recull se'ns ofereix una visió que abraça des dels textos més antics escrits en català —segona meitat del segle XV—, trobats als protocols del notari Jaume Vinader, fins a les anotacions memorialístiques de Josep Esplugues, un capellà de Montaverner —primera meitat del segle XVIII— a qui no degueren afectar massa les prohibicions formulades contra de l'ús del català pels cercles més intollerants de la nostra Església.

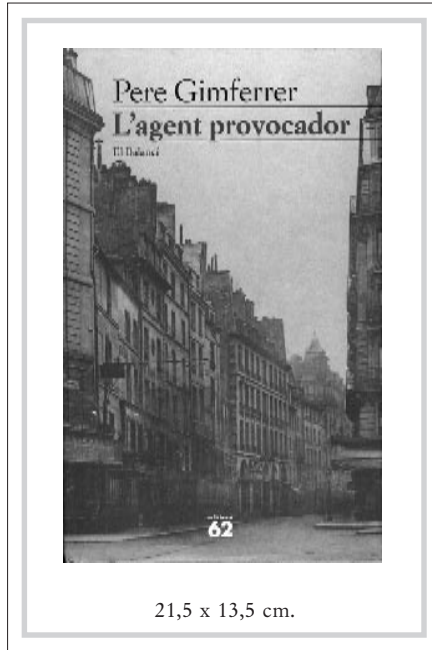
És interessant observar com aquests tipus de documents cerquen la intenció de deixar memòria, una memòria que sempre té presents els dos moments de l'escriptura. Encara que no podem deixar d'obviar una possible lectura per part d'algun contemporani, ja que en certes ocasions aquests escrits personals es troben sotmesos a l'*autocensura*.

Al llarg d'aquest recull antològic d'escrits —alguns d'ells inèdits— extrets de dietaris, llibres de memòries, actes notariais i llibres de successos, podem veure reflectida la imatge que ens donen els propis autors del seu temps. Des de les òptiques de capellans, de notaris, d'escrivans i de beneficiats, l'editor del conjunt ens convida a endinsar-nos en el relat de pluges, processons, mortaldats, lluites, viatges, festes assassinats i d'altres esdeveniments socials. Esdeveniments que ens permeten d'observar i de conèixer l'imaginari col·lectiu de tot un món. Però, tal volta, el més important és que el llibre ens permet d'acostar-nos-hi amb la nostra llengua, moltes vegades ben pròxima a models de prosa tradicional dels registres cultes. Amb tot açò, la lectura d'aquestes *memòries privades* de segur ens acosta un poc més al coneixement del nostre passat.

Marc Gandia i Silvestre

Una salvació per l'escriptura

Pere Gimferrer és, per a mi, i de tant en tant, cada vegada més, comprove que també per a molts altres dels qui pensàvem emprar noves terres poètiques a principis del decenni dels setanta, un autor entranyable, i ho continua sent avui que ja ni tan sols faig l'esforç de defugir adjectius com aquest, que tant horroritzen a alguns. I això que, d'aquella flota efervescent, que encara sura, els valencians només per cortesia dels de Barcelona estàvem al corrent, des de lluny, del tarannà refinadament patètic, del mesurat purgatori de manies que feien del seu habitant i portador, als nostres ulls, una font versemblant, batec humà inclòs, d'aquells seus versos tan diamantins i decadents, sovint d'una puresa que podia arribar fins a uns extrems malaltissos de Verlaine saberut. Rimbaud i Lautréamont ens eren, com a ell, dos dels oracles on, adolescents, apreníem l'afany d'«estar més desperts», i a resignar-nos a dir amb paraules profanes el que en nosaltres estava sempre més enllà: la vertadera vida (o «la vida com a poema»: la revolució permanent). Per a uns pocs, a més a més, la marca d'aquell temps va consistir també en una crisi d'identitat que es faria visible sobretot, almenys en la seua vessant literària, que potser és l'única pertinent ací, en un canvi de llengua: en el fons, una rectificació d'enfocament en la indagació de nosaltres mateixos. Des d'aleshores, ja que ell ens hi va precedir per molt poc, cap predicat que tinga per subjecte el nom de Pere Gimferrer ja no ens pot ser indiferent mai més; si en alguna altra ocasió, abans de la provocació del llibre que ens ocupa, he memorat de passada tot aquell episodi que ara pot semblar tan remot, no he pogut deixar d'esmentar el seu exemple, la seua precedència. Per això d'aquest llibre, *L'agent provocador*, m'han commogut passatges i detalls que probablement no en seran, i em pareix just, els més vistents i celebrats, tot i no ser jo insensible, ni de bon tros, a l'extraordinari virtuosisme (tan treballós, tanmateix) amb què l'autor aconsegueix desplegar els set moviments de tota aquesta simfonia verbal (sovint també visual o tàctil) a partir d'un motiu tan recurrent: la mateixa escriptura poètica com a afaïonament d'un jo que, a mesura que hi apareix, assumeix en l'autoconsciència de l'autor el paper d'agent provocador imprevisible (i aquesta expressió, aplicada així, no deixa de ser una troballa afortunada, i, com a títol, una broma estupenda); la commoció provocada per la irrupció del sexe, del terrible poder trasbalsador i redemptor de la dona, enmig d'una vida que ha renunciat a viure's fora dels llibres, quan aquests ja perdien (però no eren ells els qui havien

21,5 x 13,5 cm.

Pere Gimferrer
L'agent provocador
Edicions 62, Barcelona, 1998
86 pàgs.

canviat) la seua capacitat d'afectar profundament el ser mateix del nostre autor (i aquesta angoixa de la lectura no essencial, de la lectura «artista», és, conscientment o no, una altra espècie de malaltia professional crònica bastant difosa a partir de certa edat...). No sé si volgudament o no, aquest llibre exigeix del lector l'assentiment previ que atorguen certes complicitats sense les quals no serà més que un bell poema hermètic. En la seua literalitat, és cert, està escrit per a un sol lector, amb nom i cognoms: Maria Rosa Caminals, la seua dona; una altra epifania de l'agent provocador. Però la lectura d'una introspecció tan despullada, tan autopenetrant, on el temps recobrat per a la vertadera vida, és a dir, transformat en literatura («la vertadera vida és la literatura», raona Proust en *El temps recobrat*), és tan fàcilment reconeixedor per determinats lectors com a disfressa de la pròpia memòria, de manera que s'hi pot reconèixer ni que siga per aproximació, ha d'actuar inevitablement (i potser és aquesta la vocació secreta del llibre) com a agent provocador d'una autoanàlisi paral·lela en qui,

tanmateix, assisteix a aquest drama de la sequedat sense haver estat invitat a l'espectacle. Al final, doncs, aquesta pot ser la pregunta: m'ha mogut, a mi, algun fonament profund? Siga quina siga la resposta, el llibre no se'n vol ressentir, puix que no està fet per a això. De la mateixa manera que aquesta «recensió» no pretén ser-ho, ni tampoc una explicació, ni una paràfrasi, ni unes instruccions d'ús, ni una reacció en cadena. Si en calia alguna, d'explicació, l'autor mateix, meticulós sense misericòrdia, precis fins a l'extenuació, s'avança a obviar qualsevol prolix foraviament amb la seua tan concisa (veritable «capsa negra» on resta enregistrada amb minuciositat insofrible tota la cronometria de la seua escriptura: l'inici, les interrupcions, les repeses) amb què encapçala per a nosaltres, lectors tercers, aquesta confessió impenitent, aventurada i temerària amb la seua estimada, o, segons la definició que ell mateix ens en dóna, «a més d'altres coses, un text de caire autobiogràfic que relata només fets estrictament verídics; però no és pas —ens adverteix també— el llibre de memòries que potser escriuré algun dia, perquè té una intenció totalment diferent». Aquests mots daten del març del 98, exactament dinou anys després de la concepció del pla general de l'obra i de la redacció dels tres primers capítols (març del 79). La interrupció, fins a la represa del 96 i l'acabament del 98, s'escaigué «per raons externes». Entre aquesta insondable *extermitat* que no mereix més comentaris i aquella «intenció totalment diferent» que raonablement esperaríem descobrir en entrar en la matèria del llibre pròpiament dita, fa un goig saludable (què voleu?) l'objectivitat un punt impertinent, la divertida distància d'aquesta corelliana autoobservació, tan concisa i oportuna com reveladora: «L'evolució de l'estil assenyalava la inflexió entre les dues etapes de l'escriptura del text». Perquè, això i no altra cosa és el que importa: l'evolució de l'estil. I la coherència del text, també. És una sort que la visió de les coses pròpia de l'autor no haja variat gaire del 1979 ençà! I en tot cas, sí que pareix haver estat per a ell una escriptura alliberadora. Els darrers compassos de l'obra encomanen una exultació que pareix anunciar fins i tot una nova inflexió en la trajectòria de Gimferrer. Amb aquest exercici ha assumit i conquistat alhora la condició necessària per a la gràcia de la possessió de la paraula poètica: la convicció de «poder dir-ho tot», fora del temps dels farsistes en què la majoria romandrà miserablement, irremeiablement immersa.

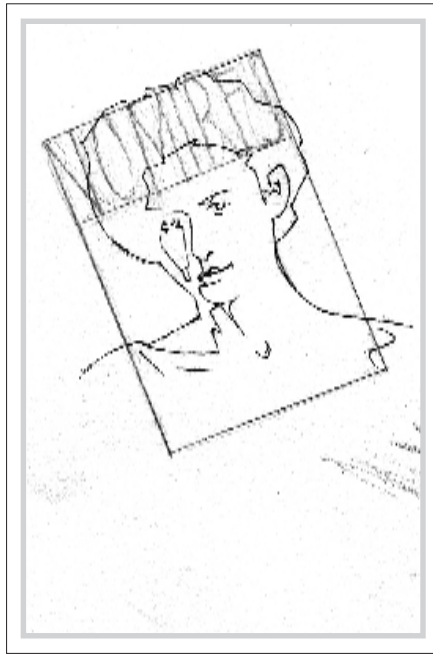
O Sam Spade que no arriba

Hi ha llibres que no es recomanen. Hi ha llibres que no es troben als grans magatzems. Hi ha llibres que no estaran mai al *ranking* dels més venuts al costat del Monzó, el Torrent o la Isabel-Clara Simó. Hi ha llibres dels quals no es parla als amics a l'hora del cafè.

Sembla, doncs, que si jo recomane ara un d'aquests llibres hauré de fer-ho amb molta cura per tractar que ningú no diga: "Ah, és això!" i passe a una altra cosa abans que tinga temps de dir dues paraules més. Perquè, per posar-ho més difícil, aquest és un llibre sobre els Drets Humans. I amb això dels Drets Humans passa la mateixa cosa que amb la filologia valenciana: que tothom en sap sense haver llegit res de res. I a més sembla que és un tema només vàlid perquè es posen medalles totes aquelles patums a les quals els drets humans els importa ben poca cosa.

Així que, per posar un reclam que faça interessant la meua recomanació, hauré de començar per dir que es tracta d'un llibre sobre els Estats Units de Nord-amèrica, que sempre és un tema que té el seu morbo. I afegiré que hi són tots els ingredients de les bones pel·lícules de sèrie negra: retardats mentals condemnats a mort, advocats incompetents, apallissats per una patrulla de policia (negres, gairebé tots negres), nanos empresonats als sis anys, fiscals cíncics, morts a la comissaria (també negres), presons insuportables, el governador que signa penes de mort per tal de fer carrera... Però és possible que hom pense que ja coneixem la fi d'aquesta història i prou que sabem que no arribarà cap Humphrey Bogart (ni tampoc la Lauren Bacall per molt que xiulem com a descosits). Així doncs, potser algú crega que no li cal aquest llibre.

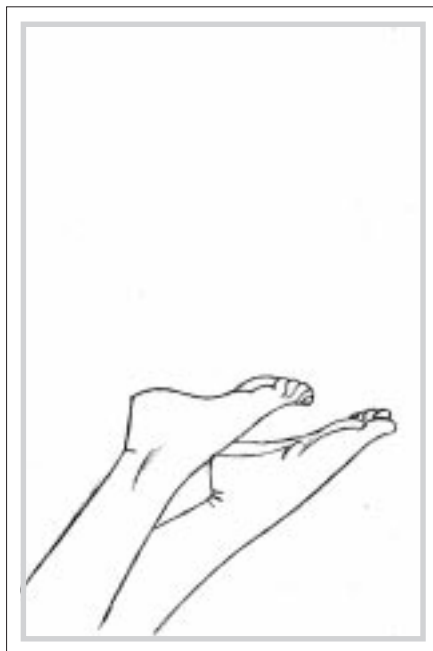
I tanmateix, aquest és un llibre imprescindible per a comprendre el nou caire que està prenent la qüestió dels Drets Humans al món actual. Un assumpte que es globalitza a mesura que ho fa el poder, el qual, a banda de situacions relativament excepcionals i cridaneres, ja no respon als esquemes tradicionals, masegats i remasegats per la premsa diària, sinó que es fragmenta mitjançant una pluralitat de poders sense rostre que travessen fronteres i que mostren tots els matisos que van del negre al més negre encara. (Quina

ximpleria allò del *Gran Germà*, estimat Orwell!). I ara que el govern nordamericà demana perdó (aproximadament) pel cop d'Estat a Xile al 73 hom comença a ensumar que malament van les coses si quan parlem de Drets Humans totsensem només en vulneracions dramàtiques i oblidem la degradació permanent d'aquests drets al nostre costat, ací mateix, per exemple, al cor d'allò que una vegada es va anomenar «el Món Lliure». (Per cert, és que tot això té a veure amb el fet que els «Estats Units siga el país industrialitzat on la pobresa està més *normalitzada*» segons l'informe PNUD 1998?).

Per cert, el llibre és diu *Estados Unidos de América. Derechos para todo* i és d'Amnistia Internacional.

David Montero

Revista de revistes:

¶ *Debat Nacionalista*

Editada per la Fundació Centre Documentació Política, i dirigida per M. Sellarés, aquesta revista, de trajectòria consolidada, aporta materials d'estudi i considerable documentació. Dedicava l'editorial i diversos articles a la nova Llei de Política Lingüística aprovada pel Parlament de Catalunya. La secció «Cròniques Nacionalistes» ofereix informacions i anàlisis de molts esdeveniments i trobades, com ara la commemoració dels 20 anys del Congrés de Cultura Catalana, la presentació del BNV, la III trobada nacionalista, la jornada de la Fundació Rellu sobre «El País Valencià avui» o l'homenatge a mossèn Dalmau. El tema central es dedica a Galícia, amb articles molt informatius d'autors gallecs com X. M. Beiras, P. Bergantiños, etc. El ventall de temes tractats és ampli: des de la història (la Galícia republicana i la guerra civil) a la llengua, del PP al BNG, de la relació Catalunya-Galícia o la vinculació Galícia-Portugal, dels moviments socials gallecs a la problemàtica dels gallecs a Catalunya. El dossier va precedit per una entrevista amb A. Eiré, director del setmanari *A Nosa Terra*. Completen el sumari una densa secció de ressenyes de llibres i una altra d'informacions sobre revistes. (Núm. 32, estiu 1998, 800 pta., 40 FF, Gran Via de les Corts Catalanes 570, 08011 Barcelona, tel. 93 454 97 02, fax 93 454 97 03).

¶ Afers

El tema central és «1898: una visió crítica» (i ja calia!), amb aportacions del coordinador J. M. Solé i Sabaté sobre el centenari del 98, de J. Sort sobre la construcció del nacionalisme espanyol, de J. Casassas sobre intel·lectuals a Catalunya a la fi del segle XIX, de R. Reig sobre la invenció de València, de S. Serra sobre les Illes entorn del 98, de M. Izard sobre «negres, escombrats i "voluntaris"», i d'A. Roca i G. Lusa sobre ciència i tècnica cap al 1900, entre altres. A més del dens i ampli apartat de recensions, ressenyes i notes, entre les quals una d'homenatge a J. M. López Piñero amb motiu de la seua jubilació, aquest número inclou treballs originals de Ch. E. Ehrlich sobre Puig i Cadafalch en la darrera etapa de la seua trajectòria i de W. Eamon sobre el «Nou Asclepi» de L. Fioravanti i les modes mèdiques al Renaixement. (Núm. 31, 1998, 3000 pta., Afers, Ausiàs Marc 68, 1ª, 46470 Catarroja, tel. 96 126 86 54, fax 96 127 25 82).

A
Vicent
Ventura, Valencià

175%

A
Vicent
Ventura, Valencià

A propòsit d'“Història de la Safor”, de Jesús E. Alonso

Hi ha diverses formes, totes ben respectables i adients, de traslladar a un possible lector els resultats d'una lectura. Quan s'organitza una presentació, per exemple, hom crida diverses persones per tal que oferescen distintes perspectives, des de la més personal fins la més acadèmica. Jo optaré per aquesta darrera, tot i que em seria més senzill abocar-me a la primera, on estaria més còmode parlant dels lligams que m'uneixen amb l'autor i amb el tema del llibre. Tot i això, aquest aspecte no estarà del tot absent. D'altra banda, qualsevol autor escriu per a ser llegit, però tan necessari com això és el fet de poder copsar-ho: arribar a conèixer com els altres han fet aquesta lectura. En aquest sentit, les meues paraules tenen aquesta dualitat: interpel·len l'autor des de una lectura particular i conviden a tots a llegir el llibre. I vull fer-ho des del que m'ha suggerit, sense resumir el text, sinó reflexionant amb l'autor i des de la seua obra sobre aspectes més genèrics.

A més, el que em demanen m'és ben senzill. Compartesc dues coses amb l'autor: la condició d'historiador professional i la preocupació per la importància ciutadana de la disciplina. Per tant, entenc sense dificultat per què Jesús E. Alonso s'ha plantejat i ha dut a terme aquesta tasca. Jo resumiria aquesta comprensió en la cita d'Onofre Almudéver que es reproduïx a la pàgina 105: «si no fósseu ingrats a la llet que heveu mamat i a la pàtria on sou nats... oberts los ulls de la consideració, veuríeu com se us van perdent les perles e margarites que ab contínues vigílies los vostres passats adquiriren». No seguiré, però, per aquesta via del compromís de l'historiador com a ciutadà.

Com definir, doncs, la tasca que aquest llibre suposa? Potser el millor substantiu és coratge: el llibre és una prova de coratge, una mostra de fermesa davant les dificultats previsibles, de resolució per eixir de l'època contemporània, la que ell més domina, cosa que d'alguna manera es percep al llibre; al capdavant, una mostra de valor per construir un relat sense academicismes, per trobar un llenguatge clar que pugui arribar a tots. Tot això, encara que no ho sembla, no és gens comú, no sovinteja

Jesús E. Alonso
Història de la Safor
La Xara, Simat de la Valldigna, 1998,
274 pàgs.

tant com caldria esperar. Ans al contrari, diríem, dues de les coses que han definit la història de les diverses ciències han estat la fragmentació disciplinària i l'encriptació del discurs, la seua codificació sovint extrema fins arribar a un llenguatge tancat.

Aquella figura clàssica del *polihistor*, per dir-ho d'alguna manera, la del pensador que feia una filosofia o una ciència global, es va acabar al segle XVIII, bé fóra amb Adam Smith o bé, un poc abans encara, amb Isaac Newton. Des d'aleshores ençà, el més característic ha estat la contínua creació de noves disciplines, les quals alhora han anat fragmentant-se progressivament. Això, però, es va creuar amb una altra novetat: la difusió que permetia la impremta. Les institucions del saber anteriors, universitats i monestirs —monestirs com el de Sant Jeroni de Cotalba o el de Santa Maria de la Valldigna, que tenen un protagonisme central al llibre, o, si voleu una imatge més gràfica, com aquell que descriu Umberto Eco a *El nom de la rosa*—, s'havien fundat no per descobrir

coses noves sinó per transmetre una herència i fins i tot per mantenir-la enclosurada. Posseir una idea o una dada significava mantenir-les en secret, evitar que altres les conegueren. A tot això, a més, ajudava la utilització d'una llengua culta, fora de l'abast de la majoria. La Universitat de Gandia, com assenyala l'autor, va ser creada l'any 1547 i es dedicava precisament a ensenyar lògica, dialèctica, filosofia, teologia escolàstica i positiva i llengües. És a dir, un reducte d'escolasticisme i d'aristotelisme, allò que després tant criticaria Gregori Mayans i els *novatores* il·lustrats, i que ell mateix combatria amb les acadèmies.

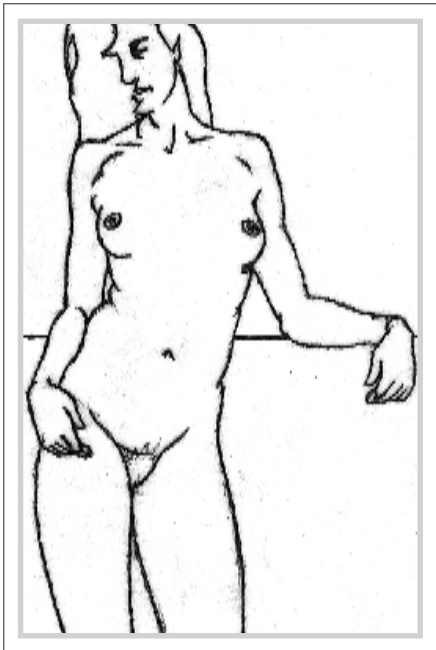
Com s'ha repetit sovint, però, la impremta va canviar les coses, sobretot va modificar el significat de l'expressió posseir una idea. Ara, el fet de publicar posava una marca personal en el descobriment de qualsevol cosa nova. No debades podríem dir que Newton va ser el primer a protagonitzar allò que avui denominaríem una baralla per la propietat intel·lectual, una lluita ferotge que el va oposar a un altre gran pensador de l'època, Leibniz, tot perquè se li reconeguera la paternitat del que ara anomenem càlcul infinitesimal. Amb aquest canvi, del que es tractava era de ser el primer i de difondre el descobriment i això va afavorir l'especialització i un altre tipus de preservació del coneixement de nou a través del llenguatge: si no a través d'una llengua culta, a través de la seua formalització.

La disciplina històrica també va viure aquesta evolució. Potser el primer que va posar de relleu la seua particularitat respecte d'altres disciplines va ser Giambattista Vico, un il·lustrat italià, al seu conegut text *Principis d'una ciència nova sobre la natura de les nacions*. Però, a més, i ben aviat, la història va veure l'aparició de noves especialitats properes, com ara la sociologia i també, amb el pas del temps, la seua pròpia fragmentació: prehistòria, antiga, etcètera. No és estrany, doncs, que aquesta evolució haja portat que cadascú intente trobar un lloc propi dins l'especialitat que conrea, siga un tema, un problema o un personatge. Allí és on ens trobem segurs, on creiem ingènuament dominar tots els recursos i totes les informacions. Eixir d'aquesta

parcel·la és, al contrari, perillós, perquè xafem terrenys esvarosos, apropiats, per altres que ens poden posar en evidència.

Heus ací el coratge: exposar-se públicament, atrevir-se a eixir de la comoditat del tema o de l'època i arriscar-s'hi. No vull ni pensar la feina que li haurà suposat a l'autor: un grapat de lectures sobre temes diversos i èpoques allunyades que altres coneixen millor. Ni que només fóra per això, pel servei que ens ha fet a tots, i en particular als que viuen a la Safor, ja hauríem d'estar agraïts. Això darrer, però, això de «a tots en general i en particular als saforencs», em porta a un altre aspecte, a un dels múltiples suggeriments que el llibre incorpora. En aquest sentit, m'agradaria portar a reflexió les paraules d'un antropòleg nordamericà, Clifford Geertz, que indicava que hi ha dues maneres d'estudiar

un lloc o una tribu o una comunitat: es pot fer una anàlisi *en* o una anàlisi *de*. És a dir, puc plantejar-me un problema històric i centrar-lo *en* la Safor o bé puc simplement fer la història *de* la Safor. S'entén, venia a dir aquest autor, que aquesta segona opció només interessarà als que viuen a la comarca, mentre que la primera opció interessarà a tothom. I tenia raó: és el fet de tractar qüestions generals el que ens apropa a altres historiadors que estudien en altres zones o en altres comunitats, i només des d'aquesta perspectiva allò particular no esdevé localisme, crònica anecdòtica. Doncs bé, una de les virtuts del llibre rau precisament ací: en l'èxit a compaginar una història *de* la Safor sense defugir mai la necessitat de fer història *i*, en aquest cas, de fer-la *en* la Safor. I això,

i convé remarcar-ho, és difícil i no sempre l'historiador aconsegueix reeixir-hi.

En aquest cas, doncs, la pràctica que se'ns proposa no és altra que plantejar-se tot un grapat de qüestions disciplinàries, historiogràfiques sobretot però no només, reduint l'escala d'observació. Una tasca que, per posar una metàfora coneguda, podríem comparar amb la del cartògraf. A nosaltres, als historiadors, com deia Borges, ens agradaria disposar d'una representació exacta de la realitat, voldríem fer una escala 1:1, però això és impossible. Aleshores, fem com el cartògraf. D'una banda, tenim un referent previ (el territori, el passat) que és l'horitzó de treball. D'una altra, fem una escala que el representa (un mapa, una comunitat, un grup), seleccionant també així un determinat nivell d'informació. Això suposa que no oferim formes parcials d'explicar els problemes que ens plantejem, sinó explicacions totals de la dimensió parcial considerada (la Safor). El lector és qui haurà de jutjar si això s'ha aconseguit i si, tot i tractar una zona molt concreta, les seues conclusions interessin tothom. Perquè, en realitat, la validesa explicativa d'una determinada escala es resol amb la pràctica. Jo pense que sí, que la pràctica històrica que ens proposa és pertinent, tot i que no exclusiva, atès que hi ha altres escales possibles, altres plànols d'explicació.

D'altra banda, entre aquests problemes historiogràfics que aborda s'inclouen també els que podríem anomenar nacionals, aquells que formen la mitologia nacionalista. Així, al capítol sisé, just després d'oferir la versió romàntica de la batalla d'Almansa, l'autor no només adopta un punt de vista racionalista, a l'estil fusterià, sinó que acaba abraçant un altre sentit: «sembla, tanmateix, que els contemporanis visqueren el conflicte d'una altra manera». Aquestes paraules permeten veure perfectament el tipus d'anàlisi, una anàlisi que al meu parer privilegia un problema, el més general, per damunt de tots els altres: una història com aquesta és un viatge a diferents espais i diverses cultures, cultures que pertanyen a diversos grups socials dins un mateix espai i una mateixa cultura. Crec que això és el que l'autor vol dir implícitament quan, a la introducció, ens parla de la dualitat de la seua tasca: «un temps llarg, un espai reduït i concret».

Aquest viatge, aquesta mirada, ens trasllada a una altra de les qüestions centrals que el text palesa. Faig referència a aquella que els antropòlegs ens han posat damunt la taula: estar allí. Nosaltrem

no podem estar allí, el nostre viatge al passat no és físic, i com no hi estem hem de fer servir altres recursos: com ara l'empatia. Però no en el sentit empirista clàssic, el de Hume posem per cas, sinó més aviat en el de Vico i la seua fantasia o imaginació: situar-nos en la perspectiva des de la qual els nostres avantpassats comprenien el seu món; imaginar les situacions amb les quals es trobaven, fent servir totes les dades i tots els fets que podem reunir, atenent-nos al context. En definitiva, explicar les seues respostes no com a formes diferents de contestar les mateixes preguntes de sempre, sinó com a maneres distintes de respondre preguntes també diverses. És a dir, veure com ells entenien el món, com altres els descrivien (les classes dominants, els professionals, els il·lustrats, els preveres, etc.), i de tot això extreure

el nostre punt de vista sobre aquesta alteritat: com vivien, menjaven, lluitaven, feien festes, etcètera.

A més, la virtut del llibre no consisteix només a oferir una perspectiva adequada en aquest sentit, sinó a fer-la assequible, a construir un relat accessible. Habitualment, s'espera que un bon historiador siga aquell que va als arxius, se'n torna amb la informació que hi ha trobat sobre el passat i la posa a disposició de la comunitat professional d'una manera pràctica, sense cap altra preocupació. Crec que, en el cas que ens ocupa, hi ha una preocupació afegida, igualment necessària: la preocupació sobre la manera com està construït aquest text històric. Cosa que té a veure no només amb la cura del llenguatge, sinó amb adoptar el punt de vista més adient, tal

i com he assenyalat abans, amb perme- tre una determinada lectura, com el mateix autor reconeix a la introducció. En definitiva, i per utilitzar novament ide- es de l'antropòleg Clifford Geertz, siga el que siga el que pretén fer la història, en aquest cas la història de la Safor (ex- plicar, comprendre, interpretar, transfor- mar, entretenir, etc.), la seua base rau en bona mesura en una qüestió que no és accidental: en la capacitat de persuadir els lectors que allò que estan llegint és una reflexió autèntica escrita per un pro- fessional familiaritzat, gràcies als re- cursos de la disciplina, amb la forma en què una societat funciona en un deter- minat espai, en un determinat temps i dins d'uns determinats grups socials.

És clar que, quan un text suggereix tan- tes coses, també presenta alguns proble- mes. En aquest cas, però, caldria parlar més aviat de queixes, és a dir, d'allò que a un lector com el que ara escriu li hauria agra- dat llegir. Des d'aquesta perspectiva, doncs, potser el llibre manca d'una autoreflexió més explícita. Qualsevol text participa d'un cert caire de ficcionalitat, de cosa constru- ïda, vull dir. Crec que l'autor és injust amb ell mateix quan a la introducció redueix pràcticament la seua tasca a un treball «di-

gestiu» d'un munt de treballs que ja estan fets. És molt més que això, encara que no ens ho haja dit explícitament. Tantes i tan- tes preguntes, tants i tants problemes, tan- tes respostes i solucions com s'han hagut de donar, mereixerien una major autore- ferencialitat: necessitaríem conèixer millor com s'han fet les unes i com s'ha arribat a les altres. Sobretot si pensem que l'objec- te d'anàlisi és la història de la Safor, amb tots els pressupòsits que això implica, sem- blants d'altra banda als de fer una història del País Valencià, d'Espanya, d'Europa, etcètera. Malauradament, tot això hi resta implícit i és el lector qui ho ha d'endevi- nar. Potser l'autor ha pensat que això no- més interessaria els membres professionals de la disciplina i ha optat per alleugerir el text. Però crec que això interessa a tots, i l'exemple més evident és al primer capítol, el del territori, que s'inicia amb una reflexió sobre l'espai. «Les personalitats col·lec- tives —ens diu l'autor— i les identifica- cions territorials experimenten molts can- vis. Fins i tot, en bona mesura, són una cre- ació intencionada i buscada». Com tot se- guit s'afegeix, la Safor és un producte car- regat d'història, i és aquesta càrrega la que s'ha cercat. Tot i que, com deia, encara demanaríem més. Demanaríem, posem per

cas, un recorregut pel nom, una reflexió sobre com el mot «Safor» designa un de- terminat espai físic o una determinada comunitat social. Demanaríem, al capda- vall, conèixer la perspectiva que s'ha triat per mirar el passat, quin és l'ordre escollit, quines coses existeixen dins d'aquesta his- tòria de la Safor i quines, per contra, n'han quedat fora.

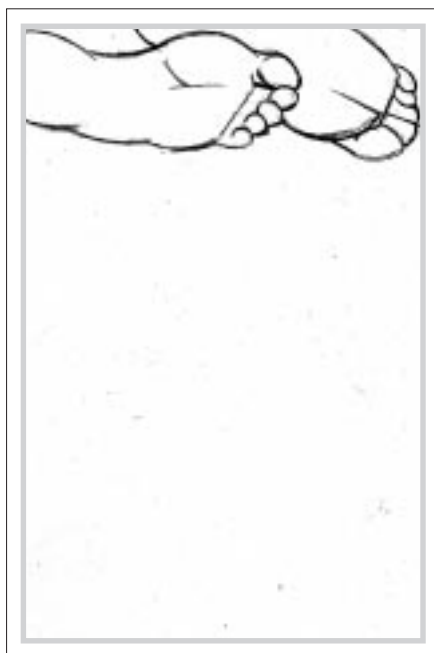
Jesús Millan, que ha fet el pròleg, ha definit de manera ajustada què és el lli- bre. «Aquest llibre planteja un diàleg ne- cessari entre els historiadors i un públic interessat en la pròpia cultura fugint d'estadístiques fredes. Ens posa al dia dels darrers avanços en el coneixement històric d'una de les comarques valenci- anes més vives culturalment i contribu- eix a confegir una Història del País Va- lencià més equilibrada i menys centrada en els nuclis provincials. (...) Un llibre —conclou— de lectura especialment re- comanable per a professors i alumnes que invita a llegir, a construir i a viure la història». Jo afegiria: un llibre recoma- nable per a tots els que viuen a la Safor i fins i tot per a tots aquells que estiguen interessats en la història.

Anacleto Pons

Brollen lamentacions sordes; adéus afectats omplen l'atmosfera literària catalana. S'obre el nou any amb l'últim acomiadament al poeta. Joan Brossa ha mort. La casualitat, o és millor dir el des- tít?, descriu lentament les línies del buit. I el poeta queia, vençut per l'abisme. És l'hora de fer recompte i molts, propers o no al poeta, omplen fulls en blanc amb records comuns de tertúlies compartides cada setmana al mateix restaurant de Barcelona o de versos descoberts a l'om- bra d'una única i imposada tradició, que persisteixen i creixen (vet aquí el mèrit), malgrat la mort.

Pòstumament, es publicaran encara al- guns poemes inèdits; a Edicions 62 apa- reixerà *Sumari astral*, que estava en pre- paració quan la notícia ens va sorprendre. A Barcanova, hi trobarem una antologia de composicions compilades pel mateix poeta, amb el títol de *Memòria encesa*. Així, escoltarem novament la veu silen- ciada, mentre observem les planes entre- obertes de la seua escultura, que modes-

E1 poeta total

tament presideix, a Barcelona, una de les cruïlles de la Gran Via. A la mateixa ciu- tat que l'ha vist néixer i morir, tindrem present el seu record si ens apropem a l'Espai Escènic Joan Brossa, o recordem alguna de les seues accions amb el MACBA com a escenari.

El poeta visual, el poeta escènic, el po- eta escultor, el poeta del cinema, el po- eta transformista, el poeta de totes les coses i moments... L'Artista amb A (ma- júscula) ha deixat tot un llegat per con- templar, atentament. La seua obra «poliè- drica», com l'ha qualificada recentment el seu amic Carles Hac Mor, és un exemple únic de globalitat que reposa ja a les por- tes del nou mil·lenni. I sols a nosaltres ens queda descobrir-lo o redescobrir-lo, mentre la importància d'un llegat tan vast i canviant s'introdueix en el panorama cultural i literari que es basteix amb l'aju- da del temps que passa inexorablement sobre homes i dones.

Isabel Clara Moll i Soldevila

*Aquestes pàgines
de novetats bibliogràfiques són patrocinades
pel Servei de Normalització Lingüística de la Universitat de València:*

EDITORIAL AFERS

- Colomines, Agustí; Olmos, Vicent. S. (eds.): *Les raons del passat. Tendències historiogràfiques actuals*, col. «Recerca i pensament», 8, 360 pàgs., 3.000 PTA.
- Cucó, Alfons: *Valencianisme polític, 1874-1939* (2ª edició corregida i augmentada), col. «Recerca i pensament», 10, 320 pàgs., 3.000 PTA.
- Garcés, J.; Ródenas, F.; Sánchez, S.; Verdguer, I.: *Política, exclusió i pobresa a Rússia*, col. «Els llibres del contemporani», 7, 136 pàgs., 1.500 PTA.
- Gellner, Ernest: *Nacionalisme*, trad. de Gustau Muñoz, col. «El món de les nacions», 3 (coedició amb la Universitat de València), 122 pàgs., 1.500 PTA.
- Gómez Roda, José Alberto: *Política i poder local. Catarroja: un municipi valencià durant el primer franquisme*, col. «Recerca i pensament», 9, 224 pàgs., 3.000 PTA.

EDICIONS BROMERA

- Albalat, Antoni: *Quines bèsties!*, il·lustracions de Gerard Miquel, col. «El Micalet Galàctic», 62, 64 pàgs., 700 pta.
- Alberola, Carles; García, Roberto: *Joan, el Cendrós*, il·lustracions d'Enric Solbes, col. «Micalet Teatre», 13, 144 pàgs., 850 PTA.
- Cortés, Jesús: *La mansió del terror*, il·lustracions de Paco Hernández, col. «El Micalet Galàctic», 61, 160 pàgs., 850 PTA.
- Ferrà, Miquel: *Les llegendes del Che*, fotografies d'Alberto Korda, col. «L'Eclèctica», 60, 152 pàgs., 1.800 PTA.
- Grimaltos, Tobies: *El joc de pensar (converses amb Marta)*, col. «Espurna», 40, 192 pàgs., 950 PTA.
- Llobet, Glòria: *Pensaré en tu*, col. «Espurna», 39, 144 pàgs., 950 PTA.
- Mira, Joan Francesc: *Viatge al final del fred*, introducció i propostes de Carles Mulet, col. «Els Nostres Autors», 40, 248 pàgs., 1.200 PTA.
- Mollà, Toni (ed.): *La política lingüística a la societat de la informació*, col. «Graella», 12, 368 pàgs., 2.500 PTA.
- Vila, Vicent: *Pinotxo*, il·lustracions de Gerard Miquel, col. «Micalet Teatre», 14, 96 pàgs., 750 PTA.

EDICIONS DEL BULLET

- Palacín, Adelina; Verdguer, Assumpta; Bayés, Pilarín: *El polp gegant*, col. «Les aventures de Pau i Laia», 13, 32 pàgs., 495 PTA.
- Palacín, Adelina; Verdguer, Assumpta; Bayés, Pilarín: *Els capgrossos es queden sense aigua*, col. «Les aventures de Pau i Laia», 15, 32 pàgs., 495 PTA.
- Palacín, Adelina; Verdguer, Assumpta; Bayés, Pilarín: *Ens deixen una mona a casa*, col. «Les aventures de Pau i Laia», 14, 32 pàgs., 495 PTA.

C.E.I.C. ALFONS EL VELL

- AA.DD.: *L'Europa Renaixentista. Simposi sobre els Borja*, 336 pàgs., 2.000 PTA.
- Alonso, Jesús: *Història de la Safor* (coedició amb La Xara), 274 pàgs., 2.700 PTA.

EDITORIAL DENES

- Cabrera, Quintín: *Canciones*, col. «Poesia. Edicions de la Guerra», 36, 112 pàgs., 1.295 PTA.
- Giner Marco, Josep: *Obra filològica (1931-1991)*, col. «Coedicions/Estudis», 8, 688 pàgs., 4.875 PTA.
- Ventura, Wenceslau: *Fatum*, col. «Poesia. Edicions de la Guerra», 35, 64 pàgs., 1.100 PTA.

INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA

- Gimeno Betí, Lluís: *De lexicografia valenciana. Estudi del Vocabulari del Maestrat de Joaquim Garcia Girona*, Biblioteca Sanchis Guarner, 44, 316 pàgs., 2.500 PTA.
- Rosselló, Ramon X.: *Anàlisi de l'obra teatral. (Teoria i pràctica)*, Biblioteca Sanchis Guarner, 48, 240 pàgs.
- Rubio Vela, Agustí: *Epistolari de la València medieval (II)*, Biblioteca Sanchis Guarner, 43, 458 pàgs., 2.500 PTA.
- Simbor, Vicent: *Llorenç Villalonga a la recerca de la novel·la inefable*, Biblioteca Sanchis Guarner, 46, 316 pàgs., 2.200 PTA.

NAU LLIBRES

- Iyanga Pendi, Augusto: *La educación contemporánea. Teorías e instituciones* (2ª edició corregida i augmentada), col. «Universidad», s.n., 471 pàgs., 3.795 PTA.
- Riera Romaní, Jordi: *Concepto, formación y profesionalización de: el educador social, el trabajador social y el pedagogo social. Un enfoque interdisciplinar e interprofesional*, col. «Educación Social», 7, 227 pàgs., 2.500 PTA.
- Serra Estellés, Xavier: *Història (en primera persona) de la Comunitat Valenciana* (3ª edició), 284 pàgs., 1.500 PTA.

EDITORIAL SAÓ

- Baldoví i Pujades, Vicent Gustau: *Antroponímia de la Ribera. Els malnoms d'Algemesí*, col. «Algadins», 7, 185 pàgs., 1.800 PTA.
- Pérez Silvestre, Óscar: *Una veu en el camp valencià. Aproximació a la història de la JARC (1957-1981)*, col. «Paraules i Vides», 6, 216 pàgs., 2.000 PTA.

TÀNDEM EDICIONS

- Major, Carmela: *El bebe més gran del món*, il·lustracions de l'autora, col. «Naixements», 1, 48 pàgs., 2.500 PTA.
- Muñoz, Gustau: *Intervencions. Entre cultura i política*, col. «Arguments», 6, 276 pàgs., 1.950 PTA.

Sorribes, Josep: *La ciutat desitjada. València entre el passat i el futur*, col. «Arguments», 7, 216 pàgs., 1.800 PTA.

EDICIONS TRES I QUATRE

- Alberola, Carles: *Per què moren els pares?*, col. «Teatre 3i4», 43, 92 pàgs., 1.100 PTA.
- Batlloori, Miquel: *Història, classicisme i filosofia al segle XVIII: Gustà, Pou i els Masdeu*, Obra Completa, XI, col. «Biblioteca d'Estudis i Investigacions», 28, 465 pàgs., 6.000 PTA.
- Candel, Miquel: *Com una bassa d'odi*, Premi Antoni Bru 1997, col. «Narratives 3i4», 61, 242 pàgs., 1.750 PTA.
- Chiara Zocchi: *Olga*, col. «El Grill», 53, 160 pàgs., 1.400 PTA.
- Fuster, Joan: *Correspondència II*, a cura de Santi Cortés, 430 pàgs., 4.900 PTA.
- Garcia-Oliver, Ferran: *Cistercencs del País Valencià: el monestir de Valldigna, 1289-1530*, col. «Biblioteca d'Estudis i Investigacions», 39, 340 pàgs., 5.500 PTA.
- Gregori i Albiol, Josep: *Una vida tard*, Premi Festa d'Elx 1997, col. «Poesia 3i4», 95, 72 pàgs., 1.100 PTA.
- Hac Mor, Carles: *Despintura del jo*, Premi Octubre d'assaig 1998, col. «La Unitat», 172, 192 pàgs., 1.700 PTA.
- Llobregat, Enric; Yvars, Josep Francesc: *Història de l'art al País Valencià, III*, col. «Biblioteca d'Estudis i Investigacions», 12, 444 pàgs., 4.900 PTA.
- Mira, Joan Francesc: *Quatre qüestions d'amor*, col. «Narratives 3i4», 62, 152 pàgs., 1.500 PTA.
- Porcar, Josep: *La culpa*, Premi Octubre de poesia 1998, col. «Poesia 3i4», 96, 96 pàgs., 1.250 PTA.
- Pujol i Coll, Josep: *Els tatuatges*, Premi Octubre de narrativa 1998, col. «Narratives 3i4», 63, 200 pàgs., 1.750 PTA.
- Rella, Franco: *Confins*, col. «L'Hora del Present», 6, 304 pàgs., 2.900 PTA.
- Requejo, Ferran: *Federalisme, per a què?*, col. «L'Hora del Present», 7, 142 pàgs., 1.950 PTA.
- Riquer, Martí de; Badia, Lola (eds.): *Les poesies de Jordi de Sant Jordi*, col. «Biblioteca d'Estudis i Investigacions», 7, 368 pàgs., 2.950 PTA.
- Sagarra, Josep M. de: *El poema de Montserrat II*, Obra Completa, V, 328 pàgs., 4.900 PTA.
- Stevenson, Robert Louis: *La platja de Falesà*, col. «El Grill», 52, 152 pàgs., 1.400 PTA.

UNIVERSITAT D'ALACANT

AA.DD.: *Història i crítica de la festa d'Elx*, col. «Biblioteca de Filologia Catalana», 6, 400 pàgs., 2.000 PTA.

- Albadalejo Mayordomo, Tomás: *Teoría de los mundos posibles y macroestructura narrativa*, 309 pàgs., 1.700 PTA.
- Carbonell Soto, Lorenzo; Compañ Rosique, Patricia: *Fundamentos de informática*, 244 pàgs., 1.400 PTA.
- Carbonell Soto, Lorenzo (et al.): *Aprendizaje práctico del procesador de textos*, 189 pàgs., 1.400 PTA.
- Carbonell Soto, Lorenzo (et al.): *Hoja de cálculo para economistas*, 160 pàgs., 1.300 PTA.
- Castel de Haro, Mª Jesús; Llorens Largo, Faraón: *Lógica de primer orden*, col. «Joan Fuster. Materials per a la docència en valencià», 5, 203 pàgs., 2.150 PTA.
- Investigaciones geográficas*, 20, 215 pàgs., 1.700 PTA.
- Padilla Blanco, Ascensión: *Colonización vegetal en campos abandonados de la provincia de Alicante*, 382 pàgs., 2.900 PTA.
- Penalva Martínez, M^a del Carmen: *Formación de profesores de educación infantil: didáctica de las matemáticas*, 193 pàgs., 1.900 PTA.
- Revista de historia moderna*, 16, 382 pàgs., 1.500 PTA.
- Rodríguez Ferrándiz, Manuel: *Semiótica del anagrama: la hipótesis anagramática de Ferdinand de Saussure*, 293 pàgs., 2.900 PTA.
- Sevilla Jiménez, Martín: *Política económica*, 396 pàgs., 2.800 PTA.
- Shakespeare, William: *El mercader de Venecia*, 189 pàgs., 1.100 PTA.

PUBLICACIONES DE LA UNIVERSITAT JAUME I

- Alcón, Eva; Codina, Victòria (eds.): *Current Issues in English Language Methodology*, Col «Summa Filologia», 12, 196 pàgs., 2.200 PTA.
- Beltrán Ferrer, Juan Maria; García Antolín, Roberto José; Hernando Domingo, Carlos: *Aplicació didàctica dels jocs a l'educació física*, col. «Educació», 1, 118 pàgs., 3.300 PTA.
- Gómez Colomer, Juan Luis; González Cussac, José Luis (coord.): *La reforma de la justícia penal*, col. «Estudis Jurídics», 2, 600 pàgs., 4.000 PTA.
- Meseguer, Lluís; Villanueva, Luisa (eds.): *Intertextualitat i recepció*, col. «Summa Filologia», 11, 440 pàgs., 3.800 PTA.
- Palmer Silveira, Juan Carlos: *Business English in the University Classroom*, col. «Manuals», 12, 240 pàgs., 2.200 PTA.

PUBLICACIONES DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

- AA.DD.: *Els valors de La Punta. 18 arguments en defensa de l'Horta*, col. «Oberta», 48, 152 pàgs., 1.700 PTA.
- Beuter, Pere Antoni: *Primera part de la Història de València*, ed. a cura de Vicent Josep Escartí, col. «Fonts Històriques Valencianes», 2, 214 pàgs., 3.700 PTA.
- Col·legi Major Rector Pesset (ed.): *Els Joglars: 35 anys. 1962-1997*, catàleg de l'exposició, col. «Cinc Segles», s.n., 32 pàgs., 1.000 PTA.
- Departament de Filologia Francesa i Italiana (ed.): *El arte de la seducción en los siglos XVII y XVIII*, 306 pàgs., 850 PTA.
- Departament de Filologia Francesa i Italiana (ed.): *El arte de la seducción en los siglos XIX y XX*, 294 pàgs., 865 PTA.
- Estudis*, 24 («Juan Reglá 25 Aniversario»), Revista del Departament d'Història Moderna, 504 pàgs. 2.500 PTA.
- Felipe, Adelina; Albarrán, César: *Manual de óptica geométrica*, col. «Educació. Sèrie Materials», 27, 220 pàgs., 2.500 PTA.
- Ferrer Figueras, Lorenzo: *Del paradigma mecanicista de la ciencia al paradigma sistémico* (2ª edició), col. «Oberta», 44, 416 pàgs., 2.980 PTA.
- Ferri, Francesc J.; Albert, Jesús V.; Martín, Gregorio: *Introducció a l'anàlisi i disseny d'algorismes*, col. «Educació. Sèrie Materials», 28, 310 pàgs., 2.981 PTA.
- Gallardo Paúls, Beatriz (ed.): *Temas de lingüística y gramática*, 228 pàgs., 1.900 PTA.
- Gómez Molina, José R.: *Actitudes lingüísticas en una comunidad bilingüe y multilectal. Área Metropolitana de Valencia*, «Cuadernos de Filología, anejo XXVIII», 178 pàgs., 1.600 PTA.
- Gottlieb Fichte, Johan: *Filosofia y estética*, col. «Estètica & Crítica», 10, 226 pàgs., 2.300 PTA.
- Guinot Rodríguez, Enric (coord.): *Les senyories medievals. Una visió sobre les formes del poder feudal*, Revista d'Història Medieval, 8, 326 pàgs., 2.060 PTA.
- Izquierdo, Maria Jesús: *El malestar en la desigualdad*, col. «Feminismos», 48 (coedició amb Càtedra), 408 pàgs., 2.200 PTA.
- Martínez, Manuel; Furlan, Walter D.; Pons, Amparo; Saavedra, Genaro: *Instrumentos ópticos y optométricos. Teoría y prácticas*, col. «Educació. Sèrie Materials», 26, 366 pàgs., 3.250 PTA.
- Martínez Morales, Ignacio; Marhuenda Fluixà, Fernando: *La experiencia edu-*

cativa en los programas de garantía social, 244 pàgs., 1.560 PTA.

Palao Moreno, Guillermo: *La responsabilidad civil por daños al medio ambiente*, col. «Propuestas», J (coedició amb Tirant Lo Blanch), 159 pàgs., 1.158 PTA.

Peretó, Juli; Sendra, Ramon; Pamblanco, Mercè; Bañó, Carme: *Fonaments de bioquímica* (3a. edició), col. «Educació. Sèrie Materials», 15, 332 pàgs., 2.820 PTA.

Ricarte, José M.: *Creatividad y comunicación persuasiva*, col. «Aldea Global», 4 (coedició amb la Universitat Jaume I i la Universitat Autònoma de Barcelona), 234 pàgs., 2.900 PTA.

Romero Zúnica, Rafael; Alcantud Marín, Francisco; Ferrer Manchón, Antonio: *Estudio de accesibilidad a la red*, 80 pàgs., 970 PTA.

Saguntum, 31, revista del Departament de Prehistòria i Arqueologia, 266 pàgs., 4.000 PTA.

Saguntum Extra 1: Los iberos, príncipes de Occidente, revista del Departament de Prehistòria i Arqueologia, 452 pàgs., 5.000 PTA.

Schwartz, Hillel: *La cultura de la copia*, col. «Frónesis», 15 (coedició amb Càtedra), 402 pàgs., 2.600 PTA.

EDICIONS LA XARA

Ciscar Pallarés, Eugenio: *Vida cotidiana en la Valldigna (s. XVI-XVIII)*, col. «Valldigna», 3, 178 pàgs., 2.000 PTA.

Fort i Cogul, Eufemià: *Santes Creus i*

Valldigna. Unes quantes notícies de llurs relacions, col. «Valldigna», 2, 144 pàgs., 1.450 PTA.

Garcia Frasquet, Gabriel: *El teatre al País Valencià: el cas de la Safor (1800-1936)*, col. «Safor», 1, 240 pàgs., 1.950 PTA.

Lluch, Enric: *Contes de les coses que pengen del cel*, Premi Joan Amades 1996, col. «Cavall Bernat», 1, 80 pàgs., 725 PTA.

Mainar, Eladi: *L'alçament militar de juliol de 1936 a València*, col. «País», 1, 184 pàgs., 2.000 PTA.

Maris Folguera, Stella: *Arroz viudo y papas pobres. Blasco Ibáñez y la Nueva Valencia en Argentina*, col. «País», 2, 120 pàgs., 1.300 PTA.

Martínez, José M.: *Guía del Monasterio de Santa María de la Valldigna*, 120 pàgs., 1.500 PTA.

Peris, Víctor: *Marta i el segrest de Cèsar*, col. «El Dau», 1, 174 pàgs., 995 PTA.

Ruiz, Adela: *Descobriments a Ares*, col. «El Dau», 3, 104 pàgs., 1.000 PTA.

Sanchis Martínez, Vicent: *Adéu a Berfull (Fàtima, morisca del quarter de l'Ènova)*, col. «El Dau», 2, 114 pàgs., 1.100 PTA.

CARÀCTERS

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Nom i cognoms:.....

Adreça:..... Població:..... País:.....

Codi Postal:..... Telèfon:..... e-mail:.....

Em subscric a la revista *Caràcters* per cinc números, a partir del número....., raó per la qual:

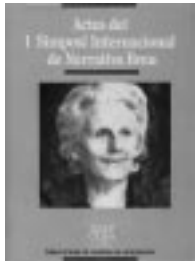
OPCIÓ A: Us tramet un xec per valor de 2.300 PTA. a nom de: Universitat de València. Revista *Caràcters*.

OPCIÓ B: Us adjunte fotocòpia de l'ingrés de 2.300 PTA., a nom de la revista *Caràcters*, en el compte corrent de la Universitat de València (Bancaixa, Urbana Sorolla de València: 2077-0063-51-3101204651).

Data:.....

Signatura

*Dubte
de llibres*

V. Alonso, A. Bernal,
C. Gregori (eds.)
*Actes del I Simposi
Internacional
de Narrativa Breu*
488 pàgs.
19,5 x 14
PAM
Barcelona
1998

Vicent Simbor
*Llorenç Villalonga
a la recerca
de la novel·la inefable*
303 pàgs.
19,5 x 14
IIFV-PAM
València-Barcelona
1998

Josep Vicent Garcia Raffi
*Lluís Ferran de Pol
i Mèxic:
Literatura i periodisme*
487 pàgs.
21 x 15,5
PAM
Barcelona
1998

F. Calafat (ed.)
*El conte
a València*
139 pàgs.
19,5 x 13
La Magrana
Barcelona
1999

M. Baixauli
Espirai
133 pàgs.
20,5 x 13,5
Columna
Barcelona
1998

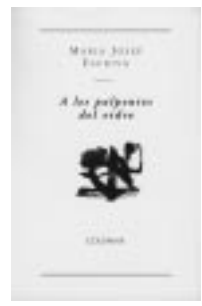
T. Cucarella
L'última paraula
145 pàgs.
20,5 x 13,5
Columna
Barcelona
1998

T. Grimaltos
El joc de pensar
190 pàgs.
20,5 x 13
Bromera
Alzira
1998

P. Ballart
*El contorn
del poema*
299 pàgs.
21 x 13
Q. Crema
Barcelona
1998

M.ª J. Escrivà
*A les palpentes
del vidre*
65 pàgs.
20,5 x 13,5
Columna
Barcelona
1998

*Senders
de la Tinença
de Benifassà*
182 pàgs.
25,5 x 20
*Centre
Excursionista
de Castelló*
1998

1998 · NOVETATS EDITORIALS · 1999

Caplletra:

22

Literatura catalana actual

Coordinat per V. Alonso, F. Calafat i V. Simbor

I. Cònsul, *Vint-i-cinc anys de novel·la: 1970-1995 (Una aproximació)*; F. Calafat, *Entre el llenguatge i la realitat: vint anys de poesia catalana*; C. Batlle, *La nova dramaturgia catalana: de la perplexitat a la diversitat*; V. Alonso, *Jesús Moncada o l'art de contar amb la mà esquerra*; E. Balaguer, *Quim Monzó i la societat postmoderna. El perquè de tot plegat: un comentari de text*; C. Gregori, *Identitat i alteritat en la novel·lística de Carme Riera*; V. Simbor, *Sobre la novel·la històrica actual*; M. Aparicio, *Sonata d'Isabel de Vicent Andrés Estellés: entre dues expressions poètiques*; J. Aulet, *La poesia catalana i el boom de l'any 1972*; F. Carbó, *Marta o la lluna percutida. A propòsit d'una conversa poètica de Martí i Pol*; L. Meseguer, *La Nova Cançó i l'escriptura lírica*; J. M. Sala-Valldaura, *La poesia de Pere Gimferrer: entre la literatura i l'autobiografia*; E. Sòria, *Escrit des del silenci. Notícia de la poesia valenciana recent*; R. X. Rosselló, *Sobre el teatre independent valencià i la nova escriptura teatral*; F. Carbó, C. Gregori i R. X. Rosselló, *Selecció bibliogràfica sobre literatura catalana actual*.

23

Tirant lo Blanc: temes i problemes de recepció i de traducció literàries

Coordinat per R. Alemany

R. Alemany, *La reutilització de les fonts en el Tirant lo Blanc*; P. Limorty, *Tirant lo Blanch i la historiografia catalana medieval*; J. M. Perujo, *De Troia a Constantinoble: Aquil·les i Tirant en l'amor i en la guerra*; J. Butinyà i Jiménez, *Sobre la font d'una font del Tirant lo Blanch i la modernitat de la novel·la*; R. M. Mérida, *La fortuna de Tirant lo Blanch entre alguns lectors hispànics dels segles XVI al XIX*; V. Martines, *El Tirant lo Blanch i les seues traduccions anteriors al segle XIX: aspectes de recepció i de traducció*; C. Wittlin, *Tres traduccions angleses del capítol 436 del Tirant lo Blanch*; B. de Nijs, *La traducció del Tirant lo Blanch en neerlandès*; M. A. Abramova, *La polifonia de gèneres i d'estils en Tirant lo Blanch i el problema de la seva aduada traducció al rus*; J. M. Barberà, *La traduction française moderne de Tirant lo Blanc: méthode et problèmes*.

Biblioteca Sanchis Guarner:

- Gimeno Betí, L. *De lexicografia valenciana. Estudi del Vocabulari del Maestrat de Joaquim Garcia Girona*, Biblioteca Sanchis Guarner, 44, 316 pàgs., 2.500 pta.
Rubio Vela, A. *Epistolari de la València medieval (II)*, Biblioteca Sanchis Guarner, 43, 458 pàgs., 2.500 pta.
Simbor, V. *Llorenç Villalonga a la recerca de la novel·la inefable*, Biblioteca Sanchis Guarner, 46, 303 pàgs., 2.200 pta.